ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ปริญญานิพนธ์

ของ

กนิษฐา หมั่นกิจการ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2550

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ปริญญานิพนธ์

ของ

กนิษฐา หมั่นกิจการ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

บทคัดย่อ

ของ

กนิษฐา หมั่นกิจการ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2550

กนิษฐา หมั่นกิจการ. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 398 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ แบบสอบถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .79, .79, .77, .87 และ .88 ตามลำดับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (MMR)

ผลการศึกษาพบว่า

ตัวแปรปัจจัยทั้งเจ็ดตัวกับตัวแปรตามสองตัวที่วิเคราะห์แบบตัวแปรพหุนามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Λ = .364) และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรเอกนามระหว่างตัวแปรปัจจัยทั้งเจ็ดตัวกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) (R = .433) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) (R = .642) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความแปรผันร่วมกันของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ร้อยละ 31.6 และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ร้อยละ 41.2 ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ สามอันดับแรกได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (β = .377) บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต (β = -.207) และการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (β = .178) มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 33.33% 18.30% และ 15.74% ตามลำดับ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค สามอันดับแรกได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (β =.356) การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (β = .230) บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว (β = .223) มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 32.60% 21.06% และ 20.42% ตามลำดับ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE RELATIONSHIP BETWEEN SOME FACTORS AND EMOTIONAL QUOTIENT AND ADVERSITY QUOTIENT OF MATTAYOMSUKSA II STUDENTS IN BANGKOK EDUCATION SERVICE AREA 1

AN ABSTRACT

BY

KANITTA MHANKITGAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education degree in Educational research and statistics
at Srinakharinwirot University
May 2007

Kanitta Mhankitgan. (2007). *The Relationship between Some Factors and Emotional Quotient and Adversity Quotient of Matthayomsuksa II Students in Bangkok Educational Service Area I*. Master Thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor committee: Assoc. Prof. Dr. Boonchird Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Dr. Khomphet Chatsupakul,

The main purpose of this study was to investigate the relationship and beta weight of achievement motivation, personality, and raising style factors affecting emotional quotient (EQ) and adversity quotient (AQ). Samples used in the research were 398 Matthayomsuksa II students of schools in Bangkok Educational Service Area I selected by multi-stage random sampling. Tools used in the study were the questionnaires about achievement motivation, personality, raising style, EQ and AQ with the reliabilities of .79, .79, .77, .87 and .88 respectively. The data were analyzed by using multivariate multiple regression (MMR).

The results of study revealed that

All seven factors and two dependant variables analyzed by MMR were related to each other with the statistical significance of .01 (Λ = .364), and to the multiple coefficient analyzed by using MR among seven factors and EQ (R = .433) and AQ (R = .642) with the statistical significance of .01. The mutual variation of EQ was 31.6% and that of AQ was 41.2%. Regarding the beta weight of each area of the factors affecting EQ, the first three factors were achievement motivation (β = .377), psychological symptom personality (β = -.207), and reasonable raising style (β = .178) with affecting percentages of 33.33%, 18.30% and 15.74% respectively, and with the statistical significance of .01. When considering the beta weight of each area of the factors affecting AQ, the first three factors were achievement motivation (β = .356), reasonable raising style (β = .230), and expressing personality with affecting percentages of 32.60%, 21.06% and 20.42% respectively, and with the statistical significance of .01.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์
และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ของ
กนิษฐา หมั่นกิจการ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2550

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

…….....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

….....ประธาน
(อาจารย์ ดร.สุวพร เซ็มเฮง)

…….กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

……..……..กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล)

…….กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาเอาใจใส่ให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีของคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ ในฐานะประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล ในฐานะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุวพร เซ็มเฮง และอาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำที่ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และที่สำคัญยิ่งผู้วิจัยขอกราบระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษาทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้วิชาความรู้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คือ ผศ.สมหมาย มหาบรรพต ดร.เปรมสุรีย์ เชื่อมทอง อาจารย์เพชราวดี จงประดับเกียรติ อาจารย์มิ่ง เทพครเมือง และ อาจารย์วันวดี สุขแจ่ม ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 1 ผู้บริหารโรงเรียน ข้าราชการครูและนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 1 ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดาที่ให้กำลังใจ ความห่วงใยทำให้ลูกประสบความสำเร็จในการศึกษา รวมทั้งขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน ญาติมิตร พี่และเพื่อนสาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษาทุกคนที่ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

คุณค่าทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากปริญญานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึกและบูชาพระคุณแก่บุพการีของผู้วิจัย และบูรพาจารย์ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กนิษฐา หมั่นกิจการ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
	ตัวแปรที่ศึกษา	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
	สมมติฐานของการวิจัย	8
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	9
	ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์	10
	แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์	11
	แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์	17
	ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์	21
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค	23
	ความหมายของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค	23
	แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค	24
	แนวทางการพัฒนาความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค	28
	ประโยชน์ของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค	28
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค	29
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	31
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ	35
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู	46
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว	53
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
	งานวิจัยในประเทศ	60
	งานวิจัยในต่างประเทศ	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ หน้า

3 วิธีดำเนินการวิจัย 65
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง 65
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย 68
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 69
การเก็บรวบรวมข้อมูล 78
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 78

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 84
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 84
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 85
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 85

5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ 93
สังเขปความมุ่งหมายและวิธีดำเนินการวิจัย 93
สรุปผลการวิจัย 94
อภิปรายผล 95
ข้อเสนอแนะ 98

บรรณานุกรม 99
ภาคผนวก 107
ภาคผนวก ก ผลการวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ 108
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 114
ภาคผนวก ค รายชื่อคณะผู้เชี่ยวชาญ 124

ประวัติย่อผู้วิจัย 126

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1 องค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพ..... 43
2 มิติของบุคลิกภาพตามทฤษฎีบุคลิกภาพของไอแซงค์..... 46
3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง..... 67
4 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยแต่ละด้านกับความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค..... 86
5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (r) ระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค..... 87
6 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวของตัวแปรแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค..... 89
7 ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ และค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์..... 90
8 ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ และค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลของปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค..... 91
9 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์..... 109
10 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ..... 109
11 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู..... 110
12 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์..... 110
13 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค..... 113

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 7

2 องค์ประกอบของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค..... 25

3 มิติบุคลิกภาพตามทฤษฎีบุคลิกภาพของไอแซงค์..... 45

4 วิธีดำเนินการสร้างแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู ความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค..... 69

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

โลกในปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร (Industrial Age) หรือที่เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) อีกทั้งยังเป็นสังคมของความรู้ (Knowledge-Based Society) มนุษย์จึงมีความจำเป็นที่ต้องเพิ่มพูนศักยภาพของตนเองเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ศักยภาพดังกล่าวเป็นความสามารถทางสมองของมนุษย์ซึ่งเป็นที่โชคดีว่าสมองของมนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ในทางจิตวิทยานั้นมองว่าในตัวมนุษย์มีสิ่งที่เกี่ยวข้องกันอย่างยากที่จะแยกกันอยู่ 3 ด้าน คือ สติปัญญา (Cognitive) ความรู้สึก (Affective) และพฤติกรรม (Psychomotor) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2542: 59-60) ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) โดยหากต้องการเพิ่มความเฉลียวฉลาดในเรื่องต่างๆ ก็เน้นที่การเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน จึงจะนับว่าเป็นการพัฒนาของมนุษย์อย่างสมดุล การพัฒนานักเรียนต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งการพัฒนานักเรียนในด้านต่างๆ เหล่านี้เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ผู้ปกครอง และครูที่จะช่วยจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทุกๆ ด้าน (สุชิรา บุญทัน. 2541: 12) และหล่อหลอมให้นักเรียนมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ตามขอบข่ายของการจัดการศึกษา

การศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยคุณภาพชีวิตนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานขึ้นเองเพื่อที่จะทำให้ตนเองพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา (ลิลศร พ่วงศรี. 2547: 24) ฉะนั้นถือได้ว่าการศึกษามีความสำคัญทั้งต่อนักเรียนและสังคม อีกทั้งยังเป็นรากฐานในการพัฒนาคนและเตรียมคนให้ก้าวไปสู่สังคมยุคใหม่อย่างมั่นคงและรู้ทันโลกในภาวะที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว การศึกษาจำเป็นจะต้องพัฒนาคนให้มีความเข้มแข็งทางปัญญามีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้เพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิตและก้าวหน้าไปในยุคข้อมูลข่าวสาร หรือยุคโลกาภิวัฒน์ได้อย่างสันติสุข การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนา กล่าวคือเมื่อนักเรียนมีการศึกษาแล้วก็จะนำคุณสมบัติที่ตนมีไปเป็นเครื่องมือพัฒนา

การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวทางการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่นักเรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

(มาตรา 22) ในการจัดกระบวนการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ (5)) ทั้งนี้การจัดกระบวนการการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้นักเรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาอีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนานักเรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 12-15)

จากพระราชบัญญัติดังกล่าวยิ่งแสดงให้เห็นว่าแนวการปฏิรูปการศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนานักเรียนซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในวัยเด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่สำคัญเป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตเป็นวัยที่กำลังก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงวัยของการปรับตัวทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เป็นวัยแห่งปัญหา เป็นวัยที่พร้อมจะแสวงหาคำตอบและพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง (Ego Identity) โดยที่ความเชื่อมั่น ความต้องการ ตลอดจนความปรารถนาต่างๆ เป็นไปอย่างรุนแรง ปราศจากความยั้งคิด ทำอะไรตามใจชอบหรือตามแนวคิดของตน มีความต้องการเป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อนฝูง ดังนั้นจึงมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีปัญหาโดยสาเหตุที่สำคัญ ได้แก่ สาเหตุจากนักเรียนเอง เช่น พันธุกรรม ภาวะแห่งจิตใจ สติปัญญาและการศึกษา สาเหตุทางครอบครัว และสาเหตุทางเศรษฐกิจ (สุชา จันทร์เอม. 2545: 17-32)

ความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ มาจากคำว่า Emotional Quotient ซึ่ง โกลแมน (วิทยา นาควัชระ. 2544: 25 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1995) นำคำนี้มาใช้ในปี พ.ศ.2538 โดยให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของมนุษย์นั้นเป็นความสามารถหลายๆ ด้านที่จะกระตุ้นตัวเองให้ไปสู่เป้าหมายชีวิตที่ดี สร้างแรงบันดาลใจให้ตัวเอง ควบคุมความขัดแย้งของตนเอง สามารถรอคอยเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกว่าเดิม รับรู้อารมณ์เห็นอกเห็นใจผู้อื่น จัดการกับอารมณ์ที่ไม่พอใจหรืออารมณ์ที่ทำให้ไม่สบายใจได้ กรมสุขภาพจิต (2543: 1) ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถทางอารมณ์ในการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2545: 11) ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอย ตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมสามารถที่จะให้กำลังใจตนเองในการเผชิญข้อขัดแย้งต่างๆ และรู้วิธีในการขจัดความเครียดที่เกิดขึ้นกับตนเองได้

ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค หรือ AQ มาจากคำว่า Adversity Quotient พัฒนาขึ้นโดย สตอลท์ซ (วีนัส ภักดิ์นรา. 2546: 45 ; อ้างอิงจาก Stoltz. 1997: 6) ซึ่งเขียนหนังสือชื่อ “Adversity Quotient: turning Obstacles into Opportunities” ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ว่าเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์หรือความยากลำบาก โดยผู้ที่มีความสามารถ

ในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) สูง จะเป็นผู้ที่มีความนึกฝันที่ดี มีพลังที่จะฝ่าฟันอุปสรรค มีจิตใจเข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ แม้จะพ่ายแพ้ไปแล้วก็จะมีแรงใจที่ลุกขึ้นสู้ต่ออุปสรรคนั้นๆ บุคคลกลุ่มนี้จะมองอุปสรรคเป็นความท้าทายที่ทำให้เกิดหนทางสู่ความสำเร็จ ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ต่ำ จะเป็นผู้ที่มีความท้อแท้ มีจิตใจอ่อนแอไม่ยอมรับปฏิเสธปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น มักจะหาทางเลี่ยงหลีกหนีไม่กล้าสู้กับปัญหา และวิทยา นาควัชระ (2544: 91) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ว่าเป็นความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของบุคคลที่มีความอดทนเมื่อมีอุปสรรคและสามารถเอาชนะอุปสรรคได้อย่างคนที่มีกำลังใจและมีความหวังอยู่เสมอ

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) พบว่า วีนัส ภักดิ์นรา (2546: 85) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาว์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ผลปรากฏว่า บุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค และชนมน สุขวงศ์ (2543: 79) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่น ผลปรากฏว่า การเลี้ยงดูแบบให้ความรักและการเลี้ยงดูแบบคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น แต่การเลี้ยงดูแบบลงโทษไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น

ดังที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูว่ามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 หรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2. เพื่อศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการหาแนวทางสำหรับหน่วยงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงให้นักเรียนประสบความสำเร็จเพื่อสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาที่ต้องการให้นักเรียนมีความเก่ง ดี และมีความสุข รวมทั้งต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 16,506 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 398 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่
   - 1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
   - 1.2 ลักษณะบุคลิกภาพ จำแนกเป็น
     - 1.2.1 บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว
     - 1.2.2 บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน
     - 1.2.3 บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต
   - 1.3 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู จำแนกเป็น
     - 1.3.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล
     - 1.3.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ
     - 1.3.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
   - 2.1 ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
   - 2.2 ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient: EQ) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกและภาวะอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี สามารถปรับสภาพอารมณ์ ควบคุมจัดการอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างสมเหตุสมผล และสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างดี

2. ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่แสดงให้เห็นว่าสามารถดำเนินการกับข้อขัดข้องต่างๆ ในการปฏิบัติงาน สามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส ประกอบด้วยลักษณะย่อย 5 ลักษณะดังนี้

2.1 การเข้าใจและยอมรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง

2.2 การวางแผนและควบคุมดำเนินการแก้ไขปัญหาอุปสรรค หมายถึง ความสามารถในการวางแผนดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรค และควบคุมให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด โดยการกำหนดเป้าหมาย ศึกษาสาเหตุ แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข การศึกษาหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

2.3 การรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น หมายถึง ความสามารถในการรับผิดชอบต่อผลการกระทำและผลกระทบของปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

2.4 การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับความยากลำบากตลอดทั้งปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

2.5 การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ศรัทธาในตนเอง ศรัทธาต่องาน มองโลกในแง่ดี

3. ปัจจัยบางประการ หมายถึง ตัวแปรที่ส่งผลกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ได้แก่

3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะบรรลุถึงผลสำเร็จในงานที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง ได้แก่ ต้องการอิสระในการทำงานและการแสดงออก ต้องการชัยชนะในการแข่งขัน มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อพบความสำเร็จ และวิตกกังวลเมื่อพบความล้มเหลว

3.2 บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะโดดเด่นเฉพาะบุคคลที่แสดงออกในรูปของพฤติกรรมทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้นไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ ความรู้สึก การแสดงออก เจตคติต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งส่งผลทำให้แต่ละบุคคลมีบุคลิกภาพที่ต่างกันเพื่อทำการโต้ตอบต่อสิ่งเร้าต่างๆ ที่แสดงออกมาตามทฤษฎีของไอแซงค์ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

3.2.1 บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว (Extraversion: E) หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะแสดงตัวเป็นผู้ที่โน้มเอียงในการชอบเข้าสังคม ได้แก่ รักอิสระ มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออก ชอบผจญภัย ชอบกิจกรรมและชอบคิดค้น

3.2.1 บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (Neuroticism: N) หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะอารมณ์แปรปรวนเป็นผู้ที่มีลักษณะวิตกกังวล ซึมเศร้า ได้แก่ อารมณ์เปลี่ยนแปลงโดยไม่มีเหตุผลรวมทั้งเป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

3.2.1 บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต (Psychoticism: P) หมายถึง บุคคลที่มีลักษณะอาการทางจิตเป็นผู้ที่มีความโน้มเอียงในทางก้าวร้าวต่อต้านสังคม ได้แก่ เห็นแก่ตัว ขาดความเห็นอกเห็นใจ ไม่มีความปรานี ไม่มีความคิดสร้างสรรค์

3.3 การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กในการดูแลเอาใจใส่ ให้คำแนะนำและอบรมสั่งสอน เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จำแนกตามรูปแบบวิธีการเลี้ยงดูของฟาว และเบลคิน (Faw and Belkin) ซึ่งแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

3.3.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล หมายถึง พ่อแม่ผู้ปกครองจะดูแลอบรมโดยให้ความรัก ได้แก่ กำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมต่างๆ ให้เด็กทำตามโดยพิจารณาความต้องการของเด็ก พ่อแม่ผู้ปกครองและของสังคมไปพร้อมๆ กัน พ่อแม่ผู้ปกครองจะอธิบายเหตุผลควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอน การลงโทษจะไม่ใช้การลงโทษทางกาย เมื่อทำดีก็จะได้รับคำชมเชย การอบรมสั่งสอนจะให้เด็กเป็นตัวของตัวเองและปฏิบัติตนตามแนวทางของสังคม

3.3.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ หมายถึง พ่อแม่ผู้ปกครองจะดูแลอบรมโดยใช้การควบคุม ได้แก่ เมื่อทำผิดใช้การลงโทษทางกายและไม่มีคำอธิบายใดๆ ทั้งสิ้น การให้ความรักการอบรมและคำชมเชยแก่เด็กมีน้อย สันโดษ มักจะไม่พอใจและเป็นกังวลกับสิ่งที่ตนได้ทำไปแล้ว เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการจะมีการควบคุมตนเองสูง พึ่งพาตนเองได้บ้าง ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัดแม้ตัวเด็กคิดว่าไม่ยุติธรรมหรือไม่ถูกต้อง

3.3.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ หมายถึง พ่อแม่ผู้ปกครองจะดูแลอบรมโดยไม่รู้ว่าทำอย่างไรเด็กจึงจะเชื่อฟังและประพฤติตนดี ได้แก่ ตามใจ ไม่บังคับ ไม่ตั้งกฎเกณฑ์ในบ้าน ไม่ใช้อำนาจการเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง จะอบรมสั่งสอนมากกว่าแบบเผด็จการ และเมื่อขัดขืนก็จะตามใจ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะไม่มั่นคง พึ่งและควบคุมตนเองได้น้อย

6. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง นักวิชาการที่มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไปซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ด้านการวัดผลการศึกษาหรือด้านจิตวิทยา จำนวน 5 คน ทำหน้าที่เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับตัวแปรหรือคุณลักษณะที่นิยามไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ ตามแนวคิดของโกลแมน (วิทยา นาควัชระ. 2544: 25 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1995) ประกอบไปด้วย 5 ส่วนใหญ่ ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง การตระหนักรู้ในตนเอง สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเปิดเผย ส่วนที่สอง การควบคุมอารมณ์ทำอย่างมีเหตุผล ยอมรับและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ส่วนที่สาม การจูงใจตนเอง สร้างทางเลือกใหม่ในการทำงานที่จะสามารถนำไปสู่เป้าหมายที่ดี ส่วนที่สี่ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นไม่ใช้ความคิดของตนเป็นหลัก และส่วนสุดท้าย การมีทักษะทางสังคม สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นทำให้คนรอบข้างมีความสุข ในด้านความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค หรือ AQ ศึกษาตามแนวคิดของสตอลท์ซ (วีนัส ภักดิ์นรา. 2546: 45 ; อ้างอิงจาก Stoltz. 1997: 6) เกี่ยวกับการเข้าใจและยอมรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น การวางแผนการควบคุมดำเนินการแก้ไขปัญหาอุปสรรค การรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น การเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูว่ามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งปรากฏกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยดังภาพประกอบ 1

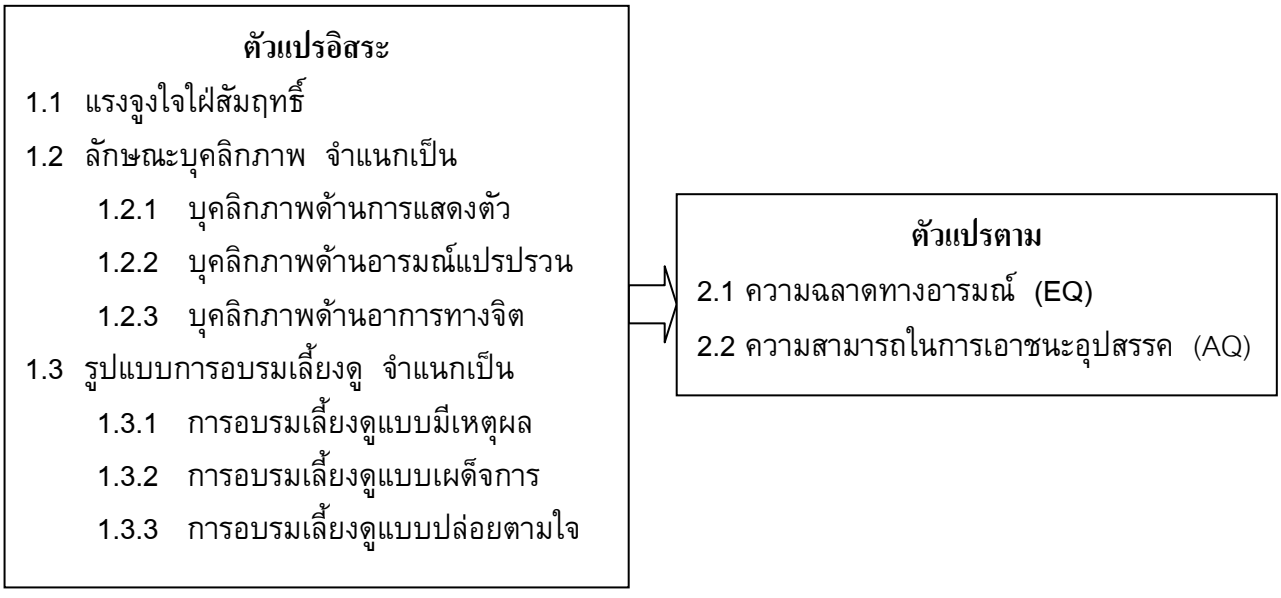

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2. ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูอย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   - 5.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
   - 5.2 งานวิจัยภายในประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

ในช่วงแรกๆ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาจะมุ่งศึกษาในด้านความสามารถทางสมอง (Intelligence Quotient: IQ) มีการพัฒนาแบบทดสอบวัด IQ จนได้เป็นแบบทดสอบมาตรฐาน เช่น Standford – Binet เป็นต้น ล่วงมาถึงปี ค.ศ.1983 Haword Gardner ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ในหนังสือชื่อ Frames of mind โดยได้ให้แนวคิดว่าความสำเร็จของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่จะขึ้นอยู่กับความสามารถทางอารมณ์ด้วย และผลจากงานวิจัยชิ้นหนึ่งในรัฐแมสซาชูเสท ประเทศสหรัฐอเมริกาที่ศึกษาความสัมพันธ์ของ IQ กับความสำเร็จในชีวิต โดยติดตามเก็บข้อมูลจากเด็ก 450 คน นานถึง 40 ปี พบว่า IQ มีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยกับความสามารถในการทำงานได้ดีหรือกับการดำเนินชีวิต และพบว่าปัจจัยที่สามารถจะทำนายถึงความสำเร็จในด้านต่างๆ ของชีวิตได้ดีกว่ากลับเป็นความสามารถด้านต่างๆ ในวัยเด็กที่ไม่เกี่ยวข้องกับ IQ เช่น ความสามารถในการจัดการกับความผิดหวัง การควบคุมอารมณ์ และการเข้ากับบุคคลอื่นๆ ได้ดี หลังจากนั้นได้มีการศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวางในเรื่องบทบาทของความฉลาดรู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเชาวน์ปัญญา (Non – Cognitive Factors) ที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ที่มีอิทธิพลต่องานด้านความฉลาดทางอารมณ์ในระยะเวลาต่อมา (กรมสุขภาพจิต. 2543) แรงหนุนที่สำคัญที่ทำให้คนหันมาสนใจเรื่อง EQ กันมากขึ้นคงจะเป็นบทความของโกลแมน (Goleman) ที่ลงในนิตยสาร Time เมื่อปี ค.ศ.1995 ซึ่งเน้นว่า ความสำเร็จของบุคคล IQ จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จได้เพียง 20% และ 80% เป็นผลมาจาก EQ ทำให้นักบริหารและบุคลากรในวิชาชีพต่างๆ ตื่นตัวที่จะพัฒนา EQ มากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดี.ซี. แมคเคลแลน (D.C. Mc Dleland) ที่ได้เคยกล่าวไว้ว่า คนที่จะประสบความสำเร็จนั้นจะต้องมุ่งที่ความสำเร็จของงาน และต้องสามารถสนอง

ความต้องการอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Needs for Affilation) ด้วยประกอบกับ โกลแมน (Goleman) ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ออกสู่สาธารณชน ผู้คนก็เริ่มให้ความสนใจกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์มากขึ้น และมีงานวิจัยมากมายที่ยืนยันถึงความสำคัญของความฉลาด ทางอารมณ์ (EQ) กันมากขึ้นและ มีงานวิจัยมากมายที่ยืนยันถึงความสำคัญของความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์

1.1 ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

"ความฉลาดทางอารมณ์" ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Emotional Intelligence" ในทางภาษาไทยยังไม่มีการบัญญัติศัพท์อย่างเป็นทางการ จึงมีการใช้คำแปลของ Emotional Intelligence หลากหลาย เช่น สติปัญญาทางอารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ อัจฉริยะทางอารมณ์ สติอารมณ์ อารมณ์ปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น สำหรับงานวิจัยนี้ใช้คำว่า ความฉลาด ทางอารมณ์ นอกจากนี้ยังมีคำที่เรียกกันโดยทั่วไป คือ อีคิว (EQ: Emotional Quotient) มาจาก ภาษาอังกฤษคำว่า Emotional Intelligence หรือ EI แต่เนื่องจากให้เกี่ยวเนื่องกับคำว่า IQ จึงใช้ คำเลียนแบบว่า EQ แทนคำว่า EI: Emotional Intelligence

EQ: Emotional Quotient และ EI: Emotional Intelligence มักจะมีความสัมพันธ์ กันและบางครั้งก็ใช้แทนกัน อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึง EI จะหมายถึงโครงสร้างด้านต่างๆ ของ ความฉลาดทางอารมณ์ แต่ EQ มีความหมายถึง ผลที่ได้จากการวัดหรือประเมินความฉลาดทาง อารมณ์ซึ่งจะบอกให้ทราบถึงความฉลาดทางอารมณ์ของบุคคล เช่นเดียวกับ IQ ที่ชี้บ่งระดับ ความสามารถทางสติปัญญาที่ได้จากการประเมินแบบทดสอบเชาว์ปัญญา (กรมสุขภาพจิต. 2543: 28) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ไว้ดังนี้

โกลแมน (วิลาสลักษณ์ ชัววัลลี. 2543:40; อ้างอิงจาก Goleman. 1998) ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นสมรรถนะ (Capacity) ที่จะตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของ ตนเองและของผู้อื่น สมรรถนะที่จะจูงใจตนเองและสมรรถนะที่จะจัดการกับอารมณ์ของตนเองและ จัดการในเรื่องความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี คูเปอร์ และซาเวฟ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2545: 94 ; อ้างอิงจาก Cooper and Sawaf. 1997) ให้ความหมายว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็น ความสามารถของบุคคลในการรับรู้เข้าใจและรู้จักใช้พลังทางอารมณ์ของตนเป็นรากฐานในการสร้าง สัมพันธภาพและโน้มน้าวผู้อื่น บอร์ออน (วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542: ก: 30 ; อ้างอิงจาก Bar-on: 1997) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่าเป็นชุดของขีดความสามารถสมรรถนะและ ทักษะทางจิตพิสัยที่ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับข้อเรียกร้องและ แรงกดดันต่างๆ ที่มาจากภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดีและประสบความสำเร็จในชีวิต กรมสุขภาพจิต (2544: 1) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ คือ ความสามารถทางอารมณ์ ในการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544: 11) สรุปความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ว่าหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะ ตระหนักรู้ ความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และ แรงกระตุ้นภายในตลอดจนสามารถรอคอยตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม

สามารถที่จะให้กำลังใจตนเองในการเผชิญข้อขัดแย้งต่างๆ และรู้วิธีในการขจัดความเครียดที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ชัญญา บัวประเสริฐ (2546: 26) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ว่า หมายถึงความสามารถของบุคคลในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตนเอง ตลอดจนสามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถรับรู้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นและมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ทศพร ประเสริฐสุข (2545: 94) ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้ คือ ความสามารถลักษณะหนึ่งของบุคคลที่ตระหนักถึงความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายใน ตลอดจนสามารถรอคอยการตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะ สามารถให้กำลังใจตนเองในการที่จะเผชิญข้อขัดแย้งต่างๆ ได้อย่างไม่คับข้องใจ รู้จักขจัดความเครียดที่จะจัดขวางความคิดสร้างสรรค์อันมีค่าของเราได้ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในฐานะผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างมีความสุขจนประสบความสำเร็จในการเรียน (Study Success) ความสำเร็จในอาชีพ (Career Success) ตลอดจนประสบความสำเร็จในชีวิต (Life Success) เทิดศักดิ์ เดชคง (2543: 39) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึงความสามารถของบุคคลในการนำไปสู่การเป็นคนดี มีคุณค่าและมีความสุขในการเป็นคนดี หมายถึงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งก็คือ ความเมตตา กรุณา มีคุณค่านั้นสอดคล้องกับการมีสติรู้ตัว (Awareness) ในส่วนการมีความสุขเกิดจากรู้จักมองโลก เลือกหาความสุขใส่ตัว เมื่อเกิดความทุกข์ก็หาวิธีแก้ไขตรงส่วนนี้คล้ายกับการใช้ปัญญา นันทา สู้รักษา (2542: 34) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นเพื่อสร้างแรงจูงใจในตนเอง บริหารอารมณ์ต่างๆ ได้ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544: 14) กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เปรียบเสมือนความสามารถของบุคคลในการรับรู้และแสดงอารมณ์นั้นออกมา สามารถที่จะแยกแยะประสมประสานความคิดกับอารมณ์ มีความเข้าใจและสามารถแสดงอารมณ์ได้อย่างมีปัญญาและไหวพริบ ตลอดทั้งสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างมีปัญญาและไหวพริบตลอดทั้งสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ทุกสถานการณ์

กล่าวโดยสรุป ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) หมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกและภาวะอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น มองโลกในแง่ดี สามารถปรับสภาพอารมณ์ ควบคุมจัดการอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างสมเหตุสมผล และสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างดี

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

สโลเวย์และเมเยอร์ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2545: 94; อ้างอิงจาก Salovey&Mayer. 1990) ได้เสนอองค์ประกอบของ EQ เป็นประเด็นหลักๆ 5 ประเด็น คือ

1. การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness Knowing หรือ One's Emotion) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างชัดเจนตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง พูดแล้วรักษาคำพูดมีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตนเอง

2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน (Managing Emotion) หรืออาจเรียกว่า การกำหนดตนเองเป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self Control) เป็นคนที่น่าไว้วางใจได้ (Trustworthiness) มีคุณธรรม (Conscientiousness) มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต (Innovation)

3. การจูงใจตนเอง (Motivation Oneself) เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเอง ที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่างๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น (Recognizing Emotion in Others) หมายถึง ความสามารถที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ (Service Orientation) สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handling Relationships) ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็นทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นความสามารถที่จะรับรู้เท่าทันอารมณ์ผู้อื่น เป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถลักษณะนี้จะประกอบไปด้วยการสื่อความที่ดี (Communication) การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management)

และในปี 1997 สโลเวย์และเมเยอร์ ได้เสนอโมเดลที่ปรับใหม่โดยเสนอว่า ความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับรู้ (Perception) การประเมิน (Appraisal) การประเมิน (Expression) ซึ่งอารมณ์ประกอบด้วย

1.1 ความสามารถในการบอกอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้

1.2 ความสามารถในการระบุอารมณ์ของผู้อื่นได้ โดยดูจากการอ่านงานออกแบบ งานศิลป์ ภาษา เสียง พฤติกรรมและรูปภาพต่างๆ

1.3 ความสามารถในการแสดงอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม แสดงความต้องการได้สอดคล้องกับความรู้สึก

1.4 ความสามารถในการจำแนกความรู้สึกต่างๆ ที่ตรงกันข้ามได้ อย่างเช่น ถูกหรือผิด จริงหรือไม่จริง

2. การใช้อารมณ์เกื้อหนุนความคิด (Emotional Facilitation of Thinking) ประกอบด้วย

2.1 การใช้อารมณ์ในการจัดลำดับความคิดโดยชี้นำให้เห็นความสำคัญก่อนหลัง

2.2 การใช้อารมณ์เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและเกื้อหนุนต่อการตัดสินใจและจดจำความรู้สึกต่างๆ ได้

2.3 การใช้อารมณ์ที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดมุมมองที่กว้างหลากหลายมากขึ้นจากการมองสิ่งต่างๆ ในแง่ดีเกินไปสู่การมองในด้านอื่นๆ ด้วย

2.4 การเกิดภาวะอารมณ์ที่หลากหลายทำให้สามารถมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา ความรู้สึกเป็นสุขทำให้เกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล

3. การเข้าใจวิเคราะห์และใช้ความรู้จากอารมณ์ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย

3.1 ความสามารถในการระบุอารมณ์และสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และการใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม

3.2 ความสามารถในการตีความหมายของอารมณ์ที่เกิดขึ้น สืบเนื่องมาจากอารมณ์อีกอารมณ์หนึ่ง เช่น ความเสียใจเนื่องมาจากความสูญเสียสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3.3 ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

3.4 ความสามารถในการเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ เช่น เปลี่ยนจากความโกรธมาเป็นความพอใจ หรือจากความโกรธมาเป็นความละอาย

4. การรับรู้และควบคุมอารมณ์ เพื่อส่งเสริมความงอกงามทางอารมณ์ และสติปัญญา ประกอบด้วย

4.1 ความสามารถในการเปิดใจกว้างยอมรับต่อความรู้สึกที่ดีและไม่ดีที่เกิดขึ้นได้

4.2 ความสามารถในการปลดปล่อยตนเองจากสภาวะอารมณ์โดยพิจารณาจากข้อมูลและประโยชน์ที่จะได้รับ

4.3 ความสามารถในการพิจารณาภาวะอารมณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่นรู้ว่าความรู้สึกหรืออารมณ์เหล่านั้น มีความชัดเจน มีเหตุผล เป็นปกติและส่งผลต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร

4.4 ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่นได้ สามารถลดหรือควบคุมอารมณ์ที่ไม่ดีและแสดงออกซึ่งอารมณ์ที่ดีได้อย่างเหมาะสม ไม่บิดเบือนหรือแสดงออกเกินความจริง

โกลแมน (วิทยา นาควัชระ. 2544: 94; อ้างอิงจาก Goleman 1998: 92-102) ได้ปรับโมเดลของซาโลเวย์ และเมเยอร์ โดยความฉลาดทางอารมณ์ของเขาประกอบด้วย

1. ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) คือ การที่บุคคลรู้ว่าตนกำลังรู้สึกอย่างไรในขณะนั้น สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเปิดเผยรู้ว่าการเกิดอารมณ์ของตนเองมีสาเหตุมาจากสิ่งใด และจะมีผลต่อตนเอง ผู้อื่น และการปฏิบัติงานอย่างไร รู้สาเหตุของความวิตกกังวล ความคับข้องใจ มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง สามารถตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ได้อย่างมั่นใจ

2. การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (Self-Regulation) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นได้อย่างเหมาะสม สามารถคิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ใช้คำพูดอย่างระมัดระวังและเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ยอมรับความล้มเหลวและหาทางออกได้อย่างสมเหตุสมผล

3. การจูงใจตนเอง (Motivation) คือ การใช้พลังงานความรู้สึกภายในเพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นเตือนให้ตนทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้โดยไม่คำนึงถึงสิ่งจูงใจภายนอก เช่น เงินหรือสิ่งตอบแทนอื่นๆ มีความพอใจที่จะปรับปรุงงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม สามารถสร้างทางเลือกใหม่ในการงานที่จะสามารถนำไปสู่เป้าหมายที่ดี มองโลกในแง่ดี ไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค และความล้มเหลว

4. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) คือ การรับรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการของผู้อื่นสามารถรับรู้ สนใจและเข้าใจในแง่คิด ทรรศนะของผู้ที่อยู่รอบข้าง ตัดสินใจทำสิ่งใดโดยคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่นไม่ใช้ความคิดของตนเป็นหลัก

5. การมีทักษะทางสังคม (Social Skill) คือ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเป็นมิตรกับบุคคลได้ทุกประเภท มีความสามารถในการพูดโน้มน้าว ชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามกับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เสริมสร้างความร่วมมือในการทำงานและความสามัคคีในหมู่คณะ สามารถทำให้ผู้อื่นที่อยู่รอบข้างมีความสุข

โกลแมน (Goleman) ได้กล่าวถึงคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงว่ามีคุณสมบัติดังนี้

1. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
2. มีการตัดสินใจที่ดี
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองได้
4. มีความอดกลั้น
5. ไม่หุนหันพลันแล่น
6. ทนความผิดหวังได้
7. เข้าใจจิตใจผู้อื่น
8. เข้าใจสถานการณ์ทางสังคม
9. ไม่ย่อท้อหรือยอมแพ้ง่าย
10. สามารถสู้ปัญหาชีวิตได้
11. ไม่ปล่อยให้ความเครียดท่วมทันจนทำอะไรไม่ถูก

บาร์ออน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2545: 94; อ้างอิงจาก Bar-on. 1992) เกี่ยวกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน 15 คุณลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้

1. ความสามารถภายในตน ซึ่งเป็นความสามารถที่มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้
   1.1 ความสามารถในการเข้าใจภาวะอารมณ์ของตน
   1.2 มีความกล้าที่จะแสดงความคิดความเห็นและรู้สึกของตน
   1.3 การตระหนักรู้งาน คือ มีสติ
2. ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ ได้แก่
   2.1 ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
   2.2 มีน้ำใจ เอื้ออาทร ห่วงใยผู้อื่น (Concern)
   2.3 ตระหนักรู้เท่าทันในความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น

3. ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย

3.1 ความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึกของตน

3.2 เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ และสามารถตีความได้ถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง

3.3 มีความยืดหยุ่นในความคิดและความรู้สึกของตนเป็นอย่างดี

3.4 มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

4. มียุทธวิธีในการจัดการกับความเครียด ประกอบด้วย

4.1 การจัดการกับความเครียด บริหารความเครียด

4.2 ควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

5. การจูงใจตนเอง และสภาวะทางอารมณ์ ได้แก่

5.1 การมองโลกในแง่ดี

5.2 การแสดงออกและมีความรู้สึกที่เป็นสุขที่สามารถสังเกตเห็นได้

5.3 สร้างความสนุกสนานให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น

กรมสุขภาพจิต (2543: 2-3) ได้เสนอว่าความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ ความดี ความเก่งและความสุข ซึ่งประกอบด้วยความสามารถต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

1.1 มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง

1.1.1 รู้อารมณ์และความต้องการของตนเอง

1.1.2 ควบคุมอารมณ์และความต้องการได้

1.1.3 แสดงออกอย่างเหมาะสม

1.2 มีความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น

1.2.1 ใส่ใจผู้อื่น

1.2.2 เข้าใจและยอมรับผู้อื่น

1.2.3 แสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

1.3 มีความสามารถในการรับผิดชอบ

1.3.1 รู้จักการให้ รู้จักการรับ

1.3.2 รู้จักรับผิด รู้จักให้อภัย

1.3.3 เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. เก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยความสามารถต่อไปนี้

2.1 มีความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง

2.1.1 รู้ศักยภาพของตนเอง

2.1.2 สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้

2.1.3 มีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

2.2 มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

2.2.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา

2.2.2 มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2.2.3 มีความยืดหยุ่น

2.3 มีความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น

2.3.1 รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

2.3.2 กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

2.3.3 แสดงความเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

3. สุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิตและมีความสงบสุขทางใจ ประกอบด้วย

3.1 ภูมิใจในตนเอง

3.1.1 เห็นคุณค่าตนเอง

3.1.2 เชื่อมั่นในตนเอง

3.2 พึงพอใจในชีวิต

3.2.1 รู้จักมองโลกในแง่ดี

3.2.2 มีอารมณ์ขัน

3.2.3 พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

3.3 มีความสงบทางใจ

3.3.1 มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข

3.3.2 รู้จักผ่อนคลาย

3.3.3 มีความสงบทางจิตใจ

ทศพร ประเสริฐสุข (2545: 94) ได้สรุปองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของสโลเวย์ และเมเยอร์ และของโกลแมนได้ 5 องค์ประกอบใหญ่ดังต่อไปนี้

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness หรือ Knowing One) เป็นความสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริง สามารถประเมินตนเองได้อย่างชัดเจนตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตน เป็นคนซื่อตรง พูดแล้วรักษาคำพูด มีจรรยาบรรณ มีสติ เข้าใจตน

2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตน (Managing Emotion) หรืออาจเรียกว่า การกำหนดตนเอง (Self-Regulation) เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมประกอบด้วยความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self-Regulation) เป็นคนที่น่าไว้วางใจ (Trustworthiness) มีคุณธรรม (Conscientiousness) มีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) และมีความสามารถในการสร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต

3. การจูงใจตนเอง (Motivation Oneself) เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเองที่เรียกว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่างๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

4. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Recognizing Emotions in Others) หมายถึงความสามารถที่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ (Service Orientation) สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Handling Relationships) ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็นทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นความสามารถที่จะรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่นเป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นอันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถลักษณะนี้จะประกอบไปด้วยการสื่อความที่ดี (Communication) การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management)

วีนัส ภักดิ์นรา (2546: 19) ได้สรุปว่า ความฉลาดทางอารมณ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนเองเพื่อพัฒนาตนเองและความฉลาดทางอารมณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้อื่น

1.3 แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

นักการศึกษา (Educators) จำเป็นจะต้องเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) เพื่อให้เด็กเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) จึงเป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่จะต้องร่วมกันพัฒนาเด็กซึ่งคงจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ดังนั้นจึงมีผู้เสนอแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ดังนี้

ซาปิโร (วีระวัฒน์ ปันตินามัย. 2542ก: 156-164 ; อ้างอิงจาก Shapiro. 1977: 125) เสนอแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ไว้ดังนี้

1. ให้เด็กซึมซับมาตรฐานทางศีลธรรมของศาสนา เช่น ในศาสนาคริสต์ อาจให้เด็กท่องและทำความเข้าใจกับบัญญัติ 10 ประการ ศาสนาพุทธ ศีล 5 และศาสนาอิสลาม หลักบัญญัติ 5 ประการ เป็นต้น

2. ฝึกให้เด็กแสดงออกซึ่งความเมตตากรุณา ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่เลือกโอกาส การมีเชาวน์อารมณ์ที่ดีย่อมสามารถทำให้ผู้อื่นเป็นสุขได้โดยไม่เลือกกาลและเวลา

3. ให้ปฏิบัติงานที่เป็นการบริการชุมชน (Community Service) ทั้งนี้ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียน อาจในระดับมัธยมศึกษาหรือปริญญาตรี ทำกิจกรรมสาธารณกุศลแก่องค์การที่มิได้มุ่งหวังผลกำไรเป็นการเรียนรู้ชีวิตในแง่มุมต่างๆ และกฎกติกาของสังคมไม่แปลกแยกจากผู้คนและธรรมชาติของชีวิต

4. ฝึกการพูดตามความเป็นจริง (Honesty) และการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับคำพูด (Integrity) ด้วยการสร้างความไว้วางใจด้วยคุณความดี ความตรงไปตรงมา ไม่พูดโกหก

การเคารพความเป็นส่วนตัวของเด็ก การพูดคุยกันเกี่ยวกับคุณค่าของจริยธรรมของสมาชิกในครอบครัว

5. นำเอาอารมณ์ทางลบมาเป็นอุทาหรณ์ เช่น ความละอาย หรือความรู้สึกผิดต่อพฤติกรรมบางอย่างในอดีตของตนเองบางอย่าง เพื่อการยับยั้งชั่งใจไม่ประพฤติปฏิบัติซ้ำ

6. ฝึกเด็กให้คิดและตีความต่างๆ ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหาข้อห่วงใยต่างๆ เกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้ที่เผชิญกับความจริงได้ดีอาจจะนำตัวอย่างจากนิยาย นิทาน บทภาพยนตร์หรือละครในชีวิตจริงมาอธิบายประกอบด้วยก็ได้

7. ฝึกเด็กให้มองโลกในแง่ดีเปิดตัวเองต่อประสบการณ์ใหม่ๆ ในชีวิตจากความเป็นต้นแบบของพ่อแม่ในการเกี่ยวข้องกับเด็ก การมองโลกในแง่ดี เป็นการรักษาและพัฒนาสุขภาพจิต ลดการสร้างปัญหา

8. เพิ่มความฉลาดทางอารมณ์ด้วยการเตือนตนเอง แก้การแสดงออกโดยการแก้ที่ความคิด ใช้ความคิดแก้ความรู้สึก เช่น การพูดคุยกับตนเอง พูดคุยให้สติเตือนตนอยู่ภายในตน เป็นการสร้างสติที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเอง

9. การให้ฟังดนตรีเบาๆ หรือเพลงคลาสสิคทั้งของไทยและของต่างประเทศที่มีจังหวะที่น้อยกว่า 60 ครั้งต่อนาที ให้ดูภาพเขียนนามธรรม (Abstract Art) และสอบถามว่าภาพนี้ทำให้เขารู้สึกเช่นไรหรือในเวลา 1 ภาพ 1 นาที ให้จ้องสภาพที่มีรายละเอียดต่างๆ แล้วให้ปิดตานึกภาพไว้ในสมองแล้วให้รายงานว่าภาพนั้นมีรายละเอียดใดบ้างหรือให้เด็กเอามือปิดตาดมกลิ่นต่างๆ ในห้องว่าได้กลิ่นอะไรบ้าง

10. ฝึกเด็กให้รู้จักวิธีการแก้ไขปัญหา มองเห็นสภาพทั้ง 2 ด้านของปัญหา ไม่มองอะไรด้านเดียว ฝึกเด็กให้รู้จักคำศัพท์ต่างๆ มากมายที่เลือกใช้ได้เหมาะสมกับกาลเทศะ สอนเด็กให้รู้จักภาษาที่ใช้ในการแก้ปัญหา สร้างสายสัมพันธ์ เช่น ขอโทษ ขอรบกวน ขออภัย ขอบคุณ เป็นต้น เมื่อเด็กเติบโตขึ้นควรฝึกในการคิดแก้ปัญหาด้วยทางเลือกหลายๆ ทางต่อปัญหาใดปัญหาหนึ่งสามารถเลือกตัดสินใจแนวทางที่เหมาะสมและดีที่สุด

11. ปฏิสัมพันธ์ที่พ่อแม่มีต่อลูก จะส่งผลถึงทักษะทางสังคมที่เด็กมีต่อผู้อื่น ดัชนีวัดระดับความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กที่ดีดูได้จากทักษะทางสังคม (Social Skill) ที่เด็กได้แสดงออก ได้รับรู้ เรียนรู้ ตีความตอบสนอง วางตนในสถานการณ์ต่างๆ ทางสังคม เด็กประนีประนอมได้มากน้อยเพียงใดในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ดี คือ ทักษะในการพูดคุยของเด็ก พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรฝึกเด็กให้มีทักษะในการพูดคุย (Conversational Skill) ในโอกาสต่างๆ ดังนี้ แสดงความรู้สึกความปรารถนาของตนเองได้อย่างชัดเจนว่าตนรู้สึกอย่างไร ทำไมถึงรู้สึกเช่นนั้นและตนต้องการอะไร

- พูดถึงสิ่งที่ตนเองสนใจ สิ่งที่มีความสำคัญต่อตนเองแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้อื่นได้

- สามารถอ่านภาษาท่าทางของผู้อื่นได้ถูกต้องมีความเข้าใจกับสีหน้าสัญญาณหรือภาษาท่าทางของผู้อื่น

- ให้ความสนใจสอบถามผู้อื่นเกี่ยวกับความสามารถของเขาแต่ไม่ล่วงล้ำเรื่องส่วนตัว

- รู้ว่าคู่สนทนาพูดเพื่อต้องการความช่วยเหลือใดให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำตามความเหมาะสม

- ให้เข้าร่วมกิจกรรมที่เขามีความสนใจ

- ให้ข้อมูลย้อนกับแก่ผู้อื่นได้ ชมคนด้วยความจริงใจ

- ใส่ใจกับเรื่องที่กำลังสนทนาอยู่ไม่เปลี่ยนเรื่องคุยหรือทำกิจกรรมอื่นไปด้วย

- แสดงความเป็นผู้ฟังที่ดี ไม่พูดขัดจังหวะ สืบค้น สอบถาม ติดตามได้ดี

- แสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าตนเข้าใจความรู้สึกของเขา

- แสดงความสนใจผู้อื่น ด้วยการสบตา ทักทาย สอบถาม

- แสดงการยอมรับ รับฟังความคิด ข้อแนะนำของคู่สนทนา

- ให้ความเป็นกันเองและการยอมรับ ด้วยการกอด แตะไหล่ จับมือบอกในสิ่งประทับใจในตัวเขา

- แสดงความเห็นอกเห็นใจ บอกให้รู้ว่าตนเองคิดว่าคนอื่นรู้สึกอย่างไร และแสดงให้เห็นว่าเรารู้สึกเป็นห่วงเป็นใยเขา

- สร้างทักษะความเป็นผู้มีอารมณ์ขัน (Sense of Humor) หรือมีทักษะอารมณ์ขัน (Skilled at Humor) ในสถานการณ์ทางสังคมในการเรียนในการทำงานได้ดี เด็กที่ตลกร่าเริงมักเป็นที่ชื่นชมของเพื่อน อารมณ์ขันสามารถพัฒนาได้แต่เล็กระยะแรกพ่อแม่ควรเป็นแบบที่ดีของความเป็นผู้มีอารมณ์ขันและควรใช้อารมณ์ขันเป็นเครื่องมือในการสอน คุณค่าหรือค่านิยมในชีวิตในการสร้างมิตรละลายความตึงเครียด

- ฝึกให้เด็กสามารถสร้างและรักษาสายสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ มีเพื่อนสนิทในแต่ละวัยได้

- ฝึกให้เด็กมีโอกาสเข้าสังคมกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน กลุ่มของเพื่อนเพศตรงข้ามในงานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของสังคม แม้กระทั่งกลุ่มคนแปลกหน้าที่ไม่คุ้นเคย กลุ่มกิจกรรมนอกหลักสูตรต่างๆ ตามทักษะที่ตนสนใจตามกิจกรรมที่สนใจหรือกิจกรรมที่ชุมชนจัดให้มีขึ้น

- ฝึกเด็กให้รู้จักมารยาทส่วนตน มารยาททางสังคมเพื่อความสำเร็จในการเรียน การทำงานในวิชาชีพ

- ฝึกให้เด็กมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจที่ดีมีทักษะที่มุ่งสู่ความสนใจต่างๆ กล้าเผชิญปัญหาและอุปสรรค ให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่เขารู้สึกว่าท้าทายและตรงกับความสนใจของเขา มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริม ไม่คาดหวังหรือกดดันเด็กมากเกินควร

- ฝึกเด็กให้มีความเพียรพยายาม รู้จักบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุด แสวงหางานอดิเรกทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนได้เรียนรู้และสนุกสนานไปด้วย

- ยอมรับข้อผิดพลาดความล้มเหลวของตนไม่มีใครสมบูรณ์เลิศ รู้จักอดทนรอได้ ไม่วู่วาม

ทศพร ประเสริฐสุข (2545: 94) กล่าวว่า สถาบันการศึกษา สังคม ครอบครัว สามารถมีส่วนร่วมที่จะพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของคนในสังคมได้ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วย

1. เพื่อพัฒนาให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดีมีวุฒิภาวะทางอารมณ์

2. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก

3. พัฒนาการมองโลกในแง่ดีอันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาความคิด ความรู้สึก และทัศนคติในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

4. พัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อความหมาย (Communication) เพื่อเป็นทักษะทางสังคมที่สังคมในการดำรงชีวิต

5. พัฒนาความสามารถในการรับรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนได้เป็นคนที่มีสติ สามารถตระหนักรู้ตนและอารมณ์ของตน

6. พัฒนาความซื่อตรง ความซื่อสัตย์ รักษาคำมั่นสัญญา ตรงไปตรงมา ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สังคมปรารถนา

7. พัฒนาความสามารถในการควบคุมอารมณ์สามารถจัดการทางอารมณ์ของตนในสภาวการณ์ต่างๆ ได้

8. พัฒนาแรงจูงใจในตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

9. พัฒนาความสามารถในการเข้าใจ รู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา

10. พัฒนาการควบคุมตนเอง (Self-Control) ซึ่งเป็นการปรับพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม

11. พัฒนาจิตใจใฝ่บริการ (Service Minded) อันเป็นรากฐานสันติสุขในสังคม

12. พัฒนาความสามารถในการบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management)

13. พัฒนาความรู้สึกเข้าถึงมนุษย์และความเป็นมนุษย์ รู้จักชื่นชมงานดนตรี ศิลปะ มีความละเอียดอ่อนเพื่อสร้างสภาวะทางอารมณ์ให้เป็นคนที่มีอารมณ์ดี

14. พัฒนาความมีคุณธรรม

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2541: 14-20) เสนอกระบวนการในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. การสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียน (Classroom Culture) เพื่อให้เป็นสถานที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนและการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ให้ห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีความร่วมมือกัน นักเรียนจะสามารถพัฒนาทักษะความสัมพันธ์กับคนอื่นได้ (Interpersonal Skill) ต้องมีข้อตกลงที่จะปฏิบัติในห้องเรียนโดยมีหลักการง่ายๆ คือ

1.1 ต้องฟังเพื่อนพูดอย่างเอาใจใส่

1.2 แสดงความชื่นชมเมื่อเพื่อนทำดี

1.3 หลีกเลี่ยงทำให้เพื่อนเสียหน้าหรือเสียใจ

1.4 ถ้าไม่มีอะไรจะแสดงก็บอกผ่าน

1.5 ต้องให้ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

กิจกรรมการฝึกและสร้างวัฒนธรรมในห้องเรียนมีดังนี้

1. การรู้จักตนเอง รู้จักเพื่อน และยอมรับในความแตกต่างว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา

2. สร้างบรรยากาศการสนับสนุนเพื่อให้เกิดความกล้าในการแสดงออกและกล้าเสี่ยง

3. สร้างวัฒนธรรมการสนับสนุนเชื้อเชิญการชื่นชอบ

2. หลักสูตรฝึกอบรมความฉลาดทางอารมณ์

การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จะมีผลดีที่สุดเมื่อให้นักเรียนมีโอกาสปฏิบัติ สร้างประสบการณ์ และสร้างความรู้ความเข้าใจจากฐานความรู้เดิมของตนเอง ดังนั้นหลักสูตรจึงต้องให้โอกาสนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น การกำหนดเป้าหมายส่วนตัวและส่วนของกลุ่ม การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นักเรียนจะต้องเรียนรู้วิธีการแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกของตนออกมาและพัฒนาความเข้าใจโดยวิธีการคิดทบทวนในเนื้อหา มุมมองของสังคมและมุมมองส่วนตัวของกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

2.1 ให้นักเรียนมีโอกาสกำหนดและดำเนินการไปสู่เป้าหมายรวมทั้งความคาดหวังทางวิชาการและเป้าหมายทางวิชาการทั้งของส่วนตัวและของกลุ่ม

2.2 การช่วยให้นักเรียนตระหนักว่าคนอื่นมองพฤติกรรมของนักเรียนอย่างไร พฤติกรรมนักเรียนมีผลกระทบต่อคนอื่นๆ อย่างไร และเรียนรู้วิธีการแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนอื่นออกมาอย่างไร ไม่ก้าวร้าวหรือทะเลาะ

2.3 การช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเห็นอกเห็นใจและพัฒนาทักษะการเจรจาเพื่อให้โน้มน้าวการตัดสินใจและแก้ไขข้อขัดแย้ง และนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและเพื่อนๆ

1.4 ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

กรมสุขภาพจิต (2543: 16-17) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ โดยแบ่งได้ 4 ด้าน คือ

1. ประโยชน์ต่อตนเอง

2. ประโยชน์ต่อครอบครัว

3. ประโยชน์ต่อการศึกษา

4. ประโยชน์ต่อการทำงาน

1. ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ต่อตนเอง

เป็นที่ยอมรับว่าจิตใจมีผลต่อร่างกาย และความเครียดคือบ่อเกิดที่สำคัญของโรคภัยไข้เจ็บหลายชนิดทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรคแผลในกระเพาะอาหาร โรคไมเกรน

โรคความดันโลหิตสูงไปจนถึงโรคร้ายอย่างมะเร็ง หากเรามีอารมณ์ดีย่อมส่งผลให้ร่างกายแข็งแรงไปด้วย ความฉลาดทางอารมณ์ยังช่วยให้คนมองโลกในแง่ดี มีความสุข มีความพอใจและยอมรับได้กับสภาพที่เป็นอยู่

2. ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ต่อครอบครัว

ครอบครัวจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขต้องอาศัยความรัก ความเข้าใจและยอมรับได้ในความบกพร่องของคนอื่น ความฉลาดทางอารมณ์จึงมีผลอย่างมากต่อความสงบสุขในบ้านหรือชีวิตคู่ ปัญหาความแตกต่าง การหย่าร้างที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมีต้นตอมาจากการไม่พยายามทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน หรือยอมรับข้อบกพร่องของอีกฝ่ายไม่ได้ เมื่อมีปัญหาจึงไม่หันหน้าคุยกันดีๆ บ่อยครั้งที่คนเก่งจำนวนไม่น้อยประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แต่มักล้มเหลวในชีวิตคู่เพียงเพราะการพยายามเอาชนะกัน ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน

ดังนั้นการเรียนรู้ธรรมชาติและความต้องการของแต่ละฝ่ายจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะทำให้เราเข้าใจตัวเอง และคนที่เรารักดียิ่งขึ้นเพราะหากเมื่อใดมีความเข้าใจแล้ว ความรักก็จะตามมา

3. ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการศึกษา

การที่เด็กจะเรียนดีมีอนาคตที่ดีนอกจากความสามารถทางวิชาการแล้ว ยังต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุ โดยพบว่าเด็กจำนวนไม่น้อยที่เผชิญปัญหาด้านความรู้สึกจนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไปอย่างน่าเสียดาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียนหรือปัญหาด้านพฤติกรรมอื่นๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มีที่มาจากความอ่อนแอทางความสามารถทางเชาว์ปัญญาแต่มาจากความอ่อนแอทางอารมณ์ที่ไม่สามารถรู้ทันและจัดการความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น

ปัจจุบันได้มีการนำความรู้เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์เข้ามาสอนในโรงเรียน เช่น ในสหรัฐอเมริกามีการนำกิจกรรมที่เรียกว่า Self-Science มาใช้ในโรงเรียนโดยมีวิธีการ คือ การให้นักเรียนบอกความรู้สึกของตนเองในขณะที่ครูขานชื่อตนเอง เช่น วันนี้อารมณ์ดีกังวลเล็กน้อย หรือมีความสุขแทนตอบว่ามาหรือไม่มา จุดมุ่งหมายของการสอนวิชานี้ คือ เพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคม หลักสูตรนี้ไม่ได้สอนเฉพาะเด็กที่มีปัญหาเท่านั้นแต่เป็นการพัฒนาทักษะความเข้าใจที่มีความสำคัญกับเด็กทุกคน โดยมีแนวคิดว่านักเรียนจะเข้าใจบทเรียนได้ลึกซึ้ง เมื่อมีประสบการณ์โดยตรงมากกว่าการรับฟังจากการสอนเพียงอย่างเดียว นอกจากนั้นยังมีการนำหลักสูตรนี้มาใช้ป้องกันปัญหาต่างๆ เช่น การใช้สารเสพติด การตั้งครรภ์ในวัยเรียน การออกโรงเรียนกลางคัน เป็นต้น

4. ประโยชน์ของความฉลาดทางอารมณ์ต่อการทำงาน

ในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 1960 มีการศึกษาวิจัยจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าผู้มีความฉลาดทางเชาว์ปัญญาสูง แต่ล้มเหลวในการเป็นผู้บริหารสูงสุด เพราะขาดความเข้าใจมนุษย์ ขาดการปฏิสัมพันธ์และอารมณ์ที่ดี เชาว์ปัญญาที่ดีหรือไอคิวสูง จึงไม่อาจบ่งชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในงานเสมอไป หากไม่ได้ความฉลาดทางอารมณ์เป็นส่วนประกอบ โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่งงานบริหารหรือการทำธุรกิจที่เกี่ยวกับคนหมู่มาก *“ความเก่งงาน”* เพียงอย่างเดียวจึงไม่พอหากยังต้องมีความเก่งคนประกอบด้วย

ชัญญา บัวประเสริฐ (2546: 42) สรุปว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของบุคคล เป็นทักษะเฉพาะตนที่จะส่งเสริมบุคคลให้ประสบความสำเร็จในด้านการงานและครอบครัว โดยประยุกต์หลักการของความฉลาดทางอารมณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีประโยชน์อย่างต่อบุคคล เพราะผู้ที่มีอารมณ์ดีจะมีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ง่าย ตลอดจนมีทักษะอารมณ์ที่ดีในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ขณะเดียวกันความฉลาดทางอารมณ์จะช่วยทำให้เรามองโลกในแง่ดี ซึ่งต่างจากคนที่มองโลกในแง่ร้ายที่มักจะมองเห็นแต่ปัญหาและความยุ่งยาก ทำให้ขาดกำลังใจที่จะฝ่าฝันอุปสรรคได้ ซึ่งสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2542: 15-26) ที่กล่าวว่าผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จในการทำงานจึงจำเป็นต้องฉลาดรู้ทั้งเรื่องการทำงาน และคนทำงานตลอดจนมีการเรียนรู้ เข้าใจ สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2542: 30-33) สรุปว่าความรู้เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้เป็นอย่างดีเช่น

1. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์

2. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาการสื่อสาร การแสดงความรู้สึกและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทำให้มีสัมพันธภาพส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

3. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาบุคคลในองค์กรเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงานลดปัญหาความขัดแย้งและการทำงานร่วมกัน

4. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาศักยภาพของผู้นำในองค์กรต่างๆ ทำให้สามารถทำงานเกี่ยวกับบุคคลในองค์กรได้ดีขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารงาน

5. นำความรู้ความฉลาดทางอารมณ์ไปพัฒนาธุรกิจด้านการบริหารช่วยให้บุคคลที่รับผิดชอบงานด้านการบริการมีความสามารถในการดูแลลูกค้าได้เป็นอย่างดีเพราะสามารถเข้าใจความต้องการของลูกค้าทุกคน

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) มาจากคำว่า Adversity Quotient (AQ) ซึ่งเป็นแนวคิดและทฤษฎีใหม่ที่นักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ให้ความสนใจถึงปัจจัยที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จ โดยมีนักจิตวิทยาที่สำคัญในกลุ่มนี้ คือ พอล จี สตอลซ์ (Paul G. StoltZ)

2.1 ความหมายของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

สตอลซ์ (วีนัส ภักดิ์นรา. 2546: 45 ; อ้างอิงจาก StoltZ. 1997: 6) ซึ่งเขียนหนังสือชื่อ “Adversity Quotient: turning Obstacles into Opportunities” ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ว่าเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์

ยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์หรือความยากลำบาก โดยผู้ที่มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) สูง จะเป็นผู้ที่มีความนึกฝันที่ดี มีพลังที่จะฝ่าฟันอุปสรรค มีจิตใจเข้มแข็งไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ แม้จะพ่ายแพ้ไปแล้วก็จะมีแรงใจที่ลุกขึ้นสู้ต่ออุปสรรค์นั้นๆ บุคคลกลุ่มนี้จะมองอุปสรรคเป็นความท้าทายที่ทำให้เกิดหนทางสู่ความสำเร็จ ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ต่ำ จะเป็นผู้ที่มีความท้อแท้ มีจิตใจอ่อนแอไม่ยอมรับ ปฏิเสธปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น มักจะหาทางเลี่ยงหลีกหนีไม่กล้าสู้กับปัญหา

สโตนเนอร์ และกิลลิแกน (วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์.2547: 12 ; อ้างอิงจาก Stoner & Gilligan. 2002: 133-166) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคและความยากลำบากต้องเป็นบุคคลที่ประกอบด้วยความสามารถในการมองวิกฤตให้เป็นโอกาส ความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ความสามารถในการหาวิธีดำเนินการแก้ไขในความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ความสามารถในการควบคุมความคิดและอารมณ์ของตนเอง ความสามารถในการศึกษาเรียนรู้จากความผิดพลาด ความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ ความสามารถในการท้าทายและกล้าเสี่ยงต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ความสามารถในการอดทนและเพียรพยายาม และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

วิทยา นาควัชระ (2544: 91) ให้ความหมายของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ว่าเป็นความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของบุคคลที่มีความอดทนเมื่อมีอุปสรรคและสามารถเอาชนะอุปสรรคได้อย่างคนที่มีกำลังใจและมีความหวังอยู่เสมอ โดยมนุษย์ทุกคนเกิดมามีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องในตนเองที่ทำให้สุขหรือทุกข์ ประสบความสำเร็จมากขึ้นหรือน้อยลงกันทุกคนขึ้นอยู่กับพันธุกรรม การอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็ก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ได้หล่อหลอมให้เกิดเป็นบุคลิกภาพที่ดีหรือไม่ดี เกิดเป็นนิสัยที่ทำให้ชีวิตเจริญหรือนิสัยที่ทำให้ชีวิตเสื่อมถอยลง

กล่าวโดยสรุป ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Adversity Quotient) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการเผชิญอุปสรรค ประกอบด้วยความเพียรพยายาม มุ่งมั่น อดทน กล้าเสี่ยง กล้าลองผิดลองถูก ยอมรับในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงตนเองไปสู่จุดมุ่งหมาย โดยนำความผิดพลาดมาเป็นบทเรียน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) ในแง่ของเศรษฐกิจยุคใหม่นี้ถือว่าความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคเป็นความท้าทายเพราะหากองค์กรสามารถขยายความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคให้เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของบุคลากรได้แล้ว โอกาสที่ธุรกิจจะมีกิจการเจริญรุ่งเรืองและประสบความสำเร็จจะมีมากยิ่งขึ้น ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคในองค์กรเปรียบเสมือนเทคโนโลยีที่มีความสำคัญเช่นเดียวกับคอมพิวเตอร์ แต่มีสิ่งหนึ่งที่ทำให้ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคแตกต่างจากเทคโนโลยีอื่นๆ คือ

- AQ วัดได้อย่างมีเหตุผลและน่าเชื่อถือเช่นเดียวกับร่องรอยการปฏิบัติงานอื่นๆ
- AQ พัฒนาและเสริมสร้างเป็นบุคลิกภาพที่ดีได้

- AQ ช่วยยกระดับจิตใจของมนุษย์อันเกิดจากการฝึกฝน การปฏิบัติ การประเมินผล และความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง

- AQ เป็นรูปแบบที่สามารถทำให้เหมาะสม และนำมาประยุกต์ใช้ได้

- การวัดผลทางด้าน AQ เชื่อถือได้จากการวิจัย

สตอลซ์ (วีนัส ภักดิ์นรา. 2546: 45-46 ; อ้างอิงจาก StoltZ. 1997: 6) กล่าวว่า ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) มีพื้นฐานมาจากวิทยาศาสตร์ 3 สาขา ซึ่งเปรียบเสมือนผนังแต่ละด้านที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นพีระมิดแห่งความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ดังนี้

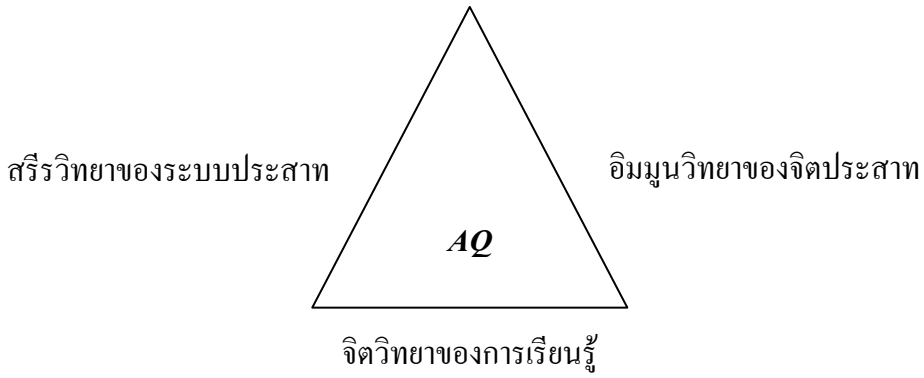

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

1. จิตวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้ (Cognitive Psychology) คนส่วนใหญ่คิดว่าอุปสรรคและความคับข้องใจเกิดจากสภาวะจิตใจที่เกิดขึ้นเพราะความคิดท้อแท้สิ้นหวังไม่สามารถจัดการแก้ปัญหาได้เมื่อสะสมเป็นเวลานานก็จะเกิดความทุกข์ทรมาน ล้มเหลวจมอยู่กับทุกข์แต่ในทางตรงกันข้ามบางคนคิดว่าความคับข้องใจเป็นสิ่งชั่วคราว เป็นสิ่งที่ต้องเผชิญเพื่อจะเติบโตต่อไป คนกลุ่มนี้ยังมีความหวัง มีกำลังใจที่จะฟันฝ่าอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จ

2. สรีรวิทยาของระบบประสาท (Neurophysiology) สมองของมนุษย์เราประกอบด้วยโครงสร้างที่สามารถสร้างความเคยชินได้ หากเรามีวิธีการเปลี่ยนจิตสำนึกใหม่ สร้างทัศนคติทางบวกก็จะสามารถสร้างความเคยชินใหม่และพัฒนาความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

3. อิมมูนวิทยาของจิตประสาทหรือจิตประสาทภูมิคุ้มกัน (Psychoneuroimmunology) ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ของมนุษย์เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของคนโดยตรง เพราะความเข้มแข็งทางจิตใจและการรู้จักควบคุมตนเองจะส่งผลต่อภูมิต้านทานโรคภัยไข้เจ็บของร่างกาย

เนื่องจากคนในสังคมมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีการแบ่งกลุ่มคนในระหว่างการปีนเขาออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มนั้นความคิดและความสำเร็จของแต่ละคนในการปีนเขาจะแตกต่างกัน ดังนี้

1. ผู้ถอนตัวหรือผู้ยอมแพ้ (Quitter) หมายถึง คนที่ไม่ตอบรับการท้าทาย ถอนตัวจากการปีนเขา ไม่รับฟังคำแนะนำหรือคำเตือนของผู้อื่น ไม่คิดจะปีนเขา ไม่คิดจะใช้ชีวิตให้คุ้มค่า อยู่ไปวันๆ ไม่มีจุดมุ่งหมายใดๆ ในชีวิต

2. ผู้พักแรมหรือผู้รักสบายกลางทาง (Camper) หมายถึง คนที่เดินทางไปได้ครึ่งทางหรือพบอุปสรรคแล้วหยุดกลางทาง ใช้ชีวิตที่เหลืออย่างสงบนิ่ง อาจเป็นคนที่เคยประสบความสำเร็จมาแล้วในอดีตแต่เมื่อเผชิญกับการทดสอบหรือการท้าทายใหม่ กลับขาดความกล้าหาญและมุ่งมั่นที่จะเผชิญหน้าและเอาชนะอุปสรรค ซึ่งคนกลุ่มนี้จะมีจำนวนมากที่สุด

3. นักปีนเขาหรือผู้ชอบท้าทาย (Climber) หมายถึง คนที่มีความมุ่งมั่น ขยันขันแข็ง กระตือรือร้นมีความพยายามที่จะก้าวหน้าไปเรื่อยๆ ไม่ยอมแพ้แม้จะอยู่ในสภาพการณ์ที่เลวร้ายเพียงใด ไม่คำนึงถึงผลได้ผลเสีย ไม่ใส่ใจว่าจะโชคดีหรือโชคร้าย มุ่งมั่นปีนป่ายอย่างไม่หยุดยั้งก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลา ไม่ยอมหยุดอยู่กับที่ มีความมุ่งมั่นปรารถนาที่จะบากบั่น แสวงหาพัฒนาบุกเบิกเพื่อตนเองเพื่อธุรกิจ และเพื่อมนุษยชาติ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ประกอบด้วยหลัก 2 ประการ คือ หลักการทางวิทยาศาสตร์และหลักการปฏิบัติ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ประกอบด้วย

1. การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น (L = Listen to Your Core Resporn) หมายถึง ความสามารถในการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไข เพราะการฟังเป็นพื้นฐานทางแนวคิดของมนุษย์ที่จะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติ

2. การตั้งมั่นในเหตุผลและหลักเกณฑ์ (E = Establish Accorntability) หมายถึง การมีจุดมุ่งหมายที่แน่วแน่และตั้งมั่นยึดเอาแนวคิดนั้นนำไปสู่การปฏิบัติจริง

3. การวิเคราะห์แยกแยก (A = Analyze the Evidence) หมายถึง การพินิจพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การปฏิบัติ (D = Do Something) หมายถึง การลงมือกระทำตามที่ได้วางแผนการทำงานตามขั้นตอนที่วางไว้เพื่อให้ประสบความสำเร็จโดยมีระยะเวลาในการปฏิบัติที่แน่นอน

คุณลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

1. มีการตั้งเป้าหมายหรือตั้งความปรารถนาอย่างแรงกล้าในสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้า (Aim) และมีความพยายามที่จะมุ่งไปยังจุดมุ่งหมายนั้น

2. มีจิตใจเด็ดเดี่ยวเข้มแข็ง (Strong-minded) หมายถึง การไม่หวาดกลัวต่อภยันตรายและไม่คิดว่าตนเกิดมาเคราะห์ร้าย คนที่มีจิตใจเด็ดเดี่ยว มีลักษณะอ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ เด็ดขาด

เคารพนบนอบต่อผู้ที่เป็นผู้ใหญ่กว่า มีความเมตตากรุณาต่อผู้น้อย ไม่ฉุนเฉียวโกรธง่าย บุคคลประเภทนี้เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรคก็สามารถเผชิญและฝ่าฟันให้กลับดีขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) หมายถึง คนที่เชื่อว่าตนเองสามารถกระทำในสิ่งที่ตั้งความมุ่งหวังไว้ได้จนสำเร็จ บุคคลประเภทนี้มีลักษณะพึ่งตนเอง ไม่กลัวความผิดพลาด เมื่อทำผิดแล้วถือเอาความผิดพลาดนั้นเป็นบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการทำสิ่งที่ถูกต่อไป

4. มีพลังอำนาจของความคิด และพลังจิตที่แรงกล้า (Will-power) เพื่อเป็นเครื่องนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

ข้อแตกต่างของบุคคลที่มีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) สูงกับต่ำ

1. บุคคลที่มี AQ สูงมีโอกาสได้รับการคัดเลือก (Selected) และได้รับการเลือกตั้ง (Elected) ให้เป็นผู้นำมากกว่า

2. บุคคลที่มี AQ สูงเป็นนักกีฬาที่มีความสามารถสูงกว่า

3. บุคคลที่มี AQ สูงมีความรับผิดชอบอัตราการละทิ้งงานหรือลาออกจากงานกลางคันน้อยกว่าบุคคลที่มี AQ ต่ำ 3 เท่า

4. บุคคลที่มี AQ สูงมีความเป็นผู้นำและเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานสูง

5. บุคคลที่มี AQ สูงเรียนรู้งานได้รวดเร็วและสามารถประยุกต์สิ่งเรียนรู้ไปใช้ในการทำงานได้ชำนาญมากกว่า

6. บุคคลที่มี AQ สูงเป็นนักแก้ปัญหาที่ดีและสามารถควบคุมสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีกว่า

7. บุคคลที่มี AQ สูงเป็นที่พึงพอใจหรือถูกใจของผู้ปฏิบัติงานที่มี AQ สูง

8. บุคคลที่มี AQ สูงมองโลกในแง่ดีมองปัญหาในด้านบวกและมีความคิดเป็นของตนเอง

บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูงกับบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ต่ำค่อนข้างแตกต่างกันมาก ซึ่งกลุ่มที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูงจะสามารถควบคุมและรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่เข้ามาเผชิญได้ดีกว่ากลุ่มที่มีระดับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ต่ำ เพราะนั้นความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์นั้นๆ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมสถานการณ์ได้ ดังนั้น บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) สูงจึงพยายามต่อสู้ มีมานะ ในขณะที่บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ต่ำมักหยุดพัก ล้มเลิก ท้อถอยต่ออุปสรรค การศึกษาระดับของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของบุคคลก่อให้เกิดความเข้าใจเพื่อใช้เป็นกุญแจหรือเครื่องมือสำคัญในการเลือกวิธีแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

2.3 แนวทางการพัฒนาความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

สตอลซ์ (วีนัส ภักดิ์นรา. 2546: 45-46 ; อ้างอิงจาก StoltZ. 1997: 56-58)

องค์ประกอบที่ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. มีเครื่องมือในการเอาชนะอุปสรรค
2. มีหลักทฤษฎีใหม่ที่มีประสิทธิภาพ
3. มีวิธีการวัดที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ทำให้มนุษย์สามารถยืนอยู่ได้ท่ามกลางอุปสรรค

1. รักษาพลังในการแข่งขันไว้เสมอ
2. รู้จักยกระดับความสามารถในการทำงาน
3. รักษาพลังสร้างสรรค์ให้คงอยู่ตลอดไป
4. รักษาความมีชีวิตชีวาไว้เสมอ
5. กล้าเสี่ยงและกล้าทดลอง
6. เข้ารับการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาพลังการแข่งขัน
7. มีความหวังและรักษากำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรค
8. สามารถปรับปรุงตัวเองจากเหตุการณ์ที่ได้กระทำซึ่งเป็นความผิดพลาดได้ดีกว่าและรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
9. ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคและความกดดันที่ได้รับ
10. แสดงความรับผิดชอบต่ออุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้น และหาสาเหตุของอุปสรรคหรือปัญหานั้น

2.4 ประโยชน์ของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

สตอลซ์ (วีนัส ภักดิ์นรา. 2546: 45-46 ; อ้างอิงจาก StoltZ. 1997: 13-15) กล่าวว่า ผลของความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) เกิดจากความสัมพันธ์ 4 อย่าง ได้แก่ การควบคุมอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้น ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปในสถานการณ์โดยไม่คำนึงถึงสาเหตุ ขอบเขตของผลกระทบต่อชีวิตที่เกิดจากวิธีการคิดแก้ไขปัญหาและความสามารถในการทนทานต่อปัญหาที่เกิดขึ้น โดยทั่วไปเมื่อบุคคลเชื่อว่าถ้าพวกเขาสามารถบรรลุผลจุดมุ่งหมายได้อย่างแน่นอนแล้ว พวกเขาย่อมมีสิ่งดลใจหรือแรงบันดาลใจที่จะกระทำสิ่งต่างๆ การควบคุมความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ระดับความพยายาม ความทนทานต่อความยืดเยื้อของอุปสรรค ความล้มเหลวหรือความลำบากและรูปแบบความคิดของพวกเขา การช่วยเหลือด้วยตนเองมีผลต่อความตึงเครียดและความกดดันตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ขณะที่พวกเขาต่อสู้ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมและระดับของความสำเร็จที่พวกเขาตระหนัก การควบคุมความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคส่งผลกระทบต่อสิ่งที่ปฏิบัติและสร้างแรงจูงใจให้บุคคลริเริ่มการปฏิบัติที่เพิ่มขึ้น ทฤษฎีแนะนำว่าเมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์ที่ท้าทายและยุ่งยากใจจะมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคลดลง เมื่อบุคคลมีความพยายามในการต่อสู้กับความล้มเหลวที่เกิดขึ้นบ่อยๆ หรือระยะเวลานานๆ บุคคลนั้นจะมีความสามารถใน

การเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่เข้มแข็งขึ้นและอยากทดลองทำสิ่งใหม่ๆ ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่มีความลังเลเมื่อเจอกับอุปสรรคจะเลิกทำอย่างรวดเร็ว เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงควรต้องมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้ได้เพื่อความอยู่รอด และควรรู้จักความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อทำให้เกิดสิ่งต่อไปนี้

- เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น
- เพิ่มความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น
- เกิดการปรับปรุงนวัตกรรมใหม่ๆ
- สร้างบุคลากร หรือนักปฏิบัติระดับสูง
- การขยายความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ทำให้วัฒนธรรมขององค์กรแข็งแกร่งขึ้น
- พัฒนาผู้นำที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคระดับสูง
- ทีมปฏิบัติการที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคระดับสูง
- การปรับปรุงงานบริการลูกค้า
- สามารถให้คำปรึกษา หรือช่วยแนะนำแนวทางในการแก้ปัญหาแก่บุคคลอื่น
- เกิดการปรับตัวของลูกจ้างใหม่
- การสร้างอำนาจงาน
- การลดความตึงเครียด และความสับสนจากการปฏิบัติงาน
- การพัฒนาสุขภาพกาย และการพัฒนาจิตใจด้วยการมองโลกในแง่ดี

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในเชิงปริมาณ ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) พบปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ตามที่กรมสุขภาพจิต (2544: 2-3) ได้เสนอว่าความฉลาดทางอารมณ์ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ ความดี ความเก่ง และความสุข ซึ่งประกอบด้วยความสามารถต่างๆ ความดี คือ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความเก่ง คือ ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจสามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านสุข คือ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิตและมีความสงบสุขทางใจ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ประกอบด้วยหลัก 2 ประการ คือ หลักการทาง

วิทยาศาสตร์และหลักการปฏิบัติ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ประกอบด้วย

1. การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น (L = Listen to Your Core Resporn) หมายถึง ความสามารถในการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไข เพราะการฟังเป็นพื้นฐานทางแนวคิดของมนุษย์ที่จะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติ

2. การตั้งมั่นในเหตุผลและหลักเกณฑ์ (E = Establish Accorntability) หมายถึง การมีจุดมุ่งหมายที่แน่วแน่และตั้งมั่นยึดเอาแนวคิดนั้นนำไปสู่การปฏิบัติจริง

3. การวิเคราะห์แยกแยะ (A = Analyze the Evidence) หมายถึง การพินิจพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบเพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การปฏิบัติ (D = Do Something) หมายถึง การลงมือกระทำตามที่ได้วางแผนการทำงานตามขั้นตอนที่วางไว้เพื่อให้ประสบความสำเร็จโดยมีระยะเวลาในการปฏิบัติที่แน่นอน

จากการศึกษาศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ ตามแนวคิดของโกลแมน (วิทยา นาควัชระ. 2544: 25 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1995) ประกอบไปด้วย 5 ส่วนใหญ่ ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง การตระหนักรู้ในตนเอง สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเปิดเผย ส่วนที่สอง การควบคุมอารมณ์ทำอย่างมีเหตุผล ยอมรับและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ส่วนที่สาม การจูงใจตนเอง สร้างทางเลือกใหม่ในการทำงานที่จะสามารถนำไปสู่เป้าหมายที่ดี ส่วนที่สี่ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นไม่ใช้ความคิดของตนเป็นหลัก และส่วนสุดท้าย การมีทักษะทางสังคม สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นทำให้คนรอบข้างมีความสุข ในด้านความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค หรือ AQ ศึกษาตามแนวคิดของสตอลท์ซ (วีนัส ภักดิ์นรา. 2546: 45 ; อ้างอิงจาก Stoltz. 1997: 6) เกี่ยวกับการเข้าใจและยอมรับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น การวางแผนการควบคุมดำเนินการแก้ไขปัญหาอุปสรรค การรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น การเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูว่ามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) พบว่า วีนัส ภักดิ์นรา (2546: 85) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาว์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค ผลปรากฏว่า บุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับเชาว์อารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค และชนมน สุขวงศ์ (2543: 79) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่น ผลปรากฏว่า การเลี้ยงดูแบบให้ความรัก และการเลี้ยงดูแบบคาดหวังมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น แต่การเลี้ยงดูแบบลงโทษไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น

ดังที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่ามีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูว่ามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2.1.1 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า ***"แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์"*** ไว้ดังนี้

แมคเคลแลนด์ (ดาระณี พัฒนศักดิ์ภิญโญ. 2537: 44 ; อ้างอิงจาก Mcclelland. 1953) ให้นิยามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเยี่ยมหรือทำให้ดีกว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องพยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความล้มเหลว เมอร์เรย์ (สุพจน์ แกล้วกล้า. 2534: 44 ; อ้างอิงจาก Murry. 1964) ได้อธิบายความต้องการแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นความต้องการที่ได้รับผลสำเร็จจากการกระทำในสิ่งที่ต้องการที่จะควบคุมจัดกระทำหรือจัดระเบียบบุคคล หรือความคิดโดยกระทำสิ่งเหล่านั้นอย่างรวดเร็ว ต้องการเอาชนะอุปสรรคและบรรลุถึงมาตรฐานอันดีเลิศ ต้องการเป็นคนเก่งมีความสามารถในการแข่งขันและเอาชนะคนอื่นแอทคินสัน (โสพิษ ปลอดเขียว. 2546: 18 ; อ้างอิงจาก Atkinson.1964: 240-2541) ได้อธิบายว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้ตัวว่าการกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตัวเองหรือบุคคลอื่นโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานอื่นที่ดีเยี่ยม ผลจากการประเมินอาจเป็นสิ่งที่พอใจเมื่อกระทำจนสำเร็จ หรือไม่น่าพอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จ พระเทพเวที (2532: 48-50) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่ามี 2 แบบ คือ แบบที่ 1 คือ การใฝ่ความเป็นเลิศที่สนับสนุนระบบการแข่งขัน แบบที่ 2 คือการใฝ่ความเป็นเลิศแท้ซึ่งประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ ประการ คือ ประการที่ 1 ถ้าทำก็ทำให้ดีเลิศให้ได้ที่สุดเต็มที่แห่งงานนั้นๆ ประการที่ 2 มีความเป็นเลิศเพราะดีที่สุดเต็มที่แห่งความสามารถของตัวเรา และประการสุดท้าย คือ สิ่งนั้นมีความเป็นเลิศโดยเป็นสิ่งที่ดีที่สุดเกื้อกูลที่สุดเป็นประโยชน์ที่สุดแก่ชีวิตและสังคม และสุชาดา สุธรรมารักษ์ (2531: 186-187) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ความมุ่งหวังที่จะประสบความสำเร็จ ความพยายามฝ่าฟันอุปสรรคในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเอาชนะคนอื่นหรือเพื่อความต้องการที่จะเพิ่มศักดิ์ศรีของตนเอง ซึ่งความต้องการเหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำและนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผล

จากความหมายข้างต้นสรุปว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะบรรลุถึงผลสำเร็จในงานที่ยุ่งยากซับซ้อนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวาง พยายามหาวิธีการต่างๆ

ในการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จต้องการอิสระในการทำงาน และการแสดงออกต้องการชัยชนะในการแข่งขัน มุ่งมั่นที่จะทำให้ดีเลิศ มีความสบายใจเมื่อพบความสำเร็จ และวิตกกังวลเมื่อพบความล้มเหลว

2.1.2 ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

พระเทพเวที (2532: 38-44) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจที่ผลักดันให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่างๆ ว่ามี 4 ประการ ได้แก่

1. แรงจูงใจที่เกิดจากความกลัวที่เรียกว่า “ภยะ” หรือความกลัวการถูกลงโทษ ความกลัวการถูกลงโทษนี้เป็นแบบที่หยาบของความกลัว เป็นความกลัวที่ซ้อนความกลัว นั่นคือเป็นความกลัวที่มนุษย์สร้างซ้อนขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งจากความกลัวภัยอันตรายสามัญที่เป็นพื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว มนุษย์ที่มีกำลังอำนาจมากกว่ามักจะหาผลประโยชน์จากความกลัวนี้โดยยกเอาภัยอันตรายที่มนุษย์กลัวอยู่แล้วขึ้นมาขู่ว่า ถ้ามนุษย์อยู่ภายใต้อำนาจการกระทำหรือไม่กระทำอย่างนั้นๆ ก็จะทำให้เกิดภัยอันตรายขึ้น ความกลัวเหล่านี้เป็นแรงจูงใจหรือแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์ปุถุชนดิ้นรนทำการต่างๆ เช่น การแสวงหาอาหาร จัดสร้างที่อยู่อาศัย เร่งรัดป้องกัน อันตรายและเตรียมสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ความกลัวทั่วๆ ไปนี้มีหลายระดับเริ่มตั้งแต่ความกลัวที่หยาบถึงความกลัวที่ประณีต ซึ่งไม่เกี่ยวกับการลงโทษจากบุคคลอื่นหรืออำนาจบังคับใดๆ แต่กลัวความเสื่อม ความทุกข์เป็นต้น

2. แรงจูงใจที่อยากได้รางวัลหรืออยากได้รับผลตอบแทนต่อการกระทำของตนในลักษณะที่มีผู้มอบให้หรือมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาล แรงจูงใจแบบนี้คล้ายกับความกลัว คืออาจจะหยาบมากจนไม่ใช่ความดีงาม ไม่มีคุณค่าทางจริยธรรมอย่างแท้จริง แรงจูงใจชนิดนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “ตัณหา” เป็นแรงจูงใจที่อยากได้วัตถุสิ่งบำรุงบำเรอปรนเปรอความสุขส่วนตัวหรือจะเรียกแบบปัจจุบันว่าก็คือ แรงจูงใจแบบธุรกิจ การให้รางวัล คือ การใช้ประโยชน์จากความอยากได้ของมนุษย์ โดยยกเอาสิ่งที่บุคคลอยากได้มาเป็นเครื่องล่อและกำหนดการกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างขึ้นมาเป็นเงื่อนไขสำหรับการที่จะได้เครื่องล่อนั้นๆ แรงจูงใจแบบนี้ย่อมนำมาซึ่งความโลภ การแย่งชิง เอาเปรียบ ทุจริต โกง ตลอดจนการพยายามหาทางให้ได้ผลประโยชน์หรือสิ่งที่อยากได้โดยทางลัด แรงจูงใจที่เกิดจากตัณหาหรือความอยากนี้ แบ่งออกเป็น 3 จำพวก ได้แก่

2.1 กามตัณหา ความอยากในสิ่งที่น่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจในรูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัส

2.2 ภวตัณหา ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ เช่น อยากเป็นดารา อยากเป็นเศรษฐี เป็นต้น

2.3 วิภาวตัณหา ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่ อยากพ้นไปจากที่ไม่ปรารถนา

3. แรงจูงใจที่เกิดจากความอยากเด่น อยากเหนือบุคคลอื่น อยากครอบงำเอาชนะผู้อื่น หรือความมักใหญ่ใฝ่สูง ใฝ่เด่น ซึ่งแรงจูงใจนี้ทางพุทธศาสนาเรียกว่า “มานะ” มานะ

ในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นกิเลส มานะนี้ช่วยทำให้มนุษย์เกิดความภาคภูมิใจมีความเคารพในตนเอง

4. แรงจูงใจที่ถูกต้องที่แท้จริงที่พึงปรารถนาทางพุทธศาสนาเรียกว่า “ฉันทะ” ซึ่งแปลว่า ความรัก ความอยาก ความปรารถนา ความพอใจ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 เป็นความใฝ่รู้ อยากรู้ ปรารถนาจะรู้ ปรารถนาจะเข้าถึงตัวสัจธรรม

4.2 เป็นความใฝ่ดี ใฝ่ความดี อยากได้ดี ความใฝ่ปรารถนาในสิ่งที่ดีงาม คือ ต้องการทำให้สิ่งที่ดีงามเกิดขึ้น ต้องการทำให้สิ่งที่ดีงามให้เกิดเป็นจริงขึ้นเมื่อต้องกระทำในสิ่งที่ดีงามเลิศเป็นจริงขึ้นบุคคลจะต้องกระทำหรือใฝ่กระทำให้เกิดความรักในการทำงาน เวลาทำงานก็จะทำอย่างมีความสุข

แมคแคลแลนด์ (McClelland. 1953: 36-62) นักจิตวิทยาสังคมแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่อง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยเขาตระหนักว่าความต้องการหรือแรงจูงใจอันเป็นคุณสมบัติในตัวบุคคลนั้นมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จึงได้ทำการวิจัยเพื่อพิสูจน์ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและทำให้สังคมนั้นๆ เจริญรุ่งเรืองได้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประชาชนจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจช้า กล่าวคือ ประชาชนจะแสดงออกในรูปของการขวนขวายหาหนทางฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งแตกต่างไปจากประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจช้า ที่ไม่ได้แสดงความบากบั่น พยายามหาวิธีที่จะไปสู่เป้าหมาย และเขายังพบว่า สมัยใดที่คนในชาติโดยเฉพาะผู้ใหญ่ที่มีส่วนให้การศึกษาอบรมแก่เด็กมีแรงจูงใจในระดับสูง ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจก็จะเจริญอย่างรวดเร็วตามมา ในช่วงเวลาประมาณ 20-30 ปีภายหลังสมัยนั้นด้วย และในทำนองตรงข้ามกันสมัยใดที่คนในชาติมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ภายหลังสมัยนั้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจก็มักดำเนินไปอย่างเชื่องช้าเช่นกัน แมคแคลแลนด์ (McClelland) ได้เน้นถึงแรงจูงใจทางสังคม 3 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีโดยพยายามแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศมีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อล้มเหลว

2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของคนอื่นๆ ต้องการเป็นที่นิยมชมชอบหรือรักใคร่ชอบพอของคนอื่นจึงเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับจากบุคคลอื่น

3. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือกว่าบุคคลอื่นๆ ในสังคม ทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจเพราะจะเกิดความภาคภูมิใจหากทำอะไรได้เหนือกว่าคนอื่น ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจสูงเป็นผู้ที่มีความพยายามจะควบคุมสิ่งต่างๆ เพื่อให้ตนเองบรรลุถึงความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

แมคแคลแลนด์ (McClelland) เน้นความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจด้านอื่นๆ เพราะเขาเห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสำคัญมากที่สุดสำหรับความสำเร็จด้านเศรษฐกิจของประเทศ

เมอร์เรย์ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2545: 94 ; อ้างอิงจาก Murry. 1938) ได้รวบรวมความต้องการทางจิตของมนุษย์ไว้ 28 ชนิด และในจำนวนนี้มีความต้องการเอาชนะและประสบความสำเร็จ (Need for Achievement) รวมอยู่ด้วยและเป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงความต้องการผลสัมฤทธิ์ (N-Achievement) ว่าเป็นความต้องการทางจิตที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ต้องการเป็นผู้มีความสามารถ มีพลังจิต (Will Power) ที่จะเอาชนะอุปสรรค มุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่อยากให้ประสบความสำเร็จ

2.1.3 ลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

แมคแคลแลนด์ (McClelland. 1953 : 104) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าเป็นดัชนีชี้บ่งถึงความมีคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์อย่างหนึ่ง และได้กำหนดลักษะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ดังนี้

1. ทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จมากกว่าทำเพื่อเลี่ยงความล้มเหลว
2. เลือกทำสิ่งที่เป็นไปได้และเหมาะสมกับความสามารถของตน
3. มีความตั้งใจจริงในการทำงานเพื่อให้สำเร็จอย่างแท้จริง ไม่ใช่เกิดจากโอกาสและความเชื่อในสิ่งมหัศจรรย์
4. ทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุมาตรฐานของตนเอง ไม่ใช่มีจุดมุ่งหมายที่รางวัล

กิลฟอร์ด (Guilford. 1959) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าประกอบด้วย

1. ความทะเยอทะยานทั่วๆ ไป คือ ความปรารถนาที่จะทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จ
2. มีความเพียรพยายาม ได้แก่ ทำงานให้เป็นผลสำเร็จ
3. มีความอดทนเต็มใจที่จะลำบากแม้ยากเพียงใดก็ตาม

เฮอร์แมน (Herman. 1970) ได้รวบรวมลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. มีระดับความทะเยอทะยานสูง
2. มีความหวังอย่างมากว่าตนจะประสบผลสำเร็จ ถึงแม้การกระทำนั้นจะขึ้นอยู่กับโอกาส (Risk-Talking Behavior)
3. มีความพยายามไปสู่สถานะที่สูงขึ้นไป (Upward Mobility)
4. อดทนทำงานที่ยากได้เป็นเวลานาน (Persistence)
5. เมื่องานที่กำลังทำถูกขัดจังหวะ หรือถูกรบกวนจะพยายามทำต่อไปให้สำเร็จ (Task Tension)

6. รู้สึกว่าเวลาเป็นสิ่งไม่หยุดนิ่งและสิ่งต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (Time Perception)

7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก (Time Perspective)

8. เลือกเพื่อนร่วมงานที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก (Partnerchoice)

9. ต้องการให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่นโดยพยายามทำงานของตนเองให้ดีขึ้น (Recognition Behavior)

10. พยายามปฏิบัติสิ่งต่างๆ ของตนให้ดีเสมอ (Achievement Behavior)

ไวเนอร์ (Weiner. 1972: 203-215) ได้สรุปลักษณะเด่นของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเปรียบเทียบกับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ไว้ดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ตั้งใจทำงานดีกว่า อดทนต่อความล้มเหลว ชอบเลือกงานสลับซับซ้อนมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ชอบริเริ่มกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดของตนเองมากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

จากแนวความคิดลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นผู้ที่มีความมานะ พยายาม อดทนต่อสิ่งต่างๆ ที่มีความยากลำบาก

2. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูง มีความรับผิดชอบ ยอมรับความผิดพลาดและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง

3. ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4. มีเป้าหมายในการทำสิ่งต่างๆ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และมีความทะเยอทะยานที่เหมาะสมกับสภาพของตน

2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ

2.2.1 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า “บุคลิกภาพ” ไว้ดังนี้

มันน์ (Munn. 1969: 152) กล่าวว่า บุคลิกภาพของบุคคลเป็นผลรวมของลักษณะทางพันธุกรรมสิ่งแวดล้อมและผลของบุคลิกภาพเป็นการปะทะกันระหว่างสถานการณ์ทางชีวภาพ สถานภาพทางสังคม และอิทธิพลทางวัฒนธรรม ฮิลการ์ด และแอดคินสัน (Atkinson and Hillgard. 1983: 462) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นแบบแห่งลักษณะของบุคคลและวิธีการแสดงออกซึ่งกำหนดการปรับตัวตามแบบฉบับแต่ละบุคคล อนาสตาซี (Anastasi. 1968: 111) กล่าวว่า บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อม พันธุกรรมเดียวกันแต่อยู่ในสภาพแวดล้อมต่างกันอาจก่อให้เกิดบุคลิกภาพต่างกัน หรือแม้แต่สภาพแวดล้อมและพันธุกรรม

เดียวกันก็อาจทำให้บุคลิกภาพต่างกันได้ แมคแคลแนล (Mc.Cannall And Other. 1953: 610) กล่าวว่า บุคลิกภาพเป็นคุณลักษณะที่บุคคลคิด และแสดงเป็นแบบแผนพฤติกรรมเพื่อใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งคุณลักษณะที่กล่าวนี้หมายถึง ค่านิยม แรงจูงใจ ทัศนคติ อารมณ์ บารอน (Baron. 2000: 482) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม ความคิดและความรู้สึก อนงค์ พรมจักร (2538: 10) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ผลรวมของพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้น อันได้แก่ ลักษณะท่าที การแสดงออก รูปร่างหน้าตา ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกนั้นจะต้องมีลักษณะเฉพาะในแต่ละบุคคลซึ่งเป็นเหตุให้แต่ละบุคคลมีบุคลิกภาพแตกต่างกัน พรศิริ กองนวล (2539: 9) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะนิสัยเฉพาะบุคคลที่ติดอยู่ภายในและแสดงออกมาเพื่อทำการโต้ตอบต่อสิ่งเร้าต่างๆ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากลักษณะท่าที การแสดงออก รูปร่างหน้าตา ความรู้สึก ฯลฯ ที่มีความแตกต่างกัน ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2542: 216) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะโดดเด่นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งแสดงออกแบบนั้นอยู่เป็นประจำกับสถานการณ์เฉพาะอย่าง จนเกิดเป็นนิสัยถาวร ปานวาสน์ มหาลวเลิศ (2544: 6) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะนิสัยเฉพาะของแต่ละบุคคลที่คิดและแสดงออกมาเป็นประจำเพื่อทำการโต้ตอบสิ่งเร้าต่างๆ ซึ่งการแสดงออกนี้มีความแตกต่างกันและสามารถสังเกตได้ นภาภรณ์ โล่ห์วัฒนา (2545: 9) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่รวมกันเป็นลักษณะประจำตัวของบุคคลแต่ละบุคคล อันได้แก่ รูปร่าง ท่าทาง พฤติกรรมการแสดงออก ความสามารถ ความรู้สึก จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่แสดงออกต่อสิ่งแวดล้อม สุภาภรณ์ ธาตุดี (2546: 10) กล่าวว่า บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะหรือแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลทั้งภายในและภายนอกที่บุคคลแสดงออกมาทั้งทางกิริยา ท่าทาง ตลอดจนสิ่งที่บ่งบอกถึงสภาพอารมณ์และจิตใจด้านความรู้สึก อันเป็นผลมาจากพันธุกรรม การเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อม โดยพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นแบบเฉพาะในแต่ละบุคคลจึงเป็นเหตุให้แต่ละบุคคลมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน และวราภรณ์ มอญภาษา (2547: 9) สรุปความหมายของบุคลิกภาพไว้ว่า หมายถึง ลักษณะนิสัยเฉพาะบุคคลที่ติดอยู่ภายในของบุคคลนั้น และมีการแสดงออกมาเมื่อพบกับสถานการณ์หนึ่งเพื่อทำการโต้ตอบต่อสิ่งเร้าต่างๆ โดยสามารถสังเกตได้จากลักษณะพฤติกรรมแสดงออก การแสดงสีหน้า อารมณ์ ความรู้สึก ฯลฯ ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล

จากความหมายข้างต้นสรุปว่า บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะโดดเด่นเฉพาะบุคคลที่แสดงออกในรูปของพฤติกรรมทั้งที่เปิดเผยและซ่อนเร้นไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ ความรู้สึก การแสดงออก เจตคติต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งส่งผลทำให้แต่ละบุคคลมีบุคลิกภาพที่ต่างกัน

2.2.2 ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ทฤษฎีบุคลิกภาพเป็นทฤษฎีที่พยายามจะอธิบายสรุปลักษณะโครงสร้าง และการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นระบบ มีแบบแผนรัดกุม เข้าใจได้ซึ่งแต่ละทฤษฎีจะมีหลักการเหตุผล และความเชื่อที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่จะใช้ในการจัดประเภท ซึ่ง โสภา ชูพิกุลชัย (2529) ได้เสนอทฤษฎีบุคลิกภาพดังนี้

1. ทฤษฎีแบ่งประเภท (Type Theory)

ทฤษฎีนี้มุ่งพิจารณาเกี่ยวกับตัวบุคคล โดยคำนึงถึงรูปร่าง (Physical) หรือลักษณะทางกายเป็นส่วนใหญ่ และยอมรับเกี่ยวกับลักษณะหรือบุคลิกภาพภายนอกโดยขึ้นอยู่กับการสังเกตทั่วๆ ไป นักจิตวิทยาที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ จุง (Jung) และเชลตัน (Cheldon) เป็นต้น

1.1 จุง (Jung) มีความเชื่อว่า บุคลิกภาพของบุคคลจะเป็นเช่นใดนั้นขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูมาตั้งแต่ในวัยเด็ก และได้แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

1.1.1 บุคลิกภาพชอบแสดงตนหรือชอบเด่น (Extrovert Personality) บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้จะเป็นผู้ที่ชอบแสดงตัว และชอบสังคม มีความเชื่อมั่นอยู่บนฐานของความเป็นจริง ปรับตัวได้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม เป็นคนเปิดเผยไม่เก็บตัว เมื่อประสบปัญหากล้าที่จะเผชิญปัญหาด้วยการสู้ปัญหา

1.1.2 บุคลิกภาพประเภทเก็บตัว (Introvert Personality) ลักษณะที่เห็นได้ชัดคือ เชื่อตนเองและทุกอย่างที่กระทำมักจะขึ้นอยู่กับตนเองเป็นใหญ่ เป็นบุคคลที่ผูกพันสิ่งต่างๆ กับตนเองมากกว่าที่จะผูกพันกับสังคม ไม่ชอบสุงสิงกับผู้ใด เมื่อเผชิญปัญหามักจะแยกตัวออกจากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดปัญหา

1.2 เชลตัน (William Cheldon) ได้จัดประเภทของบุคลิกภาพตามลักษณะของรูปร่าง และแบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1.2.1 รูปร่างอ้วนกลม (Endomorphy) มีลักษณะนิสัยเป็นคนชอบความสบายเรื่อยๆ ชอบกิน ชอบให้คนเอาใจ ใจน้อย ฉุนเฉียว เจ้าอารมณ์ หลับง่าย เคลื่อนไหวช้าๆ เมื่อเผชิญปัญหาจะต้องการผู้ช่วย

1.2.2 รูปร่างใหญ่ล่ำสันสมส่วน (Mesomorphy) มีลักษณะนิสัยไม่ชอบอยู่นิ่ง ชอบการต่อสู้ ชอบสนุก เสียงดังคล่องแคล่วว่องไว กล้าได้กล้าเสีย โผงผางเมื่อมีปัญหามักแก้ปัญหาด้วยการเดินหน้าสู้

1.2.3 รูปร่างผอมบาง (Ectomorphy) มีลักษณะนิสัยเป็นคนยึดมั่นถือมั่น ไม่มีการยืดหยุ่น ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ ตอบโต้ไว ชอบอยู่คนเดียว อ่อนไหวง่าย เป็นบุคคลประเภทอ่านยาก ไม่ว่องไว เหนื่อยง่าย หลับยาก เมื่อเผชิญปัญหาชอบอยู่คนเดียว

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะนิสัย (Trait Theory)

ทฤษฎีเชื่อว่าลักษณะของบุคลิกภาพมีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยซึ่งในคนๆ เดียวกันมีหลายลักษณะในเวลาเดียวกัน และใช้ในการวัดคุณลักษณะของบุคลิกภาพ เช่น ลักษณะในเรื่องของสติปัญญา ในเรื่องของอารมณ์เป็นต้น โดยพยายามอธิบายเกี่ยวกับเรื่องของลักษณะ

ต่างๆ ให้สั้นที่สุดโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ นักจิตวิทยากลุ่มนี้ ได้แก่ แคทเทล (Cattell) ออลพอร์ต (Allport)

2.1 แคทเทล (Raymond B.Cattell) ได้สรุปลักษณะนิสัยที่มีลักษณะตรงกันข้ามไว้ 16 ประเภท คือ

1. ชอบออกสังคม (Outgoing) – เก็บตัว (Reserved)
2. สติปัญญาสูง (More Intelligent) – สติปัญญาต่ำ (Less Intelligent)
3. อารมณ์มั่นคง (Stable) – อารมณ์อ่อนไหว (Emotional)
4. รักษาสิทธิของตน (Dominance) – สุภาพ (Humble)
5. ทำตามสบาย (Happy-Go-Luckily) – สุขุมมีสติ (Sober)
6. มีธรรมะ (Conscientious) – เห็นแก่ได้ (Expedient)
7. กล้าสังคม (Venteresome) – ขี้อาย (Shy)
8. จิตใจอ่อนโยน (Tender-Minded) – ใจแข็ง (Toughminded)
9. หวาดระแวง (Suspicious) – ไว้ใจได้ (Trusting)
10. ทางเพ้อฝัน (Imaginative) – สมจริง (Practical)
11. ฉลาดมีเล่ห์เหลี่ยม (Shrewd) – มั่นคงเปิดเผย (Forthring)
12. หวาดหวั่น (Apprehensive) – ประสาทมั่นคง (placid)
13. นักทดลอง (Experimenting) – นักอนุรักษ์ (Conservative)
14. พึ่งตนเอง (Self-Sufficiency) – พึ่งกลุ่ม (Group-Tied)
15. ควบคุมตนเองได้ (Controlled) – ไม่มีกฎเกณฑ์ (Casual)
16. เคร่งเครียด (Tense) – อารมณ์ผ่อนคลาย (Relaxed)

2.1 ออลพอร์ต (Gordon Allport) มีความเชื่อว่าลักษณะนิสัยต่างๆ ของมนุษย์เป็นเอกลักษณ์และลักษณะนิสัยจะมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งออลพอร์ตได้แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. ลักษณะสามัญ (Common Traits) คือ ลักษณะที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ในกลุ่มบุคคล เช่น ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยมทางสังคม

2. ลักษณะเฉพาะบุคคล (Personal Disposition) คือ ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ทำให้มนุษย์แต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกัน

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (Dynamic Theory)

ทฤษฎีนี้เน้นในเรื่องความเปลี่ยนแปลงไม่คงที่และพัฒนาการของบุคลิกภาพในลักษณะเชื่อมโยงระหว่างสิ่งแวดล้อมกายภาพ (Physical) และทางด้านสังคม (Social) และเชื่อว่าสิ่งที่มีมาแต่กำเนิดมีอิทธิพลต่อการก่อตั้งและการเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ ฟรอยด์ (Freud)

3.1 ฟรอยด์ (Freud) วิเคราะห์ว่าจิตของมนุษย์ประกอบด้วย 2 ระดับ คือ ระดับจิตสำนึกและจิตไร้สำนึก แต่ฟรอยด์เชื่อว่า บุคลิกภาพของมนุษย์ประกอบขึ้นจาก 3 องค์ประกอบ คือ

1. อิด (Id) เป็นแหล่งรวมของแรงกระตุ้นความปรารถนาแรงขับและสัญชาตญาณ ได้แก่ สัญชาตญาณทางเพศ หน้าที่หลักของอิด คือ การแสวงหาความสุขให้กับตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. อีโก้ (Ego) เป็นตัวกลางประสานงานระหว่างความต้องการที่ไร้เหตุผลของอิดกับสิ่งที่มีเหตุผล มีคุณธรรมของซุปเปอร์อีโก้

3. ซุปเปอร์อีโก้ (Superego) คือ คุณธรรม ศีลธรรม สภาพความเป็นจริง ซึ่งพัฒนาขึ้นจากกระบวนการเรียนทางสังคมที่เด็กได้รับจากทางบ้าน ทางโรงเรียนเป็นส่วนที่เหนี่ยวรั้งบุคคลไม่ให้กระทำความชั่ว

4. ทฤษฎีส่วนรวมทั้งรายกายและจิตใจ (Organismic Theory)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อในการศึกษาบุคลิกภาพ จะต้องศึกษาบุคคลโดยส่วนรวมทั้งหมดและเชื่อว่า มนุษย์มีพื้นฐานของความดีควรได้รับการพัฒนาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ ได้แก่ มาสโลว์ (Maslow) และโรเจอร์ (Roger)

4.1 มาสโลว์ (Abraham Harold Maslow) มีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนล้วนแต่มีความต้องการที่จะสนองความต้องการให้กับตนเองทั้งสิ้น และตามแนวคิดของมาสโลวดังกล่าวทำให้เขาจัดเป็นลำดับขั้น โดยเรียงจากความต้องการขั้นต่ำสุดขึ้นไปหาความต้องการขั้นสูงสุด ดังนี้

4.1.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย

4.1.2 ความต้องการความปลอดภัย

4.1.3 ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ

4.1.4 ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง

4.1.5 ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง

4.1.6 ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ

4.1.7 ความต้องการทางด้านสุนทรียะ

4.2 โรเจอร์ (Rogers) มีความเชื่อว่า บุคลิกภาพของคนพัฒนาขึ้นมาจากการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับตัวของเขาเอง (Self Concept) ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามวัย และประสบการณ์การรับรู้ต่อตนเองจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนารูปแบบของบุคลิกภาพของเขาต่อไป โรเจอร์ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากการเกี่ยวพันระหว่างระบบ 3 ระบบ ดังนี้

4.2.1 อินทรีย์ (Organism) ได้แก่ สามัญสำนึกของมนุษย์

4.2.2 สนามประสบการณ์ (Phenomenal Field) ได้แก่ ประสบการณ์ทั้งหมดที่มนุษย์รับรู้ หรือเป็นประสบการณ์ทุกชนิดของมนุษย์

4.2.3 ตัวเอง (Self) พัฒนามาจากประสบการณ์และการปฏิบัติระหว่างอินทรีย์กับสิ่งแวดล้อม และส่วนนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในทางที่ดีขึ้น เป็นกระบวนการ

ที่เรามองตนเองซึ่งประกอบด้วยความเข้าใจที่เรามีต่อสภาวะทางกาย และสภาวะทางจิตใจของตนเอง

5. ทฤษฎีที่เน้นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social Determiants)

ทฤษฎีเชื่อว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญและมีอิทธิพลโดยตรงต่อบุคลิกภาพของบุคคลหลายลักษณะในเวลาเดียวกัน และใช้ในการวัดคุณลักษณะของบุคลิกภาพ เช่น ลักษณะในเรื่องของสติปัญญา ในเรื่องของอารมณ์เป็นต้น โดยพยายามอธิบายเกี่ยวกับเรื่องของลักษณะต่างๆ ให้สั้นที่สุดโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ นักจิตวิทยากลุ่มนี้ ได้แก่ แคทเทล (Cattell) ออลพอร์ต (Allport)

5.1 แอดเลอร์ (Alfred Adler) เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม และเน้นในเรื่องอิทธิพลของสังคม และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลว่ามีความสัมพันธ์กับการสร้างบุคลิกภาพ อันได้แก่ลักษณะดังต่อไปนี้

5.1.1 ปมเด่น-ปมด้อย เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของสังคม

5.1.2 การเลี้ยงดูของพ่อแม่เป็นผลมาจากเจตคติของพ่อแม่ที่มีผลต่อบุคลิกภาพ

5.1.3 ความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างพ่อ แม่และสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวซึ่งจะมีผลต่อบุคลิกภาพ

5.1.4 อิทธิพลของวัฒนธรรมโดยวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจะมีผลทำให้บุคลิกภาพของบุคคลแตกต่างกัน

5.2 ฟอรมม์ (Erich Fromm) มีความเชื่อว่าสังคมเป็นแนวทางปฏิบัติของมนุษย์ในสังคม และบุคลิกภาพของบุคคลจะพัฒนาอย่างไรขึ้นอยู่กับโอกาสที่สังคมจะเปิดให้และฟรอมม์ได้แบ่งบุคลิกภาพของมนุษย์ออกเป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

5.2.1 บุคลิกภาพประเภทเปิดใจกว้าง (Receptive Personality) คือ ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ใจกว้าง มีเหตุผล เข้ากับคนง่าย บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่ได้รับความรักความอบอุ่น

5.2.2 บุคลิกภาพเห็นแก่ได้ (The Hoarding Personality) คือ คนชอบเอาเปรียบผู้อื่น แสวงหาประโยชน์จากผู้อื่น ใจแคบ ชอบฉวยโอกาสจากผู้อื่น บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่ต้องต่อสู้ดิ้นรน หรือมาจากครอบครัวที่มีแต่ความหวาดระแวงกันตลอดเวลา

5.2.3 บุคลิกภาพประเภทตระหนี่ (The Exploitative Personality) คือ จู้จี้ขี้เหนียว หยุมหยิม ละเอียดถี่ถ้วนจนเกินไป วุ่นวายอยู่กับแต่สมบัติของตัวเอง บุคคลที่มีบุคลิกภาพประเภทนี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่ฝืดเคือง ขาดแคลน แย่งกันอยู่แย่งกันใช้

5.2.4 บุคลิกภาพประเภทเป็นคนส่วนรวม (The Marketing Personality) คือ บุคคลประเภทที่ทำเป็นคนของสังคม ทำตามความต้องการของสังคม ชอบวางตัวให้คุณค่าสูงซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามใจอย่างมากมาย

5.2.5 บุคลิกภาพชอบคิดค้น (Productive Personality) คือ บุคคลประเภทอยู่นิ่งไม่ได้ ชอบคิดทำนั่นทำนี่อยู่ตลอดเวลา ชอบการเปลี่ยนแปลง นิยมชมชอบผู้อื่นเช่นเดียวกับตนเอง ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่รวมอยู่กันอย่างปรองดอง มีความรักภายในครอบครัว

5.3 สปรังเกอร์ (Spranger) แบ่งบุคลิกภาพของคนตามความนิยมด้านต่างๆ แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ

5.3.1 พวกยึดทฤษฎี ทำอะไรมีเหตุผล หลักการ ระเบียบแบบแผน

5.3.2 พวกพึ่งเศรษฐกิจ คิดเล็กคิดน้อย ถือเอาความถูกต้อง ความมั่นคง ความมัธยัสถ์ในการเงิน

5.3.3 พวกนิยมการเมือง แสวงหาอำนาจ ยอมเสียสละทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ

5.3.4 พวกมีศิลปะ ถือเอาความงดงาม ความราบรื่นเป็นอุดมคติสูงสุดในการประกอบการงาน

5.3.5 พวกนิยมสังคม ชอบอยู่ในหมู่เพื่อนฝูง ชอบการสังคม

5.3.6 พวกเคร่งศาสนา ถือคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด ยึดคติทางศาสนาในการดำรงชีวิต

6. ทฤษฎีห้าองค์ประกอบที่สำคัญ

นักจิตวิทยาและนักการศึกษากลุ่มหนึ่งได้พยายามศึกษาค้นคว้าการจัดระบบหรือโครงสร้างพื้นฐานทางบุคลิกภาพว่าควรมีองค์ประกอบที่สำคัญห้าประการ โดยเสนอผลงานในหนังสือ Journal of Personality ในปี ค.ศ.1988-1989 ดังนี้

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 239-241ได้เสนอผลการจัดระบบบุคลิกภาพจากลักษณะนิสัยต่างๆ 50 ลักษณะออกเป็นห้าองค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบจะมีลักษณะเชิงบวกและลบ ดังนี้

1. ความสุภาพอ่อนโยน (Agreeableness) แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก (Positive)	ลักษณะเชิงลบ (Negative)
- มิตรภาพ (Friendly)	- ขัดแย้ง (Critical)
- ร่วมมือกับผู้อื่น (Cooperative)	- ฉุนเฉียวง่าย (Irritable)
- สุภาพเรียบร้อย (Gentle)	- ไม่สุภาพ (Disagreeable)
- อบอุ่น (Warm)	- เฉยเมย (Cold)
- อ่อนโยน (Agreeable)	- เป็นศัตรู (Unfriendly)

2. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ (Conscientioness) แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก (Positive)	ลักษณะเชิงลบ (Negative)
- พึ่งพิงได้ (Dependable)	- หลงลืม (Forgetful)
- ไว้ใจได้ (Reliable)	- เลินเล่อ (Careless)
- ซื่อสัตย์ (Honest)	- เหลวไหล (Negligent)
- รับผิดชอบ (Responsible)	- ไว้ใจไม่ได้ (Undependable)
- ยุติธรรม (Conscientious)	- ไม่สุจริต (Dishonest)

3. วัฒนธรรม (Culture) แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก (Positive)	ลักษณะเชิงลบ (Negative)
- จิตนาการ(Imaginative)	- ทำตามสั่ง (Direct)
- ไม่ด่างพร้อย (Polished)	- ตรงไปตรงมา (Down–to–earth)
- หลักแหลม (Intellectual)	- ซื่อๆ (Simple)
- มีประสบการณ์ชีวิตมาก (Sophisticated)	- หยาบ (Coarse)
- หยิ่งจองหอง (Snobbish)	- หยาบกระด้าง (Crude)

4. ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก (Positive)	ลักษณะเชิงลบ (Negative)
- พอเหมาะ (Relaxed)	- ตื่นเต้น (Excitable)
- สุขุมเยือกเย็น (Calm)	- หงุดหงิด (Restless)
- หนักแน่น (Secure)	- วิตกกังวล (Nervous)
- มั่นคง (Poised)	- เครียด (Tense)
- จิตใจสงบ (Composed)	- โลเล (Insecure)

5. การแสดงตัว (Extraversion) แบ่งเป็น

ลักษณะเชิงบวก (Positive)	ลักษณะเชิงลบ (Negative)
- ผจญภัย (Adventurous)	- ระมัดระวัง (Cautious)
- ชอบออกสังคม (Outgoing)	- เก็บตัว (Reserved)
- เปิดเผย (Open)	- เงียบ, ไม่พูดจา (Silent)
- ช่างพูด (Talkative)	- เหินห่าง (Distant)
- พูดตรงไปตรงมา (Outspoken)	- ถอยหนี (Withdrawn)

ต่อมาทำการศึกษาโครงสร้างพื้นฐานทางบุคลิกภาพของบุคคล พบว่า โครงสร้างพื้นฐานทางบุคลิกภาพของบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ เด็ก ต่างชาติ หรือต่างภาษาย่อมมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

องค์ประกอบที่ 1 : การแสดงตัว (Extraversion)
องค์ประกอบที่ 2 : ความสุภาพอ่อนโยน (Agreeableness)
องค์ประกอบที่ 3 : ความซื่อตรงต่อหน้าที่ (Conscientiousness)
องค์ประกอบที่ 4 : ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability)
องค์ประกอบที่ 5 : สติปัญญา (Intellect)

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาและวิเคราะห์ด้วยตนเองอย่างละเอียดของฟิสก์ (Fiske) ที่พิสูจน์ความจริงให้เป็นที่ประจักษ์ถึง ห้าองค์ประกอบสำคัญ (Big Five) เป็นคนแรกจากการใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่และใช้วิธีประมาณค่าโดยกลุ่มเพื่อน ผู้ประเมินอาชีพหรือครูต่างให้ผลที่เชื่อมั่นได้เช่นเดียวกัน นับว่าเป็นประวัติการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางบุคลิกภาพของบุคคลสำคัญทำให้มีผู้สนใจมากขึ้น เช่น โกลด์เบอร์ก (Goldberg) โฮแกน (Hogan) และแบรนด์ (Brand) ได้พยายามนำเอาผลงานของบุคคลที่มีชื่อเสียงจำนวน 13 ท่านมาจัดระบบหรือโครงสร้างพื้นฐานทางบุคลิกภาพของบุคคลให้อยู่ภายใน ห้าองค์ประกอบ นอกจากนี้แล้วยังมีนักศึกษาใหม่ๆ ที่สนับสนุนผลการศึกษาครั้งนี้ เช่น ลอรร์ และแมนนิง (Lorr and Manning) แมคและคอสตา (McCrae and Costa) และดิกแมนได้นำมารวมไว้ในตาราง 1 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 241)

ตาราง 1 องค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพ

	องค์ประกอบ				
	1	2	3	4	5
Fiske	การปรับตัวเข้าสังคม	การยินยอม	มโนธรรม	ควบคุมอารมณ์	แสวงหาปัญหา
Eysenck	การแสดงออก	จิตไม่ปกติ		อาการประสาท	เชาว์ปัญญา
Tupes&Cristal	การแสดงออก	ความเป็นมิตร	มโนธรรม	ความมั่นคงทางอารมณ์	วัฒนธรรม
Noman&Golbarg	การแสดงออก	ความเป็นมิตร	มโนธรรม	อารมณ์มั่นคง	วัฒนธรรม
Gough	อำนาจ	เข้าสังคม	สัมฤทธิ์ผล	-	สนใจปัญญา
Hogan	-เข้าสังคม -ใฝ่สูง	ใจดี	สุขุม	ปรับตัวเก่ง	มีปัญญา

ผู้ศึกษา	องค์ประกอบ				
	1	2	3	4	5
Cattell	-ตามกลุ่ม -ใจดี -ความยินดี	-ใจอ่อน -เชื่อฟัง -อาย	-มโนธรรม -ควบคุม -มีสติ	-ตื่นเต้นง่าย -เครียด -แสดงท่ารู้สึก	เชาว์ปัญญา
Gulford	-เข้าสังคม -แสดงอำนาจ -ฉับไว	-เป็นมิตร -มีมนุษยสัมพันธ์	-อดกลั้น -มีจุดมุ่งหมาย	-อารมณ์มั่นคง -มีจุดหมาย	เชาว์ปัญญา
Digman	การแสดงออก	ยอมเป็นมิตร	ใจมุ่งสำเร็จ	อารมณ์มั่นคง	เชาว์ปัญญา
Lorr	ความเกี่ยวพัน ระหว่างบุคคล	การเข้าสังคม	ควบคุมตน	อารมณ์มั่นคง	ความเป็นอิสระ
Comrey	การแสดงออก	-เชื่อใจ -ยอมเข้าสังคม	ความเป็น ระเบียบ	อารมณ์มั่นคง	-
Costa&McCrae	การแสดงออก	ความเป็นมิตร	มโนธรรม	อาการประสาท	ความคิด

7. ทฤษฎีบุคลิกภาพของไอแซงค์

การศึกษาแบบบุคลิกภาพของไอแซงค์ (สถิต วงศ์สวรรค์. 2540: 67 อ้างอิงจาก Eysenck. 1970) เป็นเรื่องที่นักจิตวิทยาหลายประเทศได้ศึกษาและวิจัยทดสอบอย่างกว้างขวางและให้การรับรอง ทฤษฎีของไอแซงค์เป็นนำการศึกษาของคาร์ล จี จุง (Carl G. Jung) มาค้นคว้าต่อและปรับปรุงโดยวิธีวิเคราะห์ตัวประกอบ

ในระยะแรกๆ ทฤษฎี 2 มิติของไอแซงค์ที่นำมิติแสดงตัว-เก็บตัว มาผสมกับมิติมั่นคง-แปรปรวน ซึ่งการเพิ่มมิติด้านความไวของอารมณ์เข้ามา เนื่องด้วยเห็นว่าอารมณ์มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปฏิกิริยาที่บุคคลจะแสดงออก เมื่อนำสองมิติวางซ้อนกันจึงแบ่งเป็นคุณลักษณะออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. อารมณ์มั่นคง – แสดงตัว ได้แก่ ชอบสังคม เป็นผู้นำ สนุกสนาน รับผิดชอบ
2. อารมณ์มั่นคง – เก็บตัว ได้แก่ สุขุม ควบคุมตนเองได้ สงบ ระมัดระวัง
3. อารมณ์แปรปรวน – แสดงตัว ได้แก่ ใจน้อย หงุดหงิด ก้าวร้าว ตื่นเต้น
4. อารมณ์แปรปรวน – เก็บตัว ได้แก่ เจ้าอารมณ์ วิตกกังวล มองโลกในแง่ร้าย

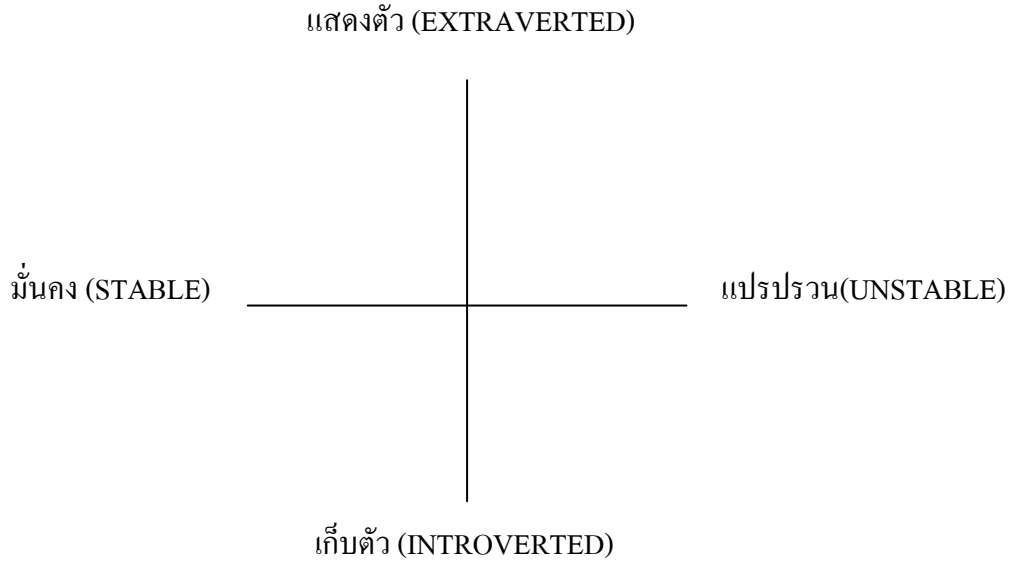

ภาพประกอบ 3 มิติบุคลิกภาพตามทฤษฎีบุคลิกภาพของไอแซงค์

ต่อมาไอแซงค์ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2542: 228-229) ได้ปรับปรุงลักษณะบุคลิกภาพโดยจัดออกเป็น 3 มิติ ดังนี้

1. การแสดงตัว (Extraversion: E) บุคคลที่มีลักษณะแสดงตัวเป็นผู้ที่โน้มเอียงในการชอบเข้าสังคม ได้แก่ รักอิสระ มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงออก ชอบผจญภัย ชอบกิจกรรมและชอบคิดค้น

2. อารมณ์แปรปรวน (Neuroticism: N) บุคคลที่มีลักษณะอารมณ์แปรปรวนเป็นผู้ที่มีลักษณะวิตกกังวล ซึมเศร้า อารมณ์เปลี่ยนแปลงโดยไม่มีเหตุผลรวมทั้งเป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ

3. อาการทางจิต (Psychoticism: P) บุคคลที่มีลักษณะอาการทางจิตเป็นผู้ที่มีความโน้มเอียงในทางก้าวร้าวต่อต้านสังคม ได้แก่ เห็นแก่ตัว ขาดความเห็นอกเห็นใจ ไม่มีความปรานีซึ่งบุคลิกภาพเช่นนี้จะก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม

ไอแซงค์จะเอามิติใหญ่ 3 อย่างเป็นหลักและยกให้เป็นระดับแบบ (Type level) จากระดับนี้ก็จะแยกย่อยอีกเป็นระดับคุณลักษณะ (Trait level) จะมีกี่คุณลักษณะก็ขึ้นอยู่กับระดับแบบ จากระดับคุณลักษณะไปสู่ระดับนิสัยตอบสนอง (Habitual response) ซึ่งเขียนย่อว่าระดับ HR ต่อจากระดับ HR ซึ่งจะมีจำนวนเท่าไรก็ได้แล้วแต่ชนิดของคุณลักษณะจะแยกเป็นระดับย่อยไปอีกเรียกว่า specific observation responses (การตอบสนองเฉพาะ) เขียนย่อๆ ว่า SR level

ตาราง 2 มิติของบุคลิกภาพตามทฤษฎีบุคลิกภาพของไอแซงค์

การแสดงตัว : E	อารมณ์แปรปรวน : N	อาการทางจิต : P
ชอบสังคม	วิตกกังวล	ก้าวร้าว
สนุกสนาน	ซึมเศร้า	เฉยเมย
ชอบกิจกรรม	รู้สึกผิด	ยึดตนเอง
กล้าแสดงออก	ภาคภูมิใจต่ำ	เอาแต่ใจ
ชอบคิดค้น	อารมณ์ไม่มั่นคง	หุนหัน
รักอิสระ	ไม่มีเหตุผล	ต่อต้านสังคม
เป็นผู้นำ	ประหม่า	ไม่มีความคิดสร้างสรรค์
ชอบผจญภัย	อารมณ์เสียง่าย	ตามใจตนเอง

จากแนวคิดและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้น บุคลิกภาพตามทฤษฎีบุคลิกภาพของไอแซงค์เป็นโครงสร้างพื้นฐานของบุคลิกภาพของมนุษย์ที่สำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำบุคลิกภาพตามทฤษฎีบุคลิกภาพของไอแซงค์มาประยุกต์ใช้อธิบายลักษณะพฤติกรรมเพื่อหาความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

2.3.1 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า “การอบรมเลี้ยงดู” ไว้ดังนี้

เพ็ญศรี พิชัยสนิท (2522: 37-38) ได้อธิบายโดยแบ่งความหมายของการอบรมเลี้ยงดูไว้ กล่าวคือ การอบรม (Discipline) หมายถึง การแนะนำสั่งสอนและอบรมฝึกฝนที่มุ่งให้เด็กประพฤติดีมีระเบียบวินัย รู้จักควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ ส่วนการเลี้ยงดู (Care) หมายถึง การดูแลเพื่อสนองความต้องการของเด็กทั้งทางกายและทางใจ โดยมุ่งให้เด็กมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงทุกระบบไม่มีโรคไม่มีความพิการ อารมณ์แจ่มใสอุปนิสัยดี ใจคอหนักแน่นสติปัญญาเฉลียวฉลาดและมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น ภาษิณี ฮูเซ็น (2547: 36) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจเพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี รวมทั้งเป็นวิธีที่พ่อแม่ถ่ายทอดความคิด ความเชื่อและวิธีการปฏิบัติของแต่ละครอบครัวแก่เด็ก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่จะพัฒนาเป็นบุคลิกภาพของเด็กต่อไป ยาใจ จุลพงษ์ (2524: 20) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การบำรุงรักษาเด็กให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างปลอดภัย ซึ่งหมายถึงความต้องการทางกาย เช่น การให้อาหาร นอกจากนั้นยังหมายถึงการฝึกหัดเด็กในสิ่งที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความประพฤติและมารยาททางสังคม เช่น ฝึกให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาด รู้จัก

รับผิดชอบ หรือการที่พ่อแม่อยู่ใกล้ชิดเด็ก คอยให้การดูแลรักษาคุ้มครอง ให้ความรัก ความอบอุ่น ให้คำแนะนำสั่งสอน และให้ความช่วยเหลืออื่นๆ เพื่อให้เด็กได้มีชีวิตอยู่และเจริญเติบโตเป็นสมาชิกของสังคมตามที่ผู้อบรมเลี้ยงดูให้ความมุ่งหวัง และนันทา แทนธานี (2534: 27) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยบิดา มารดา หรือบุคคลอื่นๆ ปฏิบัติต่อเด็กเพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และยังให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

จากความหมายข้างต้นสรุปว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กในการดูแลเอาใจใส่ ให้คำแนะนำอบรมสั่งสอน เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์

2.3.2 ความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

แอดเลอร์ (ประณีต สุขอุดม. 2514: 12 ; อ้างอิงจาก Adler.n.d.) กล่าวว่า เมื่อทารกเกิดมามีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อยู่รอบตัว และเริ่มกระบวนการเรียนรู้อยู่ในเขตและกฎเกณฑ์ของสังคม ประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้สังเกตและรับไว้จากครอบครัวจะก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน รวมทั้งทัศนคติ ความเชื่อและบุคลิกภาพของเด็ก ไม่ว่าเด็กนั้นจะมีเชื้อชาติใด วัฒนธรรมใด หรือศาสนาใดก็ตามจะมีพัฒนาการทั้งกายและใจที่มีรากฐานมาจากประสบการณ์ในครอบครัวทั้งสิ้น

มุสเสน (Mussen. 1963: 193) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิตควรมีพื้นฐานของความรักความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นเขาจำเป็นที่จะต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะเสริมสร้างพัฒนาการของเขาให้กว้างขวางออกไป ดังนั้นสภาพแวดล้อมของเด็กและทัศนคติของพ่อแม่จึงมีอิทธิพลต่อเด็กมาก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อเด็กล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น การเรียนรู้ทางสังคมของเด็กจึงเกิดขึ้นที่บ้านและจาการมีความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัว

การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อพัฒนาการในทุกๆ ด้านของเด็กตั้งแต่วัยแรกเริ่มและวัยต่อๆ มา เพราะหน้าที่สำคัญที่สุดของครอบครัวคือการอบรมเลี้ยงดูให้ลูกหลานของตนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ การที่เด็กจะมีความปกติและเป็นที่ยอมรับของสังคมได้นั้นจะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่ขาดตกบกพร่องจากครอบครัว และอิทธิพลจากครอบครัวย่อมฝังรากในการสร้างนิสัยและพฤติกรรมแก่เด็กมากกว่าอิทธิพลจากทางอื่น

2.3.3 พ่อแม่กับการอบรมเลี้ยงดู

เฮอร์ลอค (Hurlock. 1959: 434) กล่าวว่า เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในครอบครัว ซึ่งพ่อแม่จะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่ช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง

โกรทเบิร์ก (Grotberg. 1970: 211) กล่าวว่า บทบาทของพ่อแม่โดยส่วนใหญ่จะถูกกำหนดและสั่งสอนให้ปฏิบัติสืบต่อกันมาดังนี้

1. พ่อแม่ควรทำหน้าที่ดูแลและฝึกหัดเด็กเป็นระยะเวลานานตามวัยต่างๆ จนกว่าเด็กจะพึ่งตนเองได้ นอกจากพ่อแม่จะให้ปัจจัย 4 แก่เด็กแล้ว พ่อแม่จะต้องคอยปกป้องอันตรายต่างๆ ให้แก่เด็ก และต้องฝึกหัดให้เด็กมีความคิดและการกระทำที่เหมาะสมอีกด้วย

2. พ่อแม่ต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กเพื่อเตรียมให้เด็กมีความสามารถที่จะเป็นพ่อแม่ที่ดีในอนาคต

3. พ่อแม่ต้องให้การศึกษาและส่งเสริมพัฒนาการแก่ลูกของตน โดยมีส่วนร่วมในขบวนการเจริญเติบโตและพัฒนาการของลูก และรับผิดชอบลูกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สมเด็จพระญาณสังวร (2516: 51) สรุปบทบาทของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กว่าการที่พ่อแม่ได้รับการยกย่องให้เป็นพรหมของลูก แสดงให้เห็นว่าผู้เป็นพ่อแม่มีความสำคัญต่อลูกในฐานะที่ต้องปกป้องคุ้มครองลูก ซึ่งต้องมีคุณธรรมของผู้เป็นพรหม ได้แก่

พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย

1. ความเมตตา รักและปรารถนาให้ลูกมีความสุข
2. ความกรุณาสงสารเมื่อลูกเป็นทุกข์
3. มุทิตา ยกย่องยินดีและส่งเสริมให้กำลังใจลูกที่ประพฤติตนดี
4. อุเบกขา วางตนเป็นกลาง อบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความยุติธรรม

นอกจากนี้ในหลักของฆราวาสธรรมและทิศธรรมได้กำหนดให้เห็นถึงหน้าที่และบทบาทของพ่อแม่พึงปฏิบัติต่อลูกไว้ในปัจฉิมทิศอันเป็นทิศเบื้องหลังไว้ 5 ประการ คือ ห้ามลูกไม่ให้ทำชั่ว ให้ลูกตั้งอยู่ในความดี สนับสนุนให้ลูกศึกษาศิลปวิทยา หาคู่ที่สมควรให้ และมอบทรัพย์ให้เมื่อเหมาะสม

อารี รังสินันท์ (2527: 165-167) กล่าวถึง ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ว่าการที่เด็กจะเจริญเติบโตเป็นเด็กที่แข็งแรง มีสุขภาพอนามัยดี มีการปรับตัวกับเพื่อนได้ดี และมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูงนั้นเป็นผลที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และเสนอบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ ดังนี้

1. เลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตในสังคมอย่างสมบูรณ์ด้วยความรักความอบอุ่น ให้เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ ซึ่งได้แก่ การตอบสนองความต้องการทางกาย ด้วยการให้อาหารที่ถูกหลักโภชนาการ การนอนหลับพักผ่อน การจัดหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การออกกำลังกาย การฝึกหัดการขับถ่าย การป้องกันโรคและอุบัติเหตุ และการตอบสนองทางจิตวิทยา ซึ่งได้แก่ การให้ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับว่าเด็กคือส่วนสำคัญของครอบครัว การให้อิสระ และความเป็นตัวของตัวเอง

2. การอบรมและการให้การศึกษาเบื้องต้น การให้เด็กรู้จักระเบียบของสังคมประเพณีวัฒนธรรมเพื่อเด็กจะสามารถปรับตัวได้ดีในสังคมโดยการปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีให้แก่เด็ก คือ การมีสุขภาพอนามัยดี มีระเบียบวินัย มีชีวิตที่เรียบง่ายมีความรับผิดชอบ สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักแก้ปัญหา ให้การอบรมมารยาททางสังคม คือ การฝึก

มารยาทในการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ และมารยาทในการรับประทานอาหาร และการปลูกฝังเจตคติที่ถูกต้องให้แก่บุตร

3. การส่งเสริมความสนใจของเด็กโดยการจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่เด็กมีความสนใจ เช่น อุปกรณ์ ระบายสี วาดรูป หนังสือนิทาน เครื่องเล่นที่เหมาะสม การพาไปทัศนศึกษา

4. การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา คือ ส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหาต่างๆ ส่งเสริมให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีโอกาสทำให้สิ่งที่ตนสนใจ มีความรับผิดชอบในการทำงานต่างๆ รู้จักการสังเกต และสนใจสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว และส่งเสริมทักษะทางภาษาเพื่อให้มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ทางภาษาต่อไป

5. การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสังคมโดยการส่งเสริม อบรมเด็กให้เข้าใจในวัฒนธรรมของชาติ รักษา ยกย่องมรดกวัฒนธรรม ประเพณีไทย เพื่อให้เด็กได้รู้จักคุณค่ามรดกวัฒนธรรมไทย

สุชิรา บุญทัน (2541: 12) ได้กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่ ดังนี้

1. ให้การอบรมเลี้ยงดูและปัจจัย 4
2. ให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ฝึกอบรมเด็กให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้
4. ถ่ายทอดวัฒนธรรมขนบประเพณี ตลอดจนบทบาทหน้าที่ในครอบครัวให้แก่เด็ก
5. ช่วยแก้ไขปัญหาและอบรมสร้างวินัยอันดีให้แก่เด็ก
6. จัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทุกๆ ด้าน
7. เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก
8. เสริมสร้างบุคลิกภาพ และการสร้างสรรค์
9. ปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็ก

จากบทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่ที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูข้างต้นผู้วิจัยสรุปว่าพ่อแม่มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 2 บทบาท คือ

1. บทบาทในการเลี้ยงดู เป็นบทบาทที่พ่อแม่ผู้ปกครองสนองความต้องการความต้องการทางกายแก่เด็ก ในด้านของโภชนาการ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การรักษาอนามัย การป้องกันโรค และป้องกันอันตรายต่างๆ ที่ส่งผลให้เด็ก

2. บทบาทในการสั่งสอน เป็นบทบาทที่พ่อแม่ผู้ปกครองทำหน้าที่เสมือนครูในการให้ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน การอบรมสั่งสอนทางคุณธรรมจริยธรรม และการปฏิบัติตนของพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งบทบาทนี้จะส่งผลในการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก

2.3.4 ประเภทของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูมีหลายรูปแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการปฏิบัติ ความเชื่อ และค่านิยมของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้พยายามจำแนกลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันออกไป

เชเฟอร์ (Watson. 1973: 304 ; อ้างอิงจาก Schaefer. 1959) ได้แบ่งแนวปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูดังนี้

1. แบบรัก-ควบคุมน้อย (Love-Autonomy) พ่อแม่มีความเป็นกันเอง อบอุ่น ให้การยอมรับ รับฟังความคิดเห็น มีบรรยากาศประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กได้รับคุณค่าเสมอทุกคนในครอบครัว

2. แบบรัก-ควบคุมมาก (Love-Control) พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่นแต่ขณะเดียวกันก็ให้การปกป้องคุ้มครองมาก จัดการทุกสิ่งทุกอย่างให้เด็กไม่มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

3. แบบไม่เป็นมิตร-ควบคุมน้อย (Hostility-Autonomy) พ่อแม่ไม่ดูแลเอาใจใส่ ไม่ให้ความสนใจ ปฏิเสธ ทอดทิ้ง ไม่เป็นมิตร และบางครั้งก้าวร้าวใส่บุตร

4. แบบไม่เป็นมิตร-ควบคุมมาก (Hostility-Control) พ่อแม่ไม่เป็นมิตรกับบุตร แต่ชอบจัดการก้าวก่าย ควบคุมบุตรให้อยู่ในโอวาท

เฮอร์ลอค (Hurlock. 1978: 504-512) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครองออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

1. แบบประคบประหงมลูกเกินไป (Over-Protectiveness) พ่อแม่ผู้ปกครองให้ความรักเอาใจใส่ต่อเด็กมากเป็นพิเศษ และแสดงออกอย่างเปิดเผยถึงการยอมตามใจ ให้สิทธิพิเศษกับเด็ก คอยปกป้องอันตรายและคอยทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ถึงแม้ว่าเด็กจะโตพอจะทำสิ่งนั้นๆ ได้แล้ว

2. แบบตามใจ (Permissiveness) พ่อแม่จะฝึกให้เด็กรู้จักคิด หัดทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง มุ่งให้เด็กมีความอดทนและความพยายาม

3. แบบละทิ้งปฏิเสธ (Rejection) พ่อแม่ปล่อยปละละเลย เฉื่อยชาไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ในสวัสดิภาพของเด็กหรือทำตนเป็นศัตรูกับเด็ก โดยเปิดเผยแสดงความโกรธความเกลียดเด็กออกมาในรูปของการบังคับ ควบคุม และลงโทษ ซึ่งขึ้นอยู่กับความรู้สึกในด้านลบของพ่อแม่ที่มีต่อเด็กมากกว่าการกระทำผิดของเด็กเอง

4. แบบยอมรับเด็ก (Acceptance) พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่นความสนใจและยกย่องชมเชยลูก

5. แบบที่มีอำนาจเหนือลูก (Domination) พ่อแม่ที่มีความต้องการและคาดหวังให้เด็กเชื่อฟังตนอย่างเคร่งครัด โดยมุ่งให้เด็กประสบผลสำเร็จตามที่พ่อแม่คาดการณ์ ถ้าเด็กทำผิดกฎเกณฑ์ที่พ่อแม่วางไว้เด็กจะถูกลงโทษทันที พ่อแม่จะบอกให้เด็กรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของตน โดยไม่คำนึงถึงความคิดหรือความต้องการของเด็ก

6. แบบที่ยอมจำนนต่อลูก (Submission to Child) พ่อแม่ที่อยู่ใต้อำนาจลูก ยอมให้เด็กเป็นศูนย์กลางความสำคัญ เด็กได้รับความรักและการตามใจเกินสมควร

โร และซีเกลแมน (Roe and Siegelman. 1963: 357) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครองออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

1. แบบทะนุถนอม (Protective) พ่อแม่จะเอาใจใส่ต่อเด็กเป็นพิเศษยอมตามใจให้สิทธิพิเศษและคอยทำทุกๆ อย่างให้

2. แบบเข้มงวดกวดขัน (Demanding) พ่อแม่คอยสอดส่องให้เด็กทำตามคำสั่งของตนอย่างเคร่งครัดไม่เปิดโอกาสให้เด็กคิดด้วยตนเองถ้าหากเด็กทำสิ่งที่นอกเหนือจากคำสั่งก็จะโดนลงโทษทันที

3. แบบปล่อยปละละเลย (Rejection) พ่อแม่จะไม่เอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพของเด็ก ทำตนเป็นศัตรูกับเด็กอย่างเปิดเผย แสดงความโกรธและเกลียดออกมาอย่างชัดเจน

4. แบบเพิกเฉย (Neglecting) พ่อแม่ไม่ยินดียินร้ายต่อพฤติกรรมของเด็ก เมื่อเด็กทำผิดจะไม่ดุไม่ว่ากล่าวตักเตือนใดๆ ทั้งสิ้นเมื่อเด็กทำดีก็ไม่แสดงความยินดี

5. แบบตามสบาย (Casual) พ่อแม่จะให้เสรีภาพแก่เด็กในการทำสิ่งต่างๆ ได้ตามสบาย ไม่มุ่งหวังให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของพ่อแม่ แต่เมื่อไรที่ลูกทำไม่ถูกต้องก็จะให้คำแนะนำอบรมตักเตือนตามแต่โอกาส

6. แบบให้ความรัก (Love) พ่อแม่ให้การอบรมตักเตือนสั่งสอนบนพื้นฐานของความรักโดยอธิบายชี้แจงเหตุผลของการทำโทษหรือยกย่องชมเชย

ไดร์มา (Walsh. 1980: 14-16 ; อ้างอิงจาก Diama. 1971) ได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. แบบใช้อำนาจ พ่อแม่จะพยายามปั้นลูก ควบคุมลูกและประเมินพฤติกรรมของลูกจากมาตรฐานของตน บางคนอาจนำหลักศาสนามาใช้ประกอบด้วย พ่อแม่กลุ่มนี้ต้องการให้ลูกเชื่อฟังจึงมีการลงโทษเมื่อเด็กแสดงความต้องการที่ขัดกับพ่อแม่ออกมา พ่อแม่จะให้ความสำคัญกับค่านิยมบางอย่างสูง เช่น การรักษาขนบธรรมเนียมเดิม เด็กจึงต้องเชื่อฟังพ่อแม่อย่างเคร่งครัดโดยปราศจากการโต้แย้ง

2. แบบใช้อำนาจกึ่งตามใจ พ่อแม่จะให้อิสระแก่ลูกในสิ่งที่ตนเห็นสมควร พ่อแม่จะมีเหตุผลและพิจารณาทุกอย่างโดยยึดทางสายกลาง เด็กจะได้รับการสนับสนุนให้แสดงออกโดยอยู่ในกรอบระเบียบวินัย พ่อแม่กลุ่มนี้จะดูแลลูกค่อนข้างเข้มงวด แต่สิ่งใดไม่สำคัญเด็กสามารถทำได้อย่างอิสระ พ่อแม่จะช่วยลูกวางเป้าหมายในอนาคต และช่วยให้ลูกบรรลุเป้าหมายนั้นๆ

3. แบบตามใจ พ่อแม่จะไม่ใช้การลงโทษ แต่จะยอมรับเด็ก พ่อแม่จะปรึกษาพูดคุยกับครอบครัวเกี่ยวกับความต้องการ จุดมุ่งหมาย และกฎเกณฑ์ของบ้าน ลูกจะได้รับอิสระในการทำกิจกรรมและวางมาตรฐานความประพฤติของตน พ่อแม่จะไม่เรียกร้องความรับผิดชอบต่างๆ ภายในบ้านมากนัก บทบาทของพ่อแม่จะเป็นผู้แนะนำ เป็นที่ปรึกษาให้ลูก แต่ไม่ใช่วิธีการ

หล่อหลอมหรือเปลี่ยนพฤติกรรมของลูก พ่อแม่กลุ่มนี้ต้องการเหตุผลจากลูกและจะไม่ใช้อำนาจเหนือลูก

ฟาว และเบลคิน (Faw and Belkin. 1989: 346) สรุปรูปแบบวิธีการเลี้ยงดูไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล โดยผู้ปกครองจะดูแลอบรมให้ความรักโดยกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมต่างๆ ให้ลูกทำตามโดยพิจารณาความต้องการของลูกความต้องการของผู้ปกครองและของสังคมไปพร้อมๆ กัน ผู้ปกครองจะอธิบายเหตุผลควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอน การลงโทษจะไม่ใช้การลงโทษทางกาย เมื่อทำดีก็จะได้รับคำชมเชย การอบรมสั่งสอนจะให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง และปฏิบัติตามแนวทางของสังคม

2. วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ โดยผู้ปกครองจะควบคุมเด็ก การลงโทษมักใช้การลงโทษทางกาย และไม่มีคำอธิบายใดๆ ทั้งสิ้น การให้ความรัก การอบรม และคำชมเชยแก่เด็กมีน้อย เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการจะมีการควบคุมตนเองสูง พึ่งพาตนเองได้บ้าง ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัดแม้ตัวเด็กคิดว่าไม่ยุติธรรมหรือไม่ถูกต้อง มีลักษณะสันโดษมักจะไม่พอใจ และเป็นกังวล กับสิ่งที่ตนได้ทำไปแล้ว

3. วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ วิธีนี้ผู้ปกครองจะดูแลแต่ไม่รู้ว่าทำอย่างไรลูกจึงจะเชื่อฟัง และประพฤติดี มักตามใจลูก ไม่บังคับลูก และไม่ตั้งกฎเกณฑ์ในบ้าน ไม่ใช้อำนาจการเป็นพ่อแม่ มักจะอบรมสั่งสอนลูกมากกว่าแบบเผด็จการ เมื่อลูกขัดขืนก็จะทำตามใจ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะไม่มั่นคง พึ่งตนเองและควบคุมตนเองได้น้อย

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการทุกๆ ด้านของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูจึงไม่ใช่แค่เพียงให้ความสุขทางกายเท่านั้น หากยังต้องให้ความรักความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ ซึ่งเป็นความสุขทางใจและเป็นสิ่งที่เด็กต้องการมากกว่าสิ่งใด การให้ความรักแก่เด็กจะต้องเป็นความรักที่มีเหตุผลและจริงใจ การแสดงความรักลูกด้วยการตามใจให้ทุกอย่างที่ลูกต้องการจะทำให้เด็กเอาแต่ใจตัวเอง ไม่คำนึงถึงผู้อื่น ไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ไม่ได้รับความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่ก็จะเกิดความรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้ง ก้าวร้าว และแสดงพฤติกรรมบางอย่างเพื่อเรียกร้องความสนใจ นอกจากให้ความรักความอบอุ่นแล้วพ่อแม่ยังต้องให้การอบรมเลี้ยงดูที่มีการควบคุมในระดับที่เหมาะสม ดังที่มุสเสน (Mussen. 1963: 193) กล่าวว่า การที่จะให้เด็กยอมรับค่านิยมที่ผู้ใหญ่ต้องการโดยไม่มีการควบคุม เด็กจะไม่สามารถเรียนรู้ค่านิยมมาตรฐานของสังคมและพฤติกรรมในทางที่ดีได้ แต่ถ้าพ่อแม่ควบคุมมากเกินไปจะทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่น ขาดความสามารถในการปกครองตนเองและไม่เชื่อถือตนเอง แต่มีโอกาสในการรับค่านิยมและคุณธรรมจากพ่อแม่ได้มากกว่าเด็กที่ได้รับการตามใจจากพ่อแม่ ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมในระดับที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการปลูกฝังค่านิยมและฝึกพฤติกรรมที่ดีให้แก่เด็ก ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองควรใช้ควบคู่ไปกับการให้ความรัก นอกจากนี้พ่อแม่ยังเป็นตัวแบบที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ดังนั้นการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ตลอดวัยเด็ก จึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรม

ในวัยต่อมา สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงตามรูปแบบวิธีการเลี้ยงดูของฟาว และเบลคิน (Faw and Belkin) โดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล โดยผู้ปกครองจะดูแลอบรมให้ความรักโดยกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรมต่างๆ ให้ลูกทำตามโดยพิจารณาความต้องการของลูกความต้องการของผู้ปกครองและของสังคมไปพร้อมๆ กัน ผู้ปกครองจะอธิบายเหตุผลควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอน การลงโทษจะไม่ใช้การลงโทษทางกาย เมื่อทำดีก็จะได้รับคำชมเชย การอบรมสั่งสอนจะให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง และปฏิบัติตามแนวทางของสังคม

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ โดยผู้ปกครองจะควบคุมเด็ก การลงโทษมักใช้การลงโทษทางกาย และไม่มีคำอธิบายใดๆ ทั้งสิ้น การให้ความรัก การอบรม และคำชมเชยแก่เด็กมีน้อย เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการจะมีการควบคุมตนเองสูง พึ่งพาตนเองได้บ้าง ปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัดแม้ตัวเด็กคิดว่าไม่ยุติธรรมหรือไม่ถูกต้อง มีลักษณะสันโดษ มักจะไม่พอใจ และเป็นกังวล กับสิ่งที่ตนได้ทำไปแล้ว

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ วิธีนี้ผู้ปกครองจะดูแลแต่ไม่รู้ว่าทำอย่างไรลูกจึงจะเชื่อฟัง และประพฤติดี มักตามใจลูก ไม่บังคับลูก และไม่ตั้งกฎเกณฑ์ในบ้าน ไม่ใช้อำนาจการเป็นพ่อแม่ มักจะอบรมสั่งสอนลูกมากกว่าแบบเผด็จการ เมื่อลูกขัดขืนก็จะทำตามใจ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีลักษณะไม่มั่นคง พึ่งตนเองและควบคุมตนเองได้น้อย

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว

การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression : MMR) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตาม ตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป โดยดำเนินการวิเคราะห์หลายตัวพร้อมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระและกลุ่มตัวแปรตาม ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรวมหรือกลุ่มย่อยของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามแต่ละตัวหรือกลุ่มย่อยของตัวแปรตามได้อีกด้วย นอกจากนั้นแล้วยังสามารถควบคุมความคลาดเคลื่อนมาตรฐานได้ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 13-14)

การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว หมายถึง การจัดกลุ่มเทคนิคทางสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในสถานการณ์วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลุ่มตัวแปรตามตั้งแต่สองตัวขึ้นไปและไม่จำกัดจำนวนตัวแปรอิสระ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการวิเคราะห์ระดับมัลติแวริเอทเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหรือกลุ่มตัวแปรอิสระกับกลุ่มตัวแปรตาม ซึ่งบางสถานการณ์วิจัยไม่จำเป็นต้องกำหนดว่ากลุ่มใดเป็นกลุ่ม ตัวแปรอิสระหรือกลุ่มใดเป็นตัวแปรตาม (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 2-3 ; อ้างอิงจาก Kerlinger and Pedhazur. 1973: 372)

การวิเคราะห์ระดับมัลติแวริเอทได้เริ่มมีบทบาทและความสำคัญต่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งบทบาทและความสำคัญของการวิเคราะห์มัลติแวริเอทจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ ทั้งนี้เพราะนักวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์จำนวนไม่น้อยได้เริ่มตระหนักถึงความซับซ้อนของปรากฏการณ์ที่มุ่งศึกษาว่าบ่อยครั้งที่ปรากฏการณ์เหล่านี้มีหลายมิติ หรือเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อื่นๆ มากมาย จนทำให้ไม่สามารถแยกปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งออกมาศึกษาได้โดยลำพัง ถ้าประสงค์ผลการวิจัยที่ลึกซึ้งและครอบคลุม (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 6)

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรที่จะนำมาหาค่าการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวมีลักษณะคล้ายคลึงกับการหาค่าถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression: MR) หรือ การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหนึ่งตัว (Univariate Multiple Regression) สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ตัวเกณฑ์ (Criteria)

เป็นตัวแปรที่ต้องการทราบว่าค่าของความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงเนื่องมาจากตัวแปรใดบ้าง ตัวเกณฑ์นี้ก็คือ ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

2. ตัวพยากรณ์ (Predictor)

เป็นตัวแปรที่ต้องการทราบว่ามีอิทธิพลต่อตัวเกณฑ์หรือไม่ หรือเป็นตัวแปรที่มีผลทำให้ค่าของตัวเกณฑ์เพิ่มขึ้นหรือลดลงได้หรือไม่ ตัวพยากรณ์นี้ก็คือ ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ซึ่งมักมีค่ามากกว่า 1 ตัวขึ้นไป

นอกจากนั้นแล้ว ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณจะต้องอยู่ในมาตราอันตรภาคชั้น (Interval Scale) หรือ มาตราอัตราส่วน (Ratio Scale)

ในกรณีที่มีตัวพยากรณ์ และตัวแปรเกณฑ์หลายตัวจะใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้ (Stevens, James. 1995: 130)

$$Y = X\beta + E$$

Y = X β + E

$$\begin{bmatrix} Y_{11} & Y_{12} & \cdots & Y_{1p} \\ Y_{21} & Y_{22} & \cdots & Y_{2p} \\ . & . & . & . \\ Y_{n1} & Y_{n2} & \cdots & Y_{np} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} X_{11} & X_{12} & \cdots & X_{1k} \\ X_{21} & X_{22} & \cdots & X_{2k} \\ . & . & . & . \\ X_{n1} & X_{n2} & \cdots & X_{nk} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} b_{01} & b_{02} & \cdots & b_{0p} \\ b_{11} & b_{12} & \cdots & b_{1p} \\ . & . & . & . \\ b_{k1} & b_{k2} & \cdots & b_{kp} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} e_{11} & e_{12} & \cdots & e_{1p} \\ e_{21} & e_{22} & \cdots & e_{2p} \\ . & . & . & . \\ e_{n1} & e_{n2} & \cdots & e_{np} \end{bmatrix}$$

เมื่อ Y แทน เมตริกขนาด (n x p) ของตัวแปรตาม

X แทน เมตริกขนาด (n x k) ของตัวแปรอิสระ

β แทน เมตริกขนาด (k x p) ของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

E แทน เมตริกขนาด (n x p) ของค่าความคลาดเคลื่อน

สมมติว่าข้อมูลที่จะดำเนินการวิเคราะห์ประกอบด้วยตัวแปรตาม จำนวน p ตัวแปรและตัวแปรอิสระ จำนวน q ตัวแปร แบบจำลองเส้นตรงที่เชื่อมโยงตัวแปรทั้งสองกลุ่มย่อยเข้าด้วยกันประกอบด้วยสมการถดถอยแบบตัวแปรตามหลายตัว จำนวน q สมการ ดังปรากฏตามสมการต่อไปนี้ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 14)

$$
\begin{aligned}
\lfloor Y_{11}\, Y_{12}\, Y_{13} \cdots Y_{1p} \rfloor &= \lfloor \alpha_1\, \alpha_2\, \alpha_3 \cdots \alpha_p \rfloor \\
&+ X_{i1} \lfloor \beta_{11}\, \beta_{12}\, \beta_{13} \cdots \beta_{1p} \rfloor \\
&+ X_{i2} \lfloor \beta_{21}\, \beta_{22}\, \beta_{23} \cdots \beta_{2p} \rfloor \\
&+ X_{i3} \lfloor \beta_{31}\, \beta_{32}\, \beta_{33} \cdots \beta_{3p} \rfloor \\
&\;\;\vdots \\
&+ X_{iq} \lfloor \beta_{q1}\, \beta_{q2}\, \beta_{q3} \cdots \beta_{qp} \rfloor \\
&+ \lfloor e_{i1}\, e_{i2}\, e_{i3} \cdots e_{ip} \rfloor
\end{aligned}
$$

เมื่อ Y_{ik} แทน ตัวแปรตามลำดับที่ k ของตัวการที่ i

X_{ii} แทน ตัวแปรอิสระลำดับที่ j ของตัวการที่ i

e_{ik} แทน ตัวแปรผิดพลาดลำดับที่ k ของตัวการที่ i

α แทน ตัวคงที่

β แทน ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

ตัวแปรตาม Y และตัวแปรผิดพลาด e สัญลักษณ์พ่วง (Subscript) ตัวที่สองถูกระบุไว้สำหรับการแสดงลำดับที่ของตัวแปรตาม นอกจากนี้ทั้ง α และ β จะมีขนาดแตกต่างกัน สำหรับแต่ละสมการถดถอยแบบตัวแปรตามหนึ่งตัว

สมการรูปปกติ

$$\begin{bmatrix} Y_{11} & Y_{12} & \cdots & Y_{1p} \\ Y_{21} & Y_{22} & \cdots & Y_{2p} \\ . & . & . & . \\ Y_{n1} & Y_{n2} & \cdots & Y_{np} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1X_{11} & X_{12} & \cdots & X_{1k} \\ 1X_{21} & X_{22} & \cdots & X_{2k} \\ . & . & . & . \\ 1X_{n1} & X_{n2} & \cdots & X_{nk} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \alpha_1 & \alpha_2 & \cdots & \alpha_p \\ \beta_{11} & \beta_{12} & \cdots & \beta_{1p} \\ . & . & . & . \\ \beta_{k1} & \beta_{k2} & \cdots & \beta_{kp} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} e_{11} & e_{12} & \cdots & e_{1p} \\ e_{21} & e_{22} & \cdots & e_{2p} \\ . & . & . & . \\ e_{n1} & e_{n2} & \cdots & e_{np} \end{bmatrix}$$

สมการรูปเมตริก

$$\underset{\sim}{Y} = \underset{\sim}{X} \underset{\sim}{B} \underset{\sim}{E}$$

(N x P) [N x (q + 1)] [(q +1) x p] (N x p)

เมื่อ N แทน จำนวนตัวการ

p แทน จำนวนตัวแปรตาม

q แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

(q + 1) แทน จำนวนตัวแปรอิสระบวกด้วยตัวคงที่ (α)

$\underset{\sim}{Y}$ แทน เมตริกขนาด (N x P) ของตัวแปรตาม

$\underset{\sim}{X}$ แทน เมตริกขนาด [N x (q + 1)] ของตัวแปรอิสระ

$\underset{\sim}{B}$ แทน เมตริกขนาด [(q +1) x p] ของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

$\underset{\sim}{E}$ แทน เมตริกขนาด (N x p) ของค่าความคลาดเคลื่อน

ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยจะต้องกำหนดค่ากำลังสองต่ำสุด (Lest Square Principle) ให้ครอบคลุมทั้ง error sum of square error และ sum of cross product

ในการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหนึ่งตัว ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย ($\hat{\beta}$) ได้รับการเลือกภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ SEE เป็นค่าต่ำสุด

$$C = \sum e_i^2$$

เมื่อค่าผิดพลาด (C) มีค่าต่ำสุด จะปรากฏสมการปกติ (Normal Equation) ดังนี้

$$\left[X'X\right]\hat{B} = \left[X'Y\right]$$

ในที่นี้ Y คือ คอลัมน์เวคเตอร์ของตัวแปรตามตัวหนึ่ง ขั้นต่อมาคูณตลอดด้วยสมการ $\left[X'X\right]$ เพื่อหาค่าของ $\left(\hat{B}\right)$

$$\left[X'X\right]^{[-1]}\left[X'X\right]\hat{B} = \left[X'X\right]^{[-1]}\left[X'Y\right]$$

เนื่องจาก $\left[X'X\right]^{[-1]}\left[X'X\right]$ เท่ากับ 1 เพราะฉะนั้น $\hat{B}$ จึงปรากฏตามสมการ

$$\hat{B} = \left[X'X\right]^{[-1]}\left[X'Y\right]$$

กล่าวได้ว่า $\hat{B}$ เป็นตัวประมาณค่าที่ดีที่สุดของ B ทั้งนี้เพราะ $\hat{B}$ สามารถให้ค่าผลบวกกำลังสองต่ำสุดของค่าผิดพลาด (C) ในกลุ่มตัวอย่าง

ในการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว การกะประมาณค่า B สามารถกระทำได้โดยการลดค่า Square Sample ของตัวแปรผิดพลาด สำหรับตัวแปรตามทุกตัวแปรให้มีขนาดค่าต่ำสุด ผลบวกกำลังสองของค่าผิดพลาดสำหรับตัวแปรตามตัวใดตัวหนึ่งจะปรากฏเป็นค่าในเส้นทแยงมุมของเมตริก $\hat{E}'\hat{E}$ การลดค่าผิดพลาด (C) ต่ำสุด จำเป็นต้องกำหนดค่า Partial Derivatives ซึ่งเกี่ยวข้องกับ Elements ของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (B) ให้เท่ากับศูนย์ก่อนแก้สมการ ผลที่ได้รับ คือ สมการปกติดังนี้

$$\left[X'X\right]\hat{B} = \left[X'Y\right]$$

สมการปกติในการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับในกรณียูนิแวริเอท เว้นแต่ว่าในการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว เมตริก $\hat{B}$ และ Y จะประกอบด้วยหลายคอลัมน์ แทนที่จะเป็นคอลัมน์เดียว ต่อมาคูณตลอดสมการ

$\hat{B} = \left[X'X \right]^{[-1]} \left[X'Y \right]$ ด้วย $\left[X'X \right]^{[-1]}$ เพื่อหาค่าของ $\hat{B}$

$$\left[X'X \right]^{[-1]} \left[X'X \right] \hat{B} = \left[X'X \right]^{[-1]} \left[X'Y \right]$$

$$\hat{B} = \left[X'X \right]^{[-1]} \left[X'Y \right]$$

ในที่นี้ $\hat{B}$ ซึ่งเป็นตัวประมาณค่าของ B จัดเป็นเมตริกขนาด [(q + 1) x p] นอกจากนี้ ถ้ากำหนดให้ $\left[X'X \right]^{[-1]}$ เท่ากับ G ซึ่งหมายถึงปัจจัยความแปรปรวนร่วม (Covariance Factor) สามารถเขียนเป็นสมการใหม่ได้ ดังนี้

$$\hat{B} = G \left[X'Y \right]$$

ข้อที่ควรสังเกต คือ ตราบใดที่จำนวนตัวแปรอิสระและจำนวนตัวแปรตามคงเดิม การเปลี่ยนตำแหน่งของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ย่อมไม่ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดค่า แต่มีผลเพียงการเปลี่ยนตำแหน่งของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยให้อยู่ในระดับที่ถูกต้องตรงกับตัวแปรอิสระหรือตัวแปรตามที่ย้ายตำแหน่งตามไปเท่านั้น นอกจากนี้ การเพิ่มหรือการลดตัวแปรตาม ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแต่ประการใด อย่างไรก็ดีการเพิ่มหรือการลดตัวแปรอิสระย่อมส่งผลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งค่าคงที่ (α) และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยทั้งหมด (β)

นอกจากนี้ เมตริกขนาด (p X p) ของผลบวกรวมของผลคูณ (Total Sum of Product) $\left(Y'Y \right)$ หรือที่ใช้สัญลักษณ์ว่า $\left(S_T \right)$ ในกรณีการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว ก็สามารถแยกส่วนเป็นค่าผลบวกได้ เช่นเดียวกับในกรณีการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหนึ่งตัว เช่นกัน กล่าวคือ

กรณีการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหนึ่งตัว $SST = SSR + SSE$

กรณีการถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว $S_T = S_R + S_E$

หรือ $$\underset{\sim}{Y}'\underset{\sim}{Y} = \left[\underset{\sim}{Y}'\underset{\sim}{X}\underset{\sim}{G}\underset{\sim}{X}'\underset{\sim}{Y}'\right] + \left[\underset{\sim}{Y}'\left(1 - \underset{\sim}{X}\underset{\sim}{G}\underset{\sim}{X}'\right)\underset{\sim}{Y}\right]$$

เมื่อ $\underset{\sim}{G}$ แทน เมตริกของปัจจัยความแปรปรวนร่วม หรือ $\left(\underset{\sim}{X}'\underset{\sim}{X}\right)^{-1}$

$\underset{\sim}{I}$ แทน เมตริกลำดับ N ไอเดนติตี้ (Order – N Identity Matrix)

S_R แทน $\left[\underset{\sim}{Y}'\underset{\sim}{X}\underset{\sim}{G}\underset{\sim}{X}'\underset{\sim}{Y}'\right]$ คือ Sum of Product ที่ได้รับการอธิบาย

$\underset{\sim}{S_T}$ แทน $\left[\underset{\sim}{Y}'\left(1 - \underset{\sim}{X}\underset{\sim}{G}\underset{\sim}{X}'\right)\underset{\sim}{Y}\right]$ คือ Sum of Product ของตัวแปรผิดพลาด

อนึ่ง ค่าต่างๆ บนเส้นทแยงมุมของ S_T คือ ผลบวกกำลังสองของค่าสังเกตการณ์ (Sum of Square of the Observed Scores) สำหรับแต่ละตัวแปรตาม ขณะที่ค่าต่างๆ นอกเส้นทแยงมุมก็คือผลบวกคูณตรงข้าม (Sum of Cross Product) สำหรับค่าต่างๆ ของ S_T คือ ผลบวกกำลังสองของค่าพยากรณ์ (Sum of Square of the Predicted Scores) สำหรับแต่ละตัวแปรตาม กล่าวได้ว่ายิ่งมี $(S_r)_{kk}$ ขนาดใกล้กับ $(S_T)_{kk}$ ยิ่งขึ้นเพียงใดหรือยิ่งขนาดค่า $(S_e)_{kk}$ เล็กลงเพียงใดการพยากรณ์ตัวแปรตามโดยอาศัยข้อมูลจากตัวแปรอิสระจะยิ่งมีความแม่นตรงสูงขึ้นเพียงนั้น

การทดสอบสมมติฐานสามารถกระทำได้โดยใช้

1. สถิติเกณฑ์อัตราส่วนไลลิฮูด (Likelihood Ratio Criterion)
2. สถิติเอฟของราวว์ หรือ ราวว์ – เอฟ (Rao's F statistics)

เกณฑ์อัตราส่วนไลลิฮูด ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์ Λ หมายถึง อัตราส่วนระหว่างการวัดไลลิฮูดของข้อมูลภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0) เทียบกับการวัดไลลิฮูดของข้อมูลภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1) ดังสมการ

$$\Lambda = \frac{\left|\hat{\Sigma}\right|}{\left|\hat{\sum}_0\right|}$$

เมื่อ $\hat{\sum}_0$ แทน ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance-Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0)

$\hat{\sum}$ แทน ตัวประมาณค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance-Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1)

หากขนาดของสถิติอัตราส่วนไลลิฮูดมีขนาดเล็กลงเพียงใด โอกาสที่จะหักล้างสมมติฐานปฏิเสธก็ยิ่งมีเพิ่มสูงขึ้นเพียงนั้น ในทางกลับกันยิ่งขนาดค่าของ $\left|\hat{\Sigma}\right|$ และ $\left|\hat{\Sigma}_0\right|$ ใกล้กันมากขึ้นเท่าใด โอกาสที่สมมติฐานปฏิเสธจะเป็นจริงก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

สถิติเอฟของราวว์ หรือ ราวว์ – เอฟ (Rao's F statistics)

$$F = \frac{1-\Lambda^{1/s}}{\Lambda^{1/s}} \quad \frac{ms+1-qp/2}{qp}$$

เมื่อ s แทน $\sqrt{(p^2q^2-4)/(p^2+q^2-5^2)}$

m แทน $\left|ne-(p+1-q)/2\right|$

p แทน จำนวนตัวแปรตาม

q แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

ne แทน องศาความเป็นอิสระของค่าผิดพลาด

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

กรมสุขภาพจิต (2543: ไม่มีเลขหน้า) พัฒนาแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ที่เรียกว่าแบบประเมินเชาว์อารมณ์ หรือที่เรียกว่า "แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์" ซึ่งสร้างขึ้นตามโครงสร้างที่กรมสุขภาพจิตพัฒนาขึ้นโดยประเมินจากความสามารถด้านหลัก 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข ซึ่งแยกเป็นด้านย่อย 9 ด้าน คือ การควบคุมตนเอง การเห็นใจผู้อื่น ความรับผิดชอบ การมีแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา สัมพันธภาพกับผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง ความพอใจในชีวิต และความสุขสงบทางใจ แบบประเมินมีลักษณะเป็นมาตราวัดประมาณค่า 4 ตัวเลือก มีจำนวนทั้งสิ้น 52 ข้อ ซึ่งพัฒนาจนมีเกณฑ์คะแนนทีปกติ ซึ่งผู้ที่ประเมินสามารถตรวจให้คะแนนตนเองแปลผลคะแนนได้ด้วยตนเอง

เกสร ภูมิดี (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 370 คน ที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแต่ละด้านแตกต่างกัน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 3 ฉบับ คือ แบบวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค แบบวัดบุคลิกภาพ และแบบสอบถามรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคโดยภาพรวมของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกันอยู่ในระดับสูง

2. นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแต่ละด้านแตกต่างกันมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชนมน สุขวงศ์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดู คือการเลี้ยงดูแบบให้ความรัก แบบลงโทษ แบบคาดหวังเอากับเด็ก แบบแสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไป แบบตามใจบุตรและแบบปล่อยปละละเลยกับความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร จำนวน 400 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้วัดเป็นแบบวัดประกอบด้วยแบบวัดการเลี้ยงดูที่ประกอบด้วยข้อคำถาม 48 ข้อแต่ละข้อเป็นประโยคบอกเล่าเกี่ยวกับการเลี้ยงดูซึ่งแบ่งออกเป็น 6 แบบกับแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งเครื่องมือประกอบด้วยข้อคำถามที่วัดความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดของชัทท์และคนอื่นๆ ที่กล่าวว่าเป็นองค์ประกอบที่เป็นความสามารถที่ปรับเปลี่ยนได้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ การประเมินค่าและการแสดงออกทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์

ผลการศึกษาพบว่า

1. การเลี้ยงดูแบบให้ความรักมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การเลี้ยงดูแบบคาดหวังเอากับเด็กมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเลี้ยงดูแบบลงโทษ แบบแสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไปแบบตามใจบุตร และแบบปล่อยปละละเลยไม่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์

เทิดศักดิ์ เดชคง (2543: 59-62) ได้พัฒนาแบบวัดเชาว์อารมณ์สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แบบทดสอบที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็นสามส่วน ส่วนแรกและส่วนที่สองเป็นการประเมินตนเองแต่ส่วนที่สามจะเป็นการประเมินโดยครูประจำชั้น ในส่วนแรกเป็นการตรวจสอบความสามารถทางอารมณ์ ได้แก่ ความเข้าใจเห็นใจผู้อื่น ความมีสติรู้ตนและความสามารถแก้ไขข้อขัดแย้ง ส่วนที่สองและสามเป็นการให้คะแนนในเรื่องความสุขและความเป็นคนดี ผู้วิจัยได้นำแบบวัดไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครจำนวนประมาณ 200 คน โดยแยกเป็นนักเรียนที่อยู่ในห้องระดับเก่ง (ห้องคิงและห้องควีนส์) และนักเรียนที่เรียนในห้องธรรมดา พบว่า 1) นักเรียนในห้องระดับเก่งมีความสามารถทางอารมณ์ต่ำกว่านักเรียนในห้องธรรมดา 2) นักเรียนในห้องเก่งมีระดับความสุขต่ำกว่านักเรียนในห้องธรรมดา 3) นักเรียนในห้องเก่งมีแนวโน้มที่จะมองตนเองว่ามีความสามารถทางอารมณ์น้อยกว่านักเรียนในห้องธรรมดา และ

4) ครูมีแนวโน้มที่จะให้คะแนนความสุขและการเป็นคนดีแก่นักเรียนห้องเก่งสูงกว่านักเรียนห้องธรรมดา

วีนัส ภักดิ์นรา (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ 16 ด้าน ของ แคทเทล กับเชาว์อารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 328 คน ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดยโสธร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ฉบับ คือ แบบวัดคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ แบบวัดเชาว์อารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ผลการวิจัยพบว่า

1. เชาว์อารมณ์ (EQ) ของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

2. ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542: 112-119) ได้สร้างเครื่องมือวัดความฉลาดทางอารมณ์ร่วมกันอุสา สิทธิสาคร โดยใช้กรอบแนวคิดของเมเยอร์และสโลเวย์ (1997) และโกลแมน (1998) เพื่อศึกษาองค์ประกอบด้านชีวประวัติของนักศึกษากับความสามารถด้านเชาวน์อารมณ์ แบบทดสอบประกอบด้วยลักษณะความฉลาดทางอารมณ์ 7 ด้าน ได้แก่ การรู้จักอารมณ์ของตนเอง การตระหนักรู้อารมณ์ของผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ตนเอง วุฒิภาวะทางอารมณ์ ความเอื้ออาทร การมีแรงจูงใจที่ดีและทักษะทางสังคม ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 90 ข้อ โดยให้ผู้ตอบรายงานว่าข้อความนั้นๆ เกิดขึ้นกับตนเองทั้งในแง่ความคิด ความรู้สึก อารมณ์และการแสดงออกในระดับใดใน 5 ช่วง คือ ระดับค่า 1 ไม่เคยเลย ไปจนถึง 5 บ่อยครั้งที่สุด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย จำนวน 464 คน ศึกษาคุณภาพของแบบทดสอบแต่ละด้านเรียงลำดับดังนี้ .70 .85 .78 .83 .85 .76 รวมทั้งฉบับ .93 และหาค่าความเที่ยงตรงด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการศึกษาพบว่า เพศหญิงมีความสามารถด้านความเอื้ออาทร การตระหนักรู้ถึงภาวะอารมณ์ของผู้อื่น การรู้จักอารมณ์ของตนเองสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การปรึกษาหารือกับพี่น้องและครูอาจารย์ สภาพความสัมพันธ์กับบิดามารดามีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความเอื้ออาทร การมีแรงจูงใจที่ดี การควบคุมอารมณ์ของตนและทักษะทางสังคมของนักศึกษา การประเมินตนเองว่าเป็นคนมุ่งความสำเร็จ ใฝ่สัมพันธ์และมุ่งสู่อำนาจมีผลต่อความสามารถด้านความเอื้ออาทรและการมีแรงจูงใจที่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมจากการวัดความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภาพร พิสิฎพัฒนะ (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแบบทดสอบแบ่งเป็น 5 ด้าน ตามแนวคิดของแดเนียล โกลแมน คือ ด้านการตะหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และด้านการมีทักษะทางสังคม ซึ่งใช้กลุ่ม

ตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 856 คน ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี ปีการศึกษา 2542 โดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้วัดเป็นแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ 1 ฉบับ จำนวน 150 ข้อ ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ได้แก่ บ่อยครั้งที่สุด บ่อยครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย เครื่องมือประกอบด้วย ข้อคำถามที่วัดความฉลาดทางอารมณ์ ตามแนวคิดของโกลแมน 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และด้านการมีทักษะทางสังคม โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบหาโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมลิสเรลและสร้างเกณฑ์ปกติในรูปคะแนนทีปกติ ผลการวิจัยพบว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์มีค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นในแต่ละด้านของแบบทดสอบตั้งแต่ 2.445 ถึง 11.028 และ .739 ถึง .913 ตามลำดับ ส่วนความเชื่อมั่นของความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและด้านการมีทักษะทางสังคมมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ .254 .128 .362 และ .346 ตามลำดับ เมื่อทดสอบค่าไคส์-สแควร์ พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าแบบทดสอบวัดความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้านเป็นไปตามแนวคิดของโกลแมนโดยมีคะแนนทีปกติระหว่างคะแนนทีปกติ 0 ถึงคะแนนทีปกติ 86

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เมเยอร์ และคณะ (สุภาพร พิสิฎพัฒนะ. 2543: 62 ; อ้างอิงจาก Mayer and Others. 1990: 772-781) ได้ศึกษาการอ่านอารมณ์จากการมองภาพสิ่งเร้าซึ่งเป็นการวัดองค์ประกอบหนึ่งของเชาว์อารมณ์ ลักษณะของแบบทดสอบแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นตัวแปรต้น เป็นภาพสิ่งเร้า 3 ประเภทๆ ละ 6 ชนิด คือ ภาพใบหน้าที่แสดงภาวะอารมณ์ ต่างๆ 6 ภาพ ภาพสีต่างๆ 6 ภาพ และภาพศิลปะ 6 ภาพซึ่งภาพเหล่านี้จะสะท้อนถึงภาวะอารมณ์ 6 ประเภท คือ ความสุข ความเศร้า โกรธ กลัว ประหลาดใจและขยะแขยงโดยให้ผู้ตอบรายงานว่าตนเองเกิดความรู้สึกใดบ้างในระดับ 5 ช่วง ค่าจาก 1 ไม่มีความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์ใดๆ เลยไปจนถึง 5 เกิดความรู้สึกหรือภาวะอารมณ์เช่นนั้นอย่างแน่นอน แบบทดสอบฉบับที่ 2 เป็นแบบทดสอบที่ใช้เป็นเกณฑ์ประกอบด้วยแบบทดสอบ 3 ชุด คือ แบบวัดความเข้าใจผู้อื่น แบบทดสอบการแสดงอารมณ์และแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพของไอแซงค์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใหญ่อายุระหว่าง 17-63 ปี จำนวน 128 คน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการอ่านอารมณ์จากภาพกับคะแนนจากตัวเกณฑ์ พบว่า การอ่านอารมณ์จากภาพมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพการแสดงตัวและการแสดงความรู้สึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ซาโลเวย์ และคณะ (ชัญญา บัวประเสริฐ. 2546: 42 ; อ้างอิงจาก Salovey, et.al. 1995: 124-125) ได้สำรวจความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้มาตราวัด Trait Meta-Mood Scale โดยมาตรานี้เป็นการวัดความแตกต่างระหว่างบุคคลในความสามารถที่จะสะท้อนอารมณ์และการจัดการกับอารมณ์ มีมาตราประเมินค่า 5 ระดับ โดยมี 3 ด้าน คือ ความเอาใจใส่ต่อความรู้สึก ความชัดเจนในการแยกแยะอารมณ์ และการปรับสภาวะอารมณ์ พบว่า มีคุณภาพด้านความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรงเชิงเหมือนและความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Convergent and Discriminant Validity) ผลการศึกษาพบว่า ความเอาใจใส่ต่ออารมณ์ความรู้สึกมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเศร้าหดหู่ และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมองโลกในแง่ดีและความเชื่อการจัดการระบบสภาวะอารมณ์ที่ไม่ดี

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
4. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 16,506 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 398 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

ขั้นตอนในการสุ่มมีดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ซึ่งผู้วิจัยพบว่าโรงเรียนแต่ละแห่งตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจายในแต่ละเขต ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตัดสินใจดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1 ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้เขตการปกครองเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) กรุงเทพมหานครมีจำนวนเขตการปกครองที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้งสิ้น 17 เขต ผู้วิจัยดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random Sampling) มา 3 เขต ได้แก่ เขตบางซื่อ เขตพญาไท และเขตราชเทวี มีโรงเรียนจำนวน 7 โรงเรียน มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3,122 คน

จากนั้นผู้วิจัยได้แบ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สุ่มได้ในขั้นที่ 1 แบ่งออกเป็นโรงเรียนขนาดที่ 1 (ขนาดเล็ก) มีจำนวนนักเรียน 1-120 คน โรงเรียนขนาดที่ 2 (ขนาดกลาง) มีจำนวนนักเรียน 121-600 คน โรงเรียนขนาดที่ 3 (ขนาดใหญ่) มีจำนวนนักเรียน 601-1,500 คน โรงเรียนขนาดที่ 4 (ขนาดใหญ่พิเศษ) มีจำนวนนักเรียน 1,501 คน ขึ้นไป (ตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา (เดิม) จากการแบ่งโรงเรียนตามเกณฑ์ดังกล่าวพบว่ามีโรงเรียนขนาดที่ 3 (ขนาดใหญ่) 3 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 930 คน โรงเรียนขนาดที่ 4 (ขนาดใหญ่พิเศษ) 4 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 2,192 คน

เมื่อแบ่งขนาดโรงเรียนแล้วผู้วิจัยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ประมาณค่าเฉลี่ยเลขคณิตของประชากรด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ที่ระดับความเชื่อมั่น 99% (∞ = .01) กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้ได้เท่ากับ 1 (มยุรี ศรีชัย. 2538: 105) ดังนี้

$$n = \frac{\sum_{g=1}^{K} \frac{N_g^2 \sigma_g^2}{w_g}}{\frac{N^2 e^2}{9} + \sum_{g=1}^{K} N_g \sigma_g^2}$$

โดยที่

	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
	k	แทน	จำนวนขนาดของโรงเรียน
	N_g	แทน	จำนวนนักเรียนชั้นที่ g
	σ^2_g	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนในชั้นที่ g
	W_g	แทน	สัดส่วนของนักเรียนชั้นที่ g ต่อนักเรียนทั้งหมด
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

ขั้นที่ 2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น (Stratum) และมีโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) โดยแบ่งขนาดของโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองที่สุ่มได้ในขั้นที่ 1 จากนั้นกำหนดจำนวนโรงเรียนในแต่ละขนาดโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 40 ของจำนวนโรงเรียนแต่ละขนาด และดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก ได้ดังนี้ โรงเรียนขนาดที่ 3 (ขนาดใหญ่) 2 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 90 คน โรงเรียนขนาดที่ 4 (ขนาดใหญ่พิเศษ) 3 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 308 คน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 398 คน

จากขั้นตอนการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวมาสามารถแสดงรายละเอียดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ที่	โรงเรียน	เขตการปกครอง	ขนาดโรงเรียน	จำนวนนักเรียน (คน)
1	สุวรรณสุณาราม	บางซื่อ	ใหญ่	42
2	ศีลาจารพิพัฒน์	บางซื่อ	ใหญ่	48
3	ราชนันทาจารย์สามเสนวิทยาลัย	บางซื่อ	ใหญ่พิเศษ	103
4	สามเสนวิทยาลัย	พญาไท	ใหญ่พิเศษ	103
5	สันติราษฎร์วิทยาลัย	ราชเทวี	ใหญ่พิเศษ	102
	รวม			**398**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม จำนวน 5 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยตนเอง จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .79 ลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2. แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยตนเอง จำนวน 20 ข้อ จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว จำนวน 7 ข้อ บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน จำนวน 7 ข้อ และ บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต จำนวน 6 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .79 ลักษณะคำถามเป็น มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

3. แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยตนเอง จำนวน 30 ข้อ จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล จำนวน 10 ข้อ การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ จำนวน 10 ข้อ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .77 มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4. แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาปรับปรุงจากแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ ของ คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544) จำนวน 125 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามซึ่งได้จากทดสอบจริงเท่ากับ .87 มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ จริงที่สุด ส่วนใหญ่จริง จริงพอประมาณ จริงเพียงเล็กน้อย ไม่จริงเลย

5. แบบสอบถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยตนเอง จำนวน 25 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .88 มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า โดยมีรายละเอียดในการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

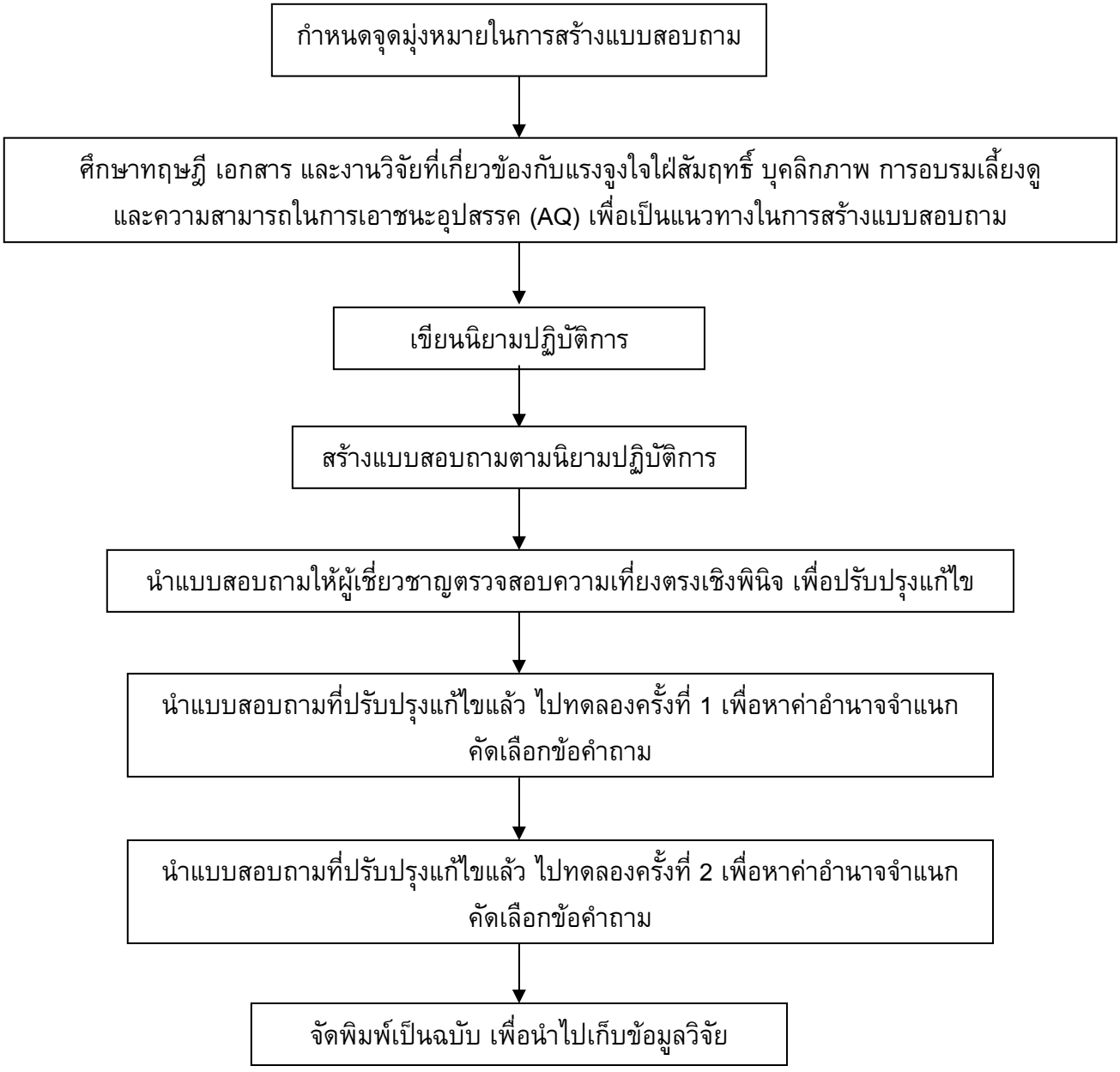

ภาพประกอบ 4 วิธีดำเนินการสร้างแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

การดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังภาพประกอบ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

3. เขียนนิยามปฏิบัติการ จากการศึกษาในข้อ 2 แล้วเขียนพฤติกรรมตามลักษณะที่จะวัด

4. เขียนข้อคำถามในแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 27 ข้อ บุคลิกภาพ จำนวน 35 ข้อ การอบรมเลี้ยงดู จำนวน 42 ข้อ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) จำนวน 47 ข้อ โดยเขียนให้สอดคล้องตามที่นิยามไว้

5. แบบสอบถามไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ พิจารณาให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจคุณภาพเบื้องต้น โดยหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามมาให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามที่ได้นิยามไว้ในแต่ละตอน และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จากการศึกษาพบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.4 – 1.0 จากนั้นทำการคัดเลือกข้อคำถาม ดังนี้

ข้อคำถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คัดเลือกไว้ จำนวน 27 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.6 – 1.0

ข้อคำถามวัดบุคลิกภาพ คัดเลือกไว้ จำนวน 35 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 – 1.0

ข้อคำถามวัดการอบรมเลี้ยงดู คัดเลือกไว้ จำนวน 42 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.6 – 1.0

ข้อคำถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค คัดเลือกไว้ จำนวน 47 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.6 – 1.0

2. นำแบบสอบถามในข้อ 1 ที่ผ่านการคัดเลือกจัดพิมพ์เป็นฉบับแล้วไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนเทศบาลวัดละหาร จำนวน 100 คน จากนั้นนำผลที่ได้จากการทดลองครั้งที่ 1 มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกที่มีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .05 จากผลการวิเคราะห์พบว่า

แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 27 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .84 - .86 คัดเลือกข้อคำถามไว้ 20 ข้อ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง .84 - .86

แบบสอบถามวัดวัดบุคลิกภาพ จำนวน 35 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .47 - .56 คัดเลือกข้อคำถามไว้ 20 ข้อ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง .49 - .56

แบบสอบถามวัดวัดการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 42 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .71 - .75 คัดเลือกข้อคำถามไว้ 30 ข้อ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง .73 - .75

แบบสอบถามวัดวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค จำนวน 47 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .59 - .93 คัดเลือกข้อคำถามไว้ 25 ข้อ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง .64 - .93

3. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้จากข้อ 2 ไปจัดพิมพ์แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนเสนานิคม จำนวน 100 คน จากนั้นนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) จากการวิเคราะห์พบว่าคุณภาพเครื่องมือด้านความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีดังนี้

แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .82 ถึง .85 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83

แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .76 ถึง .78 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77

แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .74 ถึง .77 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .76

แบบสอบถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค จำนวน 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .91 ถึง .92 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .91

ในส่วนของแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาปรับปรุงจากแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ ของ คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544) จำนวน 125 ข้อ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนเสนานิคม จำนวน 100 คน ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือพบว่า มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .86 ถึง .89 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87

4. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลในการวิจัย

5. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 398 คน และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยวิเคราะห์หาคุณภาพรายข้อและทั้งฉบับ โดยผลการวิเคราะห์พบว่า

แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .77 ถึง .82 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .79

แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .78 ถึง .79 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .79

แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .76 ถึง .78 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77

แบบสอบถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค จำนวน 25 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .87 ถึง .89 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88

ในส่วนของแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาปรับปรุงจากแบบสอบถามความฉลาดทางอารมณ์ ของ คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544) จำนวน 125 ข้อ เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือพบว่า มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .89 ถึง .90 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย $\surd$ ลงในช่องที่สอดคล้องกับระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
(0) เมื่อได้รับคำสั่งให้ทำงานข้าพเจ้าจะต้องทำให้เสร็จทันกำหนดส่ง					
(00) ข้าพเจ้าอ่านหนังสือล่วงหน้ามาก่อนเป็นประจำ					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

ข้อความทางบวก				ข้อความทางลบ			
มากที่สุด	ให้	5	คะแนน	มากที่สุด	ให้	1	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน	มาก	ให้	2	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน	น้อย	ให้	4	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน	น้อยที่สุด	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมาย

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.00 – 1.49 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายถึง นักเรียนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมากที่สุด

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับบุคลิกภาพตามความเป็นจริงของท่าน

บุคลิกภาพด้าน	ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การแสดงตัว	(0) ข้าพเจ้ามักตอบคำถามในขณะเรียน (00) ข้าพเจ้ามักสบตากับคู่สนทนา					
อารมณ์แปรปรวน	(0) ข้าพเจ้ามักมีอาการซึมเศร้า (00) เมื่อข้าพเจ้าคิดว่าสิ่งใดผิดก็จะไม่รับฟังเหตุผลใดๆ อีก					
อาการทางจิต	(0) ข้าพเจ้ามักโกรธเพื่อนๆ ที่ไม่ทำตามที่ต้องการ (00) ข้าพเจ้าจะต่อว่าเพื่อนทันทีเมื่อไม่พอใจ					

<u>เกณฑ์การตรวจให้คะแนน</u>

ข้อความทางบวก				ข้อความทางลบ			
มากที่สุด	ให้	5	คะแนน	มากที่สุด	ให้	1	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน	มาก	ให้	2	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน	น้อย	ให้	4	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน	น้อยที่สุด	ให้	5	คะแนน

<u>เกณฑ์ในการแปลความหมาย</u>

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.00 – 1.49 หมายถึง นักเรียนมีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายถึง นักเรียนมีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายถึง นักเรียนมีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายถึง นักเรียนมีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายถึง นักเรียนมีบุคลิกภาพด้านนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ / ผู้ปกครอง

การอบรมเลี้ยงดู	ข้อความ	ระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ / ผู้ปกครอง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แบบมีเหตุผล	(0) ข้าพเจ้าและพ่อแม่ร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ภายในบ้าน (00) พ่อแม่มักให้ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็น					
แบบเผด็จการ	(0) พ่อแม่มัก*<u>ไม่อธิบาย</u>*เหตุผลในการว่ากล่าวตักเตือน (00) พ่อแม่*<u>ไม่เปิดโอกาส</u>*ให้แก้ตัวเมื่อข้าพเจ้าทำผิด					

การอบรมเลี้ยงดู	ข้อความ	ระดับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ / ผู้ปกครอง				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แบบปล่อยตามใจ	(0) ข้าพเจ้า*ไม่มี*หน้าที่รับผิดชอบภายในบ้าน (00) พ่อแม่*ไม่ห้าม*ในการแต่งกายของข้าพเจ้า					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

ข้อความทางบวก				ข้อความทางลบ			
มากที่สุด	ให้	5	คะแนน	มากที่สุด	ให้	1	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน	มาก	ให้	2	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน	น้อย	ให้	4	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน	น้อยที่สุด	ให้	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมาย

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.00 – 1.49 หมายถึง นักเรียนมีการอบรมเลี้ยงดูแบบนั้นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายถึง นักเรียนมีการอบรมเลี้ยงดูแบบนั้นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายถึง นักเรียนมีการอบรมเลี้ยงดูแบบนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายถึง นักเรียนมีการอบรมเลี้ยงดูแบบนั้นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายถึง นักเรียนมีการอบรมเลี้ยงดูแบบนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย $\surd$ ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมตามความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
(0) นักเรียนตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์					
(00) นักเรียนหลีกเลี่ยงที่จะทำให้ผู้อื่นเสียใจ					

<u>เกณฑ์การตรวจให้คะแนน</u>

ข้อความทางบวก				ข้อความทางลบ			
จริงที่สุด	ให้	5	คะแนน	จริงที่สุด	ให้	1	คะแนน
ส่วนใหญ่จริง	ให้	4	คะแนน	ส่วนใหญ่จริง	ให้	2	คะแนน
จริงพอประมาณ	ให้	3	คะแนน	จริงพอประมาณ	ให้	3	คะแนน
จริงเพียงเล็กน้อย	ให้	2	คะแนน	จริงเพียงเล็กน้อย	ให้	4	คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้	1	คะแนน	ไม่จริงเลย	ให้	5	คะแนน

<u>เกณฑ์ในการแปลความหมาย</u>

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.00 – 1.49 หมายถึง นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำที่สุด

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายถึง นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายถึง นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายถึง นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายถึง นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์อยู่ในระดับมากที่สุด

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย $\surd$ ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมตามความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
(0) เมื่อต้องแยกกับเพื่อนสนิท ข้าพเจ้าคิดว่าไม่เป็นไรอีกไม่นานคงได้เจอกัน (00) ในขณะที่ข้าพเจ้ากำลังเดินทางหากเกิดพายุฝนตกหนัก ข้าพเจ้าจะอดทนและพยายามเดินทางจนถึงที่หมาย					

<u>เกณฑ์การตรวจให้คะแนน</u>

ข้อความทางบวก				ข้อความทางลบ			
มากที่สุด	ให้	5	คะแนน	มากที่สุด	ให้	1	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน	มาก	ให้	2	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน	น้อย	ให้	4	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน	น้อยที่สุด	ให้	5	คะแนน

<u>เกณฑ์ในการแปลความหมาย</u>

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.00 – 1.49 หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคอยู่ในระดับต่ำที่สุด

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคอยู่ในระดับต่ำ

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยต่อข้อตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคอยู่ในระดับมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่งถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 450 ฉบับ

3. ผู้วิจัยแนะนำผู้ประสานงานประจำโรงเรียนที่ผู้วิจัยคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างถึงจำนวนข้อและจำนวนหน้าของแบบสอบถามแต่ละฉบับรวมถึงลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาว่าเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ

4. ภายหลังที่ส่งแบบสอบถามไปแล้ว ระยะเวลาที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2550 ได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งสิ้น 398 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.44

5. รวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมข้อมูล

6. นำผลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อทำการวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน และทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1.1 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 95)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

1.2 วิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) เพื่อตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 84)

$$r = \frac{N\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r แทน ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
N แทน จำนวนคนในกลุ่ม
X แทน คะแนนของข้อคำถาม
Y แทน คะแนนผลรวมของข้ออื่นๆ ที่เหลือทุกข้อ

1.3 การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 131)

$$\alpha = \frac{k}{k-1}\left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2}\right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
k แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม
$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามเป็นรายข้อ
$\sum S_t^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

1.4 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (Standard Error of Measurement) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 :242)

$$SE_M = S_X\sqrt{1 - r_{tt}}$$

เมื่อ SE_M แทน ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
S_X แทน คะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r_{tt} แทน ความเชื่อมั่น

1.5 สัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation : CV.) (กัลยา วานิชปัญญา. 2544 :54)

$$CV. = \frac{S.D.}{\overline{X}} \times 100$$

เมื่อ CV. แทน สัมประสิทธิ์การกระจาย

S.D. แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของข้อมูล

2. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)

2.2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว: MMR ในการวิเคราะห์ข้อมูล (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2535: 24-25)

$$\Lambda = \frac{\left|\hat{\Sigma}\right|}{\left|\hat{\Sigma}_0\right|}$$

เมื่อ Λ แทน เกณฑ์อัตราส่วนไลลิฮูด (Wilks 's Lambda)

$\hat{\Sigma}_0$ แทน ตัวประเมินค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม (Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานปฏิเสธ (H_0)

$\hat{\Sigma}$ แทน ตัวประเมินค่าของเมตริกความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม(Variance – Covariance Matrix) ของความผิดพลาด (Error) ภายใต้สมมติฐานแย้ง (H_1)

2.3 สถิติเอฟของราวว์ หรือ ราวว์ – เอฟ (Rao's F statistics)

$$F = \frac{1-\Lambda^{1/s}}{\Lambda^{1/s}} \bullet \frac{ms+1-qp/2}{qp}$$

เมื่อ s แทน $\sqrt{(p^2q^2-4)/(p^2+q^2-5^2)}$

m แทน $|ne-(p+1-q)/2|$

p แทน จำนวนตัวแปรตาม

q แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

ne แทน องศาความเป็นอิสระของค่าผิดพลาด

2.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 119)

$$r = \frac{N\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน X

$\sum Y$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน Y

$\sum X^2$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน X แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum Y^2$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน Y แต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum XY$ แทน ผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างคะแนน X และ Y คูณกันแต่ละตัว

2.5 ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้สูตร t-test (Pedhazur. 1982 : 55)

$$t = \frac{r\sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r2}}$$

เมื่อ t แทน ค่าจากการแจกแจงแบบที

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.6 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1982 : 56)

$$R_{Y.12..K} = \sqrt{\beta_1 r_{y1} + \beta_2 r_{y2} + ... + \beta_k r_{yk}}$$

.

เมื่อ $R_{Y.12..K}$ แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

$\beta_1, \beta_2, ..., \beta_k$ แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปของคะแนนมาตรฐานของตัวแปรอิสระที่ 1 ถึง k

$r_{y1}, r_{y2}, ... r_{yk}$ แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึง k

k แทน จำนวนตัวแปรอิสระตามลำดับ

2.7 ทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์พหุคูณ โดยใช้สูตร F-test (Pedhazur. 1982 : 56)

$$F = \frac{R^2/k}{(1 - R^2)/(N - k - 1)}$$

เมื่อ F แทน ค่าการแจกแจงแบบ F

R แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

k แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

2.8 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ (ตัวแปรอิสระ) โดยใช้สูตร

2.8.1 หาค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ (Score Weight ; b) โดยใช้สูตร (Pedhazur. 1982 : 55)

$$b_j = \beta_j \frac{S_y}{S_j}$$

เมื่อ b_j แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนดิบ

β_j แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนมาตรฐาน

S_y แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรตาม

S_j แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระตัวที่ j

2.8.2 ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าน้ำหนักความสำคัญ โดยใช้สูตร t-test (Pedhazur. 1982 : 28)

$$t_j = \frac{b_j}{SE_{b_j}}, df = N - k - 1$$

เมื่อ t_j แทน ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตจากการแจกแจงแบบ t

b_j แทน ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระตัวที่ j ในรูปคะแนนดิบ

SE_{bj} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่าน้ำหนักความสำคัญ

S_j แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากตัวแปรอิสระตัวที่ j

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

k แทน จำนวนตัวแปรอิสระ

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

X1	แทน	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
X2	แทน	บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว
X3	แทน	บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน
X4	แทน	บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต
X5	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล
X6	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ
X7	แทน	การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ
Y1	แทน	ความฉลาดทางอารมณ์
Y2	แทน	ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค
k	แทน	จำนวนข้อสอบ
X_I	แทน	คะแนนสูงสุดต่อข้อ
M	แทน	ค่าเฉลี่ยต่อข้อ
S	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อข้อ
S_x	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม
SE_M	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด
C.V.	แทน	สัมประสิทธิ์การกระจาย
r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่น
r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบที (t – distribution)
F	แทน	ค่าสถิติในการวิเคราะห์แบบเอฟ (F - distribution)
β	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน
$\beta\%$	แทน	ค่าเปอร์เซนต์ส่งผลของค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนมาตรฐาน

R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
Λ	แทน	ค่าวิลค์แลมดา (Wilk's Lambda)
b	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรอิสระในรูปคะแนนดิบ
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นในการปฏิเสธสมมติฐาน
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($P \leq .05$)
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($P \leq .01$)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยแต่ละด้าน กับความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

3. ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (MMR) ระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

4. ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน กับความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบสอบถาม

1.1 สถิติพื้นฐานของคะแนนแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ การอบรมเลี้ยงดู ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X1) บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว (X2) บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (X3) บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต (X4) การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (X5) การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (X6) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (X7) กับความฉลาดทางอารมณ์ (Y1) ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Y2) มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยต่อข้อ (M) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อข้อ (S) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถาม (S_x) ค่าความเชื่อมั่น (r_{tt}) และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด (SE_M) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ปรากฏผลดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยแต่ละด้านกับความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

ตัวแปร	k	X_I	M	S	S_x	C.V.	r_{tt}	SE_M	แปลความหมาย
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X1)	20	5.00	3.48	.40	7.91	11.49	.46	5.81	ปานกลาง
บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว (X2)	6	5.00	3.78	.61	3.66	16.14	.43	2.76	มาก
บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (X3)	7	5.00	3.33	.46	3.20	13.81	.63	1.95	ปานกลาง
บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต (X4)	7	5.00	1.85	.56	3.94	30.27	.54	2.67	น้อย
การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (X5)	10	5.00	3.44	.55	5.50	15.99	.49	3.93	ปานกลาง
การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (X6)	10	5.00	2.15	.71	7.07	33.02	.55	4.80	น้อย
การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (X7)	10	5.00	2.33	.58	5.83	24.89	.54	3.95	น้อย
ความฉลาดทางอารมณ์ (Y1)	125	5.00	3.23	.31	38.36	9.60	.46	2.19	ปานกลาง
ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Y2)	30	5.00	3.35	.47	11.63	14.03	.47	8.47	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .43 ถึง .63 แสดงว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแต่ละฉบับมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง โดยบุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวนมีความเชื่อมั่นสูงที่สุด และบุคลิกภาพด้านการแสดงตัวมีความเชื่อมั่นน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยต่อข้อของแบบสอบถามแต่ละฉบับ พบว่า กลุ่มตัวแปรอิสระ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.78) รองลงมาตามลำดับคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.48) การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.44) บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.33) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (M = 2.33) การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย (M = 2.15) และบุคลิกภาพด้านอาการทางจิตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (M = 1.85) สำหรับกลุ่มตัวแปรตามเรียงตามลำดับคือ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (M = 3.35) และความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.23)

เมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อข้อ พบว่า กลุ่มตัวแปรอิสระ มีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานต่อข้ออยู่ระหว่าง .40 ถึง .71 โดย การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (S = .71) มีค่ามากที่สุด รองลงมาคือ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว (S = .61) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (S = .58) บุคลิกภาพด้าน อาการทางจิต (S = .56) การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (S = .55) บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (S = .46) และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (S = .40) ตามลำดับ กลุ่มตัวแปรตาม พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีค่าเท่ากับ .31 และ .47

เมื่อพิจารณาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบสอบถามแต่ละฉบับ พบว่า กลุ่มตัวแปรอิสระมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบสอบถามแต่ละฉบับ อยู่ระหว่าง 3.20 ถึง 7.91 โดยพิจารณาจากสัมประสิทธิ์การกระจาย พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการมีการกระจายของคะแนนมากที่สุด และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีการกระจายของคะแนนน้อยที่สุด กลุ่มตัวแปรตาม พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีการกระจายของคะแนนมากกว่าความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำตัวแปร ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (X1) บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว (X2) บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (X3) บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต (X4) การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (X5) การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (X6) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (X7) กับความฉลาดทางอารมณ์ (Y1) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (Y2) มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (r) โดยใช้สูตรของเพียร์สัน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (r) ระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

ตัวแปร	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	Y1	Y2
X1	1	.404**	.154**	-.068	.421**	.063	-.032	.457**	.566**
X2		1	.047	.093	.405**	.096	.076	.344**	.454**
X3			1	-.542**	.145**	-.405**	-.295**	-.228**	.243**
X4				1	-.097	.461**	.447**	-311**	-.162**
X5					1	-.120*	-.082	.321**	.496**
X6						1	.355**	.264**	-.059
X7							1	.177**	-.170**
Y1								1	.452**
Y2									1

** แทน P $\leq$ .01, * แทน P $\leq$ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า กลุ่มของตัวแปรมีความสัมพันธ์กันดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างปัจจัยแต่ละด้านมีค่าอยู่ระหว่าง -.032 ถึง .461 คู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุด คือ บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต กับ การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ (.461) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ คู่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกน้อยที่สุด คือ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว กับ บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (.047) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ คู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบสูงสุด คือ บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน กับ บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต (-.542) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์ทางลบน้อยที่สุด คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ กับ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (-032) สัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนภายในระหว่างตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (.452) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนระหว่างปัจจัยแต่ละด้าน กับตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีค่าอยู่ระหว่าง -.228 ถึง .457 ดังนี้

ความฉลาดทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงสุด มีค่าเท่ากับ .457 และมีความสัมพันธ์รองลงมากับบุคลิกภาพด้านการแสดงตัว การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ มีค่าเท่ากับ .457, .344, .321, .264 และ .177 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความฉลาดทางอารมณ์สัมพันธ์ทางลบกับบุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน และบุคลิกภาพด้านอาการทางจิต มีค่าเท่ากับ -.228, -.311 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงสุด มีค่าเท่ากับ .566 และมีความสัมพันธ์รองลงมากับการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว และบุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน มีค่าเท่ากับ .496, 454 และ .243 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางลบกับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ และบุคลิกภาพด้านอาการทางจิต มีค่าเท่ากับ -.170 และ -.162 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางลบกับการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ มีค่าเท่ากับ -.059 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (MMR) ระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์โดยการใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMR) ประกอบด้วยตัวแปรตามสองตัว โดยก่อนการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองในกลุ่มตัวแปรตาม ได้ผลดังตาราง 5 กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในกลุ่มตัวแปรตาม ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมีความแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ตัวแปรตามทั้งสองตัวนี้มีความสัมพันธ์กันมาก จึงทำการวิเคราะห์หาสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว ปรากฏผลดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัวของตัวแปรแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

ตัวแปรตาม	R	R_{adj}	SS	SE	F
ความฉลาดทางอารมณ์	.433	.616	14.599	22.783	35.701**
ความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค	.642	.676	14.951	45.896	48.636**
Pillais = .776	Approx.F = 35.385			P = .000	
Hotellings = 1.356	Approx.F = 37.589			P = .000	
Wilk's Lambda (Λ) = .364	Approx.F = 36.482			P = .000	

** แทน P $\leq$ .01 : maltivariate test of Significant (S = 2 , M = 2 , N = 193)

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 พบว่า ค่าวิลค์แลมดา (Λ) ได้เท่ากับ .364 และทดสอบได้ค่า F = 36.482 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่าตัวแปรในกลุ่มตัวแปรอิสระกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีความสัมพันธ์กัน

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค กับปัจจัยแต่ละด้าน พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยแต่ละด้าน (R = .433) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมีความสัมพันธ์กับปัจจัยแต่ละด้าน (R = .642) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยแต่ละด้าน กับความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ต่อจากตาราง 6 โดยทำการวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้าน ทั้ง b, β, และ SE_b ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคและทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่า t-test นำค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ (β) มาแปลงเป็นค่าน้ำหนักสมทบสัมพัทธ์หรือเปอร์เซ็นต์ส่งผล แล้วนำมาจัดลำดับน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของแต่ละตัวแปร ดังแสดงในตาราง 7 และ 8 ตามลำดับ

ตาราง 7 ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ และค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์

ตัวแปร	β	β%	ลำดับที่	b	SE_b	t	P
X1	.377	33.33	1	.293	.036	8.150**	.000
X2	.098	8.66	5	.049	.023	2.126*	.034
X3	-.164	14.50	4	-.110	.033	-3.342**	.001
X4	-.207	18.30	2	-.113	.028	-3.961**	.000
X5	.178	15.74	3	.009	.026	3.843**	.000
X6	.081	7.16	6	.035	.020	1.711*	.008
X7	.026	2.30	7	.013	.024	.584*	.560
	R = .433	R^2 = .316		R_{adj} = .616	F = 35.701**		

** แทน P $\leq$ .01, * แทน P $\leq$ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความฉลาดทางอารมณ์มีค่า .433 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 35.701) มีความผันแปรร่วมกัน 31.6% แสดงว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ ส่งผลร่วมกันต่อความฉลาดทางอารมณ์ 31.6%

ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์มากที่สุดคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (β = .377) โดยส่งผลทางบวก มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 33.33% และการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (β = .178) ส่งผลทางบวก 15.74% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนบุคลิกภาพด้านการแสดงตัวส่งผลทางบวก มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 8.66 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต (β = .207) บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (β = .164) ส่งผลทางลบ มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 18.30% และ14.50% ตามลำดับ โดยที่การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 8 ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ และค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลของปัจจัยแต่ละด้านส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

ตัวแปร	β	β%	ลำดับที่	B	SE_b	t	P
X1	.356	32.60	1	.419	.051	8.217**	.000
X2	.223	20.42	3	.170	.033	5.187**	.000
X3	.097	8.88	5	.099	.047	2.120*	.035
X4	-.042	3.85	6	-.034	.040	-.850	.396
X5	.230	21.06	2	.195	.037	5.310**	.000
X6	.025	2.29	7	.016	.029	.565	.573
X7	-.119	10.90	4	-.095	.034	-2.812*	.005
	R = .642	R^2 = .412		R_{adj} = .673	F = 48.090**		

** แทน P $\leq$ .01, * แทน P $\leq$ .05

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมีค่า .642 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 48.090) มีความผันแปรร่วมกัน 41.2% แสดงว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจส่งผลร่วมกันต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค 41.2%

ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมากที่สุดคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (β =.356) โดยส่งผลทางบวก มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 32.60% ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (β = .230) บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว (β = .223) โดยส่งผลทางบวกมีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 21.06% และ 20.42% ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และบุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (β = .097) ส่งผลทางบวก 8.88% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (β = -.119) ส่งผลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บุคลิกภาพด้านอาการทางจิตส่งผลทางลบ และการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5
สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมายและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ และค่าน้ำหนักความสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 398 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนโดยอธิบายเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกับผู้ประสานงานประจำโรงเรียนและให้ผู้ประสานงานเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมให้ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู แบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ แบบสอบถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .79, .79, .77, .87 และ .88 ตามลำดับ

ภายหลังที่ได้รับแบบสอบถามคืนแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำมาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน และทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression : MMR)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว (Multivariate Multiple Regression Analysis : MMR) ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ กับกลุ่มตัวแปรตามประกอบด้วยความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีค่าวิลค์แลมดา (Λ) ได้เท่ากับ .364 และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติได้ค่า F = 36.482 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปได้ว่าตัวแปรในกลุ่มตัวแปรอิสระกับตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพบว่ากลุ่มตัวแปรทั้งสองกลุ่ม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามตัวเดียว ได้ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยแต่ละด้านกับความฉลาดทางอารมณ์ (R = .433) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 35.701) มีความผันแปรร่วมกัน 31.6% ปัจจัยแต่ละด้านกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (R = .642) มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 48.636) มีความผันแปรร่วมกัน 41.2%

2. ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์มากที่สุดคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (β = .377) โดยส่งผลทางบวก มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 33.33% และการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (β = .178) ส่งผลทางบวก 15.74% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนบุคลิกภาพด้านการแสดงตัวส่งผลทางบวก มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 8.66 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต (β = .207) บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (β = .164) ส่งผลทางลบ มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 18.30% และ14.50% ตามลำดับ โดยที่การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของปัจจัยแต่ละด้าน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคมากที่สุดคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (β =.356) โดยส่งผลทางบวก มีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 32.60% ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล (β = .230) บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว (β = .223) โดยส่งผลทางบวกมีค่าเปอร์เซ็นต์ส่งผลเท่ากับ 21.06% และ 20.42% ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และบุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน (β = .097) ส่งผลทางบวก 8.88% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ (β = -.119) ส่งผลทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต

ส่งผลทางลบและการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบตัวแปรตามหลายตัว พบว่ากลุ่มตัวแปรอิสระ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน บุคลิกภาพด้านอาการทางจิต การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ กับกลุ่มตัวแปรตามประกอบด้วยความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ที่ตั้งไว้ว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ และการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้งนี้การพัฒนาเด็กจากการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีบุคลิกภาพและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพื่อเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพและการอบรมเลี้ยงดูย่อมมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนมน สุขวงศ์ (2543 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ วีนัส ภักดิ์นรา (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพของ แคทเทล กับเชาว์อารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ผลปรากฏว่าคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 เมเยอร์ และคณะ (อุมาพร ตรังคสมบัติ. 2541: 62; อ้างอิงมาจาก Mayer and Others. 1990: 772-781) ได้ศึกษาการอ่านอารมณ์จากการมองภาพสิ่งเร้าซึ่งเป็นการวัดองค์ประกอบหนึ่งของเชาว์อารมณ์ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนจากการอ่านอารมณ์จากภาพกับคะแนนจากตัวเกณฑ์ พบว่า การอ่านอารมณ์จากภาพมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจผู้อื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพการแสดงตัวและการแสดงความรู้สึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. จากการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค พบว่า

ผลการศึกษาพบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค และจากการศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งผลทางบวกต่อความฉลาดทางอารมณ์กล่าวคือบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็ย่อมมีความฉลาดทางอารมณ์สูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะตระหนักรู้ ในความนึกคิดของตนเอง รู้จักควบคุม

อารมณ์ให้แสดงพฤติกรรมออกมาให้เหมาะสม สโลเวย์และ เมเยอร์ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2545: 94; อ้างอิงจาก Salovey&Mayer. 1990) ได้เสนอองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) เป็นการจูงใจตนเอง (Motivation Oneself) หรือเป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเอง มองโลกในแง่ดี สามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของตนเองมาสร้างพลังในการกระทำสิ่งต่างๆ และเป็นพลังในการให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ส่งผลทางบวกกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค กล่าวคือ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธ์สูงก็ย่อมมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีความปรารถนาที่จะบรรลุถึงผลสำเร็จในงานที่ยุ่งยากและรู้ที่จะหาหนทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น จากที่สตอลซ์ (วีนัส ภักดิ์นรา. 2546: 45-46 อ้างอิงจาก StoltZ. 1997: 6) ได้กล่าวไว้ว่าการลงมือกระทำตามที่ได้วางแผน หรือการทำงานตามขั้นตอนที่วางไว้เพื่อให้ประสบความสำเร็จโดยมีระยะเวลาในการปฏิบัติที่แน่นอนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

บุคลิกภาพกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคจากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวแปรบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์และจากการศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ พบว่า บุคลิกภาพด้านการแสดงตัวส่งผลทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค กล่าวคือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพด้านการแสดงตัวสูงก็ย่อมมีความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลที่มีบุคลิกภาพด้านการแสดงตัวจะเป็นผู้ที่ชื่นชอบในการเข้าสังคม และสามารถปรับตนเองได้ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม ทั้งนี้สโลเวย์และเมเยอร์ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2545: 94; อ้างอิงจาก Salovey&Mayer. 1990) ได้เสนอเกี่ยวกับการสร้างบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ว่า บุคลิกภาพนั้นเป็นลักษณะที่เป็นทักษะทางสังคมที่จะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นอันจะส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ ความสามารถลักษณะนี้จะประกอบไปด้วยการสื่อความที่ดี (Communication) ซึ่งสอดคล้องกับ วีนัส ภักดิ์นรา (2546: 110-114) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพของ แคทเทล กับเชาว์อารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 328 คน ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่าเชาว์อารมณ์ (EQ) ของนักเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวนจะส่งผลทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์ แต่ส่งผลทางบวกกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค กล่าวคือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวนสูงจะมีความฉลาดอารมณ์ต่ำ แต่จะมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลที่มีบุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวนสูงจะเป็นผู้ที่มีอารมณ์ไม่มั่นคง ควบคุมอารมณ์ตนเองได้น้อย และมักจะวิตกกังวลกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย และอุษา สิทธิสาคร (2542: 112-119) ที่กล่าวไว้ว่าการควบคุมอารมณ์ตนเองมีความสัมพันธ์กับเชาว์ปัญญาทางอารมณ์ บุคลิกภาพด้านอาการทางจิตส่งผลทางลบกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค กล่าวคือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพด้านอาการทางจิตสูงจะมีพฤติกรรมในทางตรงกันข้าม นั่นคือจะมีความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากบุคคลที่มีบุคลิกภาพด้านอาการทางจิตจะเป็นมีความโน้มเอียงในทางก้าวร้าวต่อต้านสังคม เห็นแก่ตัว ขาดความเห็นอกเห็นใจ ไม่มีความปราณี และเป็นผู้ที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ ฉัตรศรี สุกปรั่ง (2543: 115-117) ที่กล่าวไว้ว่า บุคลิกภาพมีความสัมพันธ์ทางลบกับการขาดมโนธรรม และอารมณ์อ่อนไหว

ความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคกับการอบรมเลี้ยงดู ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์และจากการศึกษาค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล และการอบรมเลี้ยงดูแบบผดิจการส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค กล่าวคือ บุคคลที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล และการอบรมเลี้ยงดูแบบผดิจการสูงก็ย่อมมีความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคสูง ทั้งนี้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กมีความเก่ง ดี และมีสุข จักรกฤช เลื่อนกฐิน (2549: 71) กล่าวไว้ว่า ครอบครัวเป็นต้นแบบที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลและการเลี้ยงดูแบบเผดิจการมีพื้นฐานในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเหมือนกันที่ว่าจะอบรมและอธิบายให้เข้าใจกฎและแนวทางของสังคม ดังนั้นเด็กที่รับการอบรมแบบมีเหตุผลและแบบเผดิจการ จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้ตนอยู่ร่วมกับสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับอารี รังสินันท์ (2524: 165-167) ที่กล่าวถึง ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครองว่าการที่เด็กจะเจริญเติบโตเป็นเด็กที่แข็งแรง มีสุขภาพอนามัยดี มีการปรับตัวกับเพื่อนได้ดี และมีความคิดสร้างสรรค์ในระดับสูงนั้นเป็นผลที่ได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ในทางกลับกันบุคคลที่รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจจะส่งผลทางบวกกับความฉลาดทางอารมณ์ แต่ส่งผลทางลบกับความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค กล่าวคือ บุคคลที่รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจสูงจะมีความฉลาดทางอารมณ์สูงแต่จะมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก บุคคลที่รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจพ่อแม่ ผู้ปกครองจะไม่บังคับ หรือตั้งกฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติตามดังนั้นเด็กก็จะปฏิบัติตนอย่างอิสระ เมื่อมีปัญหาพ่อแม่ ผู้ปกครองจะเป็น ผู้แก้ปัญหานั้นๆ จึงทำให้เด็กมีทักษะการแก้ปัญหาน้อย ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของชนมน สุขวงศ์ (2543: 91-92) ที่กล่าวไว้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยมาใช้

จากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคลิกภาพด้านการแสดงตัว บุคลิกภาพด้านอารมณ์แปรปรวน การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยตามใจ เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ใกล้ชิดที่สุด คือ พ่อแม่ผู้ปกครองซึ่งจะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนานักเรียนตั้งแต่เยาว์วัยและต่อเนื่อง ดังนั้นควรจะให้ความสำคัญต่อการใช้วิธีการเลี้ยงดูแบบที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคในที่สุดนักเรียนก็จะสามารถดำเนินชีวิตได้ดีในสังคมยุคปัจจุบัน

สำหรับสถาบันการศึกษา บุคลากรทุกฝ่ายนับตั้งแต่ผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูประจำชั้น และครูแนะแนวควรจะพยายามส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคน ซึ่งจะมีส่วนส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 1 จึงควรจะมีการศึกษานักเรียนสังกัดอื่นและนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ด้วย

2.2 เนื่องจากตัวแปรปัจจัยที่ศึกษาสามารถทำนายความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคได้เพียงร้อยละ 31.6 และ 41.2 ตามลำดับ ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์และส่งผลกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2528). *จิตวิทยาการศึกษา .* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนว และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

กรมสุขภาพจิต. (2543). คู่มือความฉลาดทางอารมณ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542ก). *วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

---------. (2542ข). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

---------. (2543). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

---------. (2545). *การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ (Research for Learning Development)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กฤษณา ศักดิ์ศรี. (2530). *จิตวิทยาการศึกษา.* กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์นการพิมพ์.

กองวิชาการ, สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2546). *รายงาน การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ปี 2546.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กันยา สุวรรณแสง. (2536). *บุคลิกภาพและการปรับตัว = Personality and adjustment*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกสร ภูมิดี. (2546). *การศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2542,กันยายน-ธันวาคม). *ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์: ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จในชีวิต*. วิชาการศึกษาศาสตร์. 15-18.

คมเพชร ฉัตรศุภกุล และ ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2544). *การสร้างแบบประเมินและปกติวิสัยของความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนว และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

จรูญ โกมลบุณย์. (2529). *จิตวิทยาพื้นฐานการศึกษา*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จักรกฤช เลื่อนกฐิน. (2549). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

จิตติมา เลิศจินดา. (2547). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โรงเรียนวัดตะกล่ำ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ชนมน สุขวงศ์. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ของวัยรุ่นตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

ชัญญา บัวประเสริฐ. (2546). *ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำโรงเรียนมักกะสันพิทยา*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2522). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์. (2520). *การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดาระณี พัฒนศักดิ์ภิญโญ. (2537). *ผลของการใช้ชุดแนะแนวที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจิรประวัติวิทยาคม*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ทศพร ประเสริฐสุข. (2545,กรกฎาคม-ธันวาคม). ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา. วารสารแนะแนว. *จิตวิทยาทางการศึกษา*. 4(10): 94.

เทิดศักดิ์ เดชคง. (2543). *จากความฉลาดทางอารมณ์สู่สติและปัญญา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

นภาภรณ์ โล่ห์วัฒนา. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นันทา แทนธานี. (2534). *การศึกษาตัวแปรบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ)กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร

นันทา สู้รักษา. (2542, กันยายน-ตุลาคม). การใช้ EQ กับตนเอง ครอบครัวและการทำงาน. *จัดหางานปริทัศน์*. 4(5): 34-37.

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). *การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปานวาสน์ มหาลวเลิศ. (2544). *การสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพเจ็ดองค์ประกอบตามรูปแบบของเทคลเลเจนและวอลเลอร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2535). *การวิเคราะห์ข้อมูลระดับมัลติแวริเอทในทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ.

พรศิริ กองนวล. (2539). *การพัฒนาแบบวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สำคัญ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

พระเทพเวที. (2532). *การศึกษาที่สากลบนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาไทย.* กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรันติ้งกรุ๊ฟ.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เพ็ญศรี พิชัยสนิท. (2522,กรกฎาคม-กันยายน). *การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. วารสารสุขศึกษา.* 2(8): 37-46.

ไพรัช ธัชยพงษ์ และ กฤษณะ ช่างกล่อม. (2541). *การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติเพื่อการศึกษา.*กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.

ภาษิณี ฮูเซ็น (2547). *การเปรียบเทียบพัฒนาการทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็กที่ได้รับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวแบบบ้านเรียนและเด็กที่เรียนในโรงเรียนแบบปกติ*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ยาใจ จุลพงษ์. (2524). *ประเภทของการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้กับระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดอุดรธานี.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

---------. (2538, กันยายน). เทคนิคการวัดบุคลิกภาพ. *คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.* กรุงเทพฯ: 1(1): 68-73.

---------. (2542). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ :สุวีริยาสาส์น.

ลีลศร พ่วงศรี. (2547). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหิดล*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วราภรณ์ มอญภาษา. (2547). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพตามทฤษฎีของไอแซงค์กับความสามารถทางสมองตามแนวโครงสร้างของโอติส – เลนนอน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดปทุมธานี.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วันเพ็ญ สมภพรุ่งโรจน์. (2547). *การศึกษาและพัฒนาความสามารถในการเผชิญอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงานโดยใช้การฝึกอบรมแบบเพื่อนช่วยเพื่อน.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วิทยา นาควัชระ. (2544). *วิธีเลี้ยงลูกให้เก่ง ดี มีสุข IQ EQ MQ AQ*. กรุงเทพฯ: GOODBOOK.

วิลาสลักษณ์ ชัววัลลี. (2543, กุมภาพันธ์). การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน. *พฤติกรรมศาสตร์.* 5(1): 175.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2538, กุมภาพันธ์-มีนาคม). *ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย* : เรื่องง่ายๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. *ข่าวสารการวิจัยทางการศึกษา.* 18(3): 8-11.

วีนัส ภักดิ์นรา. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาว์อารมณ์ (EQ) ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ).* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). *เชาว์อารมณ์ (EQ) ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต*. กรุงเทพฯ: เอ๊กซเปอร์เน็ท.

ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (มปป). *เทคนิคการสร้าง IQ EQ AQ : 3Q เพื่อความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ. สถาบันสร้างสรรค์ ศักยภาพสมอง ครีอทีฟเบรน.

สมเด็จพระญาณสังวร. (2516). *คำบรรยายวิชาพื้นฐานวัฒนธรรมไทย เรื่องพระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชา จันทร์เอม. (2545). *จิตวิทยาเด็กเกเร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สุชาดา สุธรรมารักษ์. (2531*). เอกสารการสอนวิชา จต 101 จิตวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน.

สุชิรา บุญทัน. (2541). *ปัจจัยบางประการของครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดขอนแก่น.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุภาพร พิสิฏพัฒนะ. (2543). *การสร้างแบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุภาภรณ์ ธาตุดี. (2546). *การเปรียบเทียบค่าความเชื่อมั่นของมาตรวัดบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบสำคัญแบบขั้วเดียวและแบบสองขั้วที่มีความยาวต่างกัน*.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2541, กรกฎาคม). ยุทธวิธีการพัฒนาอารมณ์ปัญญา. *การศึกษาเอกชน.* 8(78): 13-20.

โสพิษ ปลอดเขียว. (2546). *ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

อนงค์ พรมจักร. (2538). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบที่สำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

อารี รังสินันท์. (2527). *รวมบทความการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Ames, C. (1992, May). "*Classrooms : Goals, structures, and student motivation,"*. *Journal of Educational Psychology.* 84(6): 261-271.

Anastasi, Anne. (1968). *Personality Development*. New York : McGraw-Hill Book.

Atkinson, Rita L., Atkinson, Richard C. & Hilgard, Ernest R. (1983). *Introduction to Psychology*. 8th. ed. New York : Harcourt Brace Javanovich.

Bar-On, Reuven & Parker D.A. (2000, July). "BarOn Test". Available. 52(7): 30-35.

Best, John W. (1981). *Research in Education.* New Jersey : Prentice-hall. Inc.,

Elliott, J. (1991). *Action Research for Educational Change.* Philadelphia : Open University Press.

Eysenck, H.J.W. (1970, July). "Personality in Primary School Children Part I". *The British Journal of Education Psychology*. 38(5): 109-112.

Faw, T. & Georg S.Belkin. (1989). *Child Psychology*. New York : McGraw-Hill.

Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education.* 3rd ed. New York: McGraw-Hill.

Grotberg. M.T., J.M. Siegal, and C.J. Leitch. (1983, October). The nature and importance of attachment relationships to parent and Peers during adolescence. ; *Journal of Youth and Adolescence.* 5(10) : 373-386.

Guliford, J.P. (1975). *Personality*. New York: McGraw-Hill.

Hurlock, E.B. (1978). *Child Development*. New York: McGraw-Hill.

Kast, Fremont E. & Rosenzweig, James E. (1985). *Organizational and Management.* 4th ed. New York: McGraw-Hill.

McClelland, Davis C. And Other. (1953). *The Achievements Motive*. New York: Appleton Century Crofts, Inc.

Munn, Normen L. & Fernald Dodge. (1969). *Introduction to Psychology*. Boston: Houghton Mifflin.

Mussen, P.H. (1963). *The psychological development of child*. New York : Harper & Row.

_____. (1969). *Child development and personality*. New York : Harper & Row.

Owens R.G. (1987). "The leadership of Education Clans," Leadership: Examining the Elusive in Education. 3rd ed. New Jersey : Prentice-hall.

Paul G.Stoltz. (1997). *Adversity Quotient Turning Obstacles into Oppeortunities*. S.1: John Wiley & Sons.

Pedhazur, Elazer J. (1997). *Multiple Regression in Behavioral research.* New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

Roberts, Karlene H. & Hunt, David M. (1991). *Organizational Behavior*. Boston, Massachuselte: PWS- Kent.

Saha, J.L. (1995, May). "Attitudes Towards Education Research. Knowledge and Policy-Making among American Australian school Principals," *The Use of Educational Research.* 23(4): 1-7.

Schuesler, F. Karl. (1970). *Statistical Reasoning in Sociology.* 2nd ed. Boston: Hongthon Miffin.

Sergiovanni, Thomas J. and Starratt, Robert J. (1988). *Supervision: Human Perspectives.* 4th ed. New York: McGraw-Hill.

Shaeffer, Sheldon F. (1979). *Increasing National Capacity for Education Research : Issue Dynamic and Altenatives Prepared for the Research review and Advisory Group.* Ottawa: International Development Research Center.

Shyder, K. & Maclaughlin, W. (1991, January). "Factor Contributing to Research Excellence," *Research in Higher Education.* 32(11): 45-58.

Sorenson, Herbert. (1948). *Psychology in Education.* New York : McGraw-Hill.

Stevans, James. (1992). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. 3rd ed. New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Roemich, Herman. (1967, September). The needs Structure of Public. *The Journal of Education Research*. 61(8): 24:26.

Waworuntu, Bob. (1986, October). “The Research Productivity of Faculty in Indonesia Public Higher Education,” *Dissertation Abstract International.* 47(04)A: 1213.

Weiner, Irving B. & David Dlkind. (1972). *Reading in child development*. New York. Holt, Rinehart and Winston, Inc.

Yun, Grace P.E. (1984, January). “The Relationship Between Selected Personal, Departmental and Environmental Factors and the Publication Productivity of Asian American University Faculty,” *Dissertation Abstract International.* 45(07)A: 2009.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ผลการวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ

ตาราง 9 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.798	คัดเลือกไว้	11	.820	คัดเลือกไว้
2	.772	คัดเลือกไว้	12	.816	คัดเลือกไว้
3	.786	คัดเลือกไว้	13	.776	คัดเลือกไว้
4	.776	คัดเลือกไว้	14	.779	คัดเลือกไว้
5	.806	คัดเลือกไว้	15	.783	คัดเลือกไว้
6	.788	คัดเลือกไว้	16	.769	คัดเลือกไว้
7	.772	คัดเลือกไว้	17	.775	คัดเลือกไว้
8	.775	คัดเลือกไว้	18	.770	คัดเลือกไว้
9	.767	คัดเลือกไว้	19	.771	คัดเลือกไว้
10	.774	คัดเลือกไว้	20	.776	คัดเลือกไว้

ตาราง 10 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพ

ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.789	คัดเลือกไว้	11	.776	คัดเลือกไว้
2	.787	คัดเลือกไว้	12	.777	คัดเลือกไว้
3	.791	คัดเลือกไว้	13	.780	คัดเลือกไว้
4	.789	คัดเลือกไว้	14	.778	คัดเลือกไว้
5	.797	คัดเลือกไว้	15	.770	คัดเลือกไว้
6	.794	คัดเลือกไว้	16	.778	คัดเลือกไว้
7	.799	คัดเลือกไว้	17	.780	คัดเลือกไว้
8	.784	คัดเลือกไว้	18	.782	คัดเลือกไว้
9	.789	คัดเลือกไว้	19	.790	คัดเลือกไว้
10	.777	คัดเลือกไว้	20	.778	คัดเลือกไว้

ตาราง 11 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดู

ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.764	คัดเลือกไว้	16	.758	คัดเลือกไว้
2	.769	คัดเลือกไว้	17	.756	คัดเลือกไว้
3	.768	คัดเลือกไว้	18	.755	คัดเลือกไว้
4	.768	คัดเลือกไว้	19	.757	คัดเลือกไว้
5	.777	คัดเลือกไว้	20	.755	คัดเลือกไว้
6	.779	คัดเลือกไว้	21	.768	คัดเลือกไว้
7	.778	คัดเลือกไว้	22	.759	คัดเลือกไว้
8	.775	คัดเลือกไว้	23	.771	คัดเลือกไว้
9	.779	คัดเลือกไว้	24	.765	คัดเลือกไว้
10	.781	คัดเลือกไว้	25	.764	คัดเลือกไว้
11	.760	คัดเลือกไว้	26	.764	คัดเลือกไว้
12	.758	คัดเลือกไว้	27	.769	คัดเลือกไว้
13	.758	คัดเลือกไว้	28	.765	คัดเลือกไว้
14	.763	คัดเลือกไว้	29	.762	คัดเลือกไว้
15	.762	คัดเลือกไว้	30	.762	คัดเลือกไว้

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.891	คัดเลือกไว้	11	.891	คัดเลือกไว้
2	.892	คัดเลือกไว้	12	.893	คัดเลือกไว้
3	.892	คัดเลือกไว้	13	.892	คัดเลือกไว้
4	.892	คัดเลือกไว้	14	.891	คัดเลือกไว้
5	.893	คัดเลือกไว้	15	.893	คัดเลือกไว้
6	.893	คัดเลือกไว้	16	.892	คัดเลือกไว้
7	.892	คัดเลือกไว้	17	.892	คัดเลือกไว้
8	.892	คัดเลือกไว้	18	.892	คัดเลือกไว้
9	.892	คัดเลือกไว้	19	.893	คัดเลือกไว้
10	.893	คัดเลือกไว้	20	.891	คัดเลือกไว้

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) (ต่อ)

ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
21	.892	คัดเลือกไว้	51	.893	คัดเลือกไว้
22	.891	คัดเลือกไว้	52	.895	คัดเลือกไว้
23	.891	คัดเลือกไว้	53	.893	คัดเลือกไว้
24	.891	คัดเลือกไว้	54	.892	คัดเลือกไว้
25	.890	คัดเลือกไว้	55	.892	คัดเลือกไว้
26	.891	คัดเลือกไว้	56	.893	คัดเลือกไว้
27	.892	คัดเลือกไว้	57	.891	คัดเลือกไว้
28	.892	คัดเลือกไว้	58	.892	คัดเลือกไว้
29	.890	คัดเลือกไว้	59	.895	คัดเลือกไว้
30	.893	คัดเลือกไว้	60	.892	คัดเลือกไว้
31	.891	คัดเลือกไว้	61	.890	คัดเลือกไว้
32	.892	คัดเลือกไว้	62	.891	คัดเลือกไว้
33	.893	คัดเลือกไว้	63	.891	คัดเลือกไว้
34	.892	คัดเลือกไว้	64	.892	คัดเลือกไว้
35	.892	คัดเลือกไว้	65	.893	คัดเลือกไว้
36	.892	คัดเลือกไว้	66	.893	คัดเลือกไว้
37	.894	คัดเลือกไว้	67	.894	คัดเลือกไว้
38	.892	คัดเลือกไว้	68	.893	คัดเลือกไว้
39	.893	คัดเลือกไว้	69	.892	คัดเลือกไว้
40	.892	คัดเลือกไว้	70	.892	คัดเลือกไว้
41	.892	คัดเลือกไว้	71	.892	คัดเลือกไว้
42	.893	คัดเลือกไว้	72	.892	คัดเลือกไว้
43	.892	คัดเลือกไว้	73	.893	คัดเลือกไว้
44	.892	คัดเลือกไว้	74	.895	คัดเลือกไว้
45	.892	คัดเลือกไว้	75	.893	คัดเลือกไว้
46	.891	คัดเลือกไว้	76	.835	คัดเลือกไว้
47	.891	คัดเลือกไว้	77	.839	คัดเลือกไว้
48	.891	คัดเลือกไว้	78	.897	คัดเลือกไว้
49	.891	คัดเลือกไว้	79	.836	คัดเลือกไว้
50	.891	คัดเลือกไว้	80	.836	คัดเลือกไว้

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) (ต่อ)

ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
81	.834	คัดเลือกไว้	104	.836	คัดเลือกไว้
82	.835	คัดเลือกไว้	105	.838	คัดเลือกไว้
83	.837	คัดเลือกไว้	106	.835	คัดเลือกไว้
84	.835	คัดเลือกไว้	107	.836	คัดเลือกไว้
85	.839	คัดเลือกไว้	108	.841	คัดเลือกไว้
86	.838	คัดเลือกไว้	109	.837	คัดเลือกไว้
87	.839	คัดเลือกไว้	110	.836	คัดเลือกไว้
88	.838	คัดเลือกไว้	111	.838	คัดเลือกไว้
89	.839	คัดเลือกไว้	112	.834	คัดเลือกไว้
90	.838	คัดเลือกไว้	113	.837	คัดเลือกไว้
91	.835	คัดเลือกไว้	114	.836	คัดเลือกไว้
92	.836	คัดเลือกไว้	115	.837	คัดเลือกไว้
93	.836	คัดเลือกไว้	116	.838	คัดเลือกไว้
94	.836	คัดเลือกไว้	117	.838	คัดเลือกไว้
95	.834	คัดเลือกไว้	118	.836	คัดเลือกไว้
96	.836	คัดเลือกไว้	119	.837	คัดเลือกไว้
97	.838	คัดเลือกไว้	120	.840	คัดเลือกไว้
98	.835	คัดเลือกไว้	121	.836	คัดเลือกไว้
99	.836	คัดเลือกไว้	122	.835	คัดเลือกไว้
100	.838	คัดเลือกไว้	123	.838	คัดเลือกไว้
101	.837	คัดเลือกไว้	124	.841	คัดเลือกไว้
102	.835	คัดเลือกไว้	125	.843	คัดเลือกไว้
103	.842	คัดเลือกไว้			

ตาราง 13 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค (AQ)

ข้อ	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	r	ผลการคัดเลือก
1	.885	คัดเลือกไว้	14	.879	คัดเลือกไว้
2	.879	คัดเลือกไว้	15	.876	คัดเลือกไว้
3	.874	คัดเลือกไว้	16	.881	คัดเลือกไว้
4	.879	คัดเลือกไว้	17	.880	คัดเลือกไว้
5	.880	คัดเลือกไว้	18	.877	คัดเลือกไว้
6	.878	คัดเลือกไว้	19	.879	คัดเลือกไว้
7	.877	คัดเลือกไว้	20	.878	คัดเลือกไว้
8	.880	คัดเลือกไว้	21	.879	คัดเลือกไว้
9	.879	คัดเลือกไว้	22	.878	คัดเลือกไว้
10	.878	คัดเลือกไว้	23	.879	คัดเลือกไว้
11	.875	คัดเลือกไว้	24	.879	คัดเลือกไว้
12	.876	คัดเลือกไว้	25	.878	คัดเลือกไว้
13	.878	คัดเลือกไว้			

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

.....

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอน รวม 9 หน้า

3. แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยเท่านั้น ฉะนั้นการตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษา จึงขอความกรุณาท่านในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ทุกข้อที่กำหนด

.....

<u>ตอนที่</u> 1 แบบสอบถามความวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

<u>คำชี้แจง</u> โปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องที่ตรงกับระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้เมื่อตอบคำถามครูไม่ได้					
2. ข้าพเจ้าทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านทุกวิชาอย่างสม่ำเสมอ					
3. ข้าพเจ้าอ่านหนังสือล่วงหน้าก่อนเรียนเป็นประจำ					
4. เมื่อไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียนข้าพเจ้าจะพยายามมากขึ้น					
5. ข้าพเจ้าจะแก้ไขผลการเรียนก็ต่อเมื่อครูให้ปฏิบัติ					
6. ข้าพเจ้านัดหมายกับเพื่อนให้ช่วยอธิบายแบบฝึกหัดหรือการบ้าน					
7. เมื่อได้รับคำสั่งให้ทำงานข้าพเจ้าจะต้องทำให้ทันตามกำหนดส่ง					
8. แม้งานที่รับมอบหมายจะยากเพียงใดก็ข้าพเจ้าจะทำด้วยตนเอง					
9. ข้าพเจ้าจะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้งานสำเร็จ					
10. ข้าพเจ้าส่งงานก่อนเสมอเพื่อจะได้มีเวลาแก้ไขข้อบกพร่อง					
11. ข้าพเจ้าเร่งทำงานส่งก็ต่อเมื่อถึงกำหนดส่ง					
12. เมื่อครูให้ทำแบบฝึกหัดเพียง 1 หรือ 2 ข้อ ข้าพเจ้ามักจะทำคราวหลังแม้ว่าจะมีเวลาพอที่จะทำในตอนนั้น					
13. ข้าพเจ้ามักจะทำการบ้านให้เสร็จก่อนที่จะทำอย่างอื่น					
14. ข้าพเจ้าคิดว่าอนาคตขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการเรียน					
15. ข้าพเจ้าตั้งเป้าว่าต้องชนะเพื่อนที่ได้คะแนนสูงกว่าให้ได้					
16. ข้าพเจ้าพยายามทำคะแนนให้สูงกว่าที่เคยทำ					
17. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าความสำเร็จเกิดจากการทำงานอย่างมุ่งมั่น					
18. ข้าพเจ้าตั้งความหวังที่จะทำงานทุกอย่างให้ประสบความสำเร็จ					
19. ข้าพเจ้ามุ่งเรียนหนังสืออย่างหนักเพราะต้องให้ตนเองพบความสำเร็จ					
20. ข้าพเจ้าจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนตามตารางเรียนทุกวัน					

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความวัดบุคลิกภาพ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องที่ตรงกับบุคลิกภาพตามความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ในการทำงานกลุ่มข้าพเจ้าจะเป็นตัวแทนกลุ่มออกไปรายงานหน้าชั้นเสมอ					
2. ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นต่อที่ประชุม					
3. ข้าพเจ้ามักค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง					
4. ข้าพเจ้า*ไม่เคย*พลาดที่จะไปงานวันเกิดเพื่อน					
5. ข้าพเจ้าชอบมีเพื่อนใหม่ๆ อยู่เสมอ					
6. ข้าพเจ้าชอบเปลี่ยนแปลงให้ตนเองดูดีอยู่เสมอ					
7. ข้าพเจ้ามักสบตากับคู่สนทนา					
8. เมื่อต้องสอบซ่อมเสริมข้าพเจ้า*ไม่กล้า*ที่จะบอกพ่อแม่					
9. ข้าพเจ้ารู้สึกมั่นใจที่ต้องตอบคำถามในชั้นเรียน					
10. ข้าพเจ้ามักมีอาการซึมเศร้า					
11. ข้าพเจ้าคิดว่าตนเองไม่เป็นที่ยอมรับกับเพื่อนๆ					
12. ข้าพเจ้ามักคิดมากเมื่อเพื่อนไม่ให้ความสำคัญ					
13. ข้าพเจ้าเลี่ยงที่จะบอกครูว่าทำงาน*ไม่เสร็จ*					
14. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองน่าเบื่อ					
15. ข้าพเจ้ามักโกรธเพื่อนๆ ที่ไม่ทำตามที่ต้องการ					
16. ข้าพเจ้าคิดว่าความสามัคคีเป็นเรื่องไร้สาระ					
17. บางครั้งข้าพเจ้ามองข้ามความรู้สึกของเพื่อน					
18. ข้าพเจ้าชอบเล่นแรงๆ กับเพื่อน					
19. ข้าพเจ้าไม่ชอบสิ่งที่แปลกใหม่					
20. เมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์ข้าพเจ้ามักควบคุมอารมณ์ไม่ได้					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความวัดการอบรมเลี้ยงดู

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องที่ตรงกับการอบรมเลี้ยงดูตามความเป็นจริงของพ่อแม่/ผู้ปกครอง

ข้อความ	พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่/ผู้ปกครอง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ข้าพเจ้าและพ่อแม่ร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ภายในบ้าน					
2. พ่อแม่มักให้ข้าพเจ้าพูดถึงเรื่องเพื่อนๆ ให้ฟังและคอยอธิบายว่าเพื่อนคนไหนดีหรือไม่ดี					
3. พ่อแม่จะให้ข้าพเจ้ากำหนดเวลาถึงบ้านหลังเลิกเรียนด้วยตัวเอง แต่มีเงื่อนไขว่าต้องไม่เกินที่กำหนด					
4. เมื่อครอบครัวมีปัญหา ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหานั้นๆ ด้วย					
5. พ่อแม่มักสอนให้ข้าพเจ้าทำตามที่สังคมปฏิบัติ เช่น ไม่พูดคุยเสียงดังในที่ชุมนุมชน					
6. เมื่อทำผิดพ่อแม่ไม่ตีข้าพเจ้า แต่จะใช้การว่ากล่าวแบบมีเหตุผล					
7. พ่อแม่ชอบให้ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็น					
8. พ่อแม่และข้าพเจ้าร่วมกันเลือกแนวทางการเรียนต่อของข้าพเจ้า					
9. เมื่อข้าพเจ้าขอเงินพ่อแม่จะต้องถามเหตุผลก่อนทุกครั้ง					
10. พ่อแม่ให้โอกาสข้าพเจ้าปรับปรุงตัวเมื่อข้าพเจ้าทำผิดทุกครั้ง					
11. พ่อแม่*ไม่เปิด*โอกาสให้ข้าพเจ้าร่วมกำหนดกฎเกณฑ์ภายในบ้าน					
12. พ่อแม่*ไม่เปิด*โอกาสให้แก้ตัวเมื่อข้าพเจ้าทำผิด					
13. พ่อแม่*ไม่เปิด*โอกาสให้ข้าพเจ้าคบเพื่อนที่แต่งกายไม่สุภาพ					
14. พ่อแม่*ห้าม*ข้าพเจ้าคบเพื่อนที่พูดจาไม่สุภาพ					
15. พ่อแม่*ห้าม*ข้าพเจ้าคบเพื่อนต่างเพศ					
16. พ่อแม่กำหนดสถานเรียนต่อของข้าพเจ้าโดย*ไม่ถาม*ข้าพเจ้า					
17. พ่อแม่มักไม่อธิบายเหตุผลในการว่ากล่าวตักเตือน					
18. พ่อแม่*ไม่เปิด*โอกาสให้ข้าพเจ้าพูดคุยหรือปรึกษาในเรื่องต่างๆ					
19. พ่อแม่ไม่เคยเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ของสังคมที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้าให้ฟัง					
20. พ่อแม่*ไม่เปิด*โอกาสให้ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ					
21. พ่อแม่*ไม่ห้าม*ในการคบเพื่อนต่างเพศของข้าพเจ้า					
22. แม้ข้าพเจ้าแสดงกริยาไม่ดีพ่อแม่ก็ไม่ว่ากล่าว					
23. พ่อแม่*ไม่ห้าม*ในการแต่งกายของข้าพเจ้า					
24. เมื่อข้าพเจ้าขอเงินพ่อแม่ ท่าน*ไม่เคย*ซักถามอะไรเลย					
25. ข้าพเจ้าออกไปเที่ยวได้โดย*ไม่ต้อง*ขออนุญาตพ่อแม่					
26. พ่อแม่*ไม่บังคับ*ให้ข้าพเจ้าทำงานบ้าน					
27. พ่อแม่*ไม่บังคับ*ให้ข้าพเจ้าอ่านหนังสือ					
28. ข้าพเจ้าสามารถโต้แย้งพ่อแม่ได้เมื่อท่านทำไม่ถูกใจข้าพเจ้า					
29 ข้าพเจ้า*ไม่มี*หน้าที่รับผิดชอบภายในบ้าน					
30. พ่อแม่เห็นว่าข้าพเจ้ามีกริยาที่ดี แม้คนอื่นจะไม่เห็นด้วย					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความวัดความฉลาดทางอารมณ์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมตามความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
1. ฉันรู้สึกอย่างไรฉันก็จะแสดงออกอย่างนั้น					
2. ฉันรู้สึกอึดอัดหากต้องแสดงความคิดเห็น					
3. ไม่ว่าจะทำอะไร ฉันรู้สึกมั่นใจในสิ่งที่ทำ					
4. ฉันพยายามทำทุกสิ่งทุออย่างเพื่อให้ชีวิตของตนเองมีความหมายมากที่สุด					
5. ฉันชอบปฏิบัติตามคำแนะนำของคนที่ฉันไว้วางใจ					
6. ถึงแม้ว่าเพื่อนของฉันจะร้องไห้เสียใจ ฉันก็รู้สึกเฉยๆ					
7. ฉันชอบทุกๆ คนที่ฉันรู้จัก					
8. ฉันชอบช่วยเหลือผู้อื่น					
9. เมื่อฉันประสบปัญหา ฉันก็พยายามที่จะแก้ปัญหานั้นแม้ว่าจะมีอุปสรรคมากมายก็ตาม					
10. ฉันพยายามพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างตามเป็นจริง					
11. พอจะเริ่มต้นทำอะไรใหม่ๆ ฉันรู้สึกยุ่งยากลำบากใจ					
12. เมื่อมีปัญหา ฉันก็รู้ว่าจะจัดการกับปัญหานั้นอย่างไร					
13. เวลาโกรธ ฉันไม่รู้ว่าจะระงับความโกรธนั้นได้อย่างไร					
14. ฉันรู้สึกว่า จิตใจของฉันว้าวุ่น					
15. ไม่ว่าจะทำอะไร ฉันก็มั่นใจในสิ่งที่ทำ					
16. ฉันสามารถบอกได้ว่า ตัวเอมีอารมณ์อย่างไร					
17. เมื่อฉันโกรธใคร ฉันสามารถบอกให้คนที่ฉันโกรธทราบได้					
18. ฉันไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง					
19. ฉันไม่ราบเลยว่า ตัวเองมีอะไรดีบ้าง					
20. ฉันค่อนข้างเชื่อมั่นความคิดของคนอื่นมากกว่าของตัวเอง					
21. ฉันสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดี					
22. ฉันไม่กล้าบอกให้คนอื่นรู้ว่า ฉันหวังดีต่อเขา					
23. ฉันไม่รู้สึกอะไรที่จะเอาเปรียบคนบางคน					
24. ฉันอยากสมหวังในชีวิต แต่ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร					
25. ฉันมีประสบการณ์แปลกๆ มากมายที่ไม่สามารถอธิบายได้					
26. ฉันรู้สึกยุ่งยากใจ ที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง					
27. ไม่ว่าปัญหาที่ต้องเผชิญจะเลวร้ายเพียงใด ฉันก็ไม่หวาดหวั่น					
28. ฉันควบคุมตัวเองไม่ค่อยได้					
29. ฉันไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จึงจะมีความสุข					
30. ฉันพอใจทุกๆ สิ่ง ทุกๆ อย่างที่ฉันทำ					

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
31. ฉันรู้สึกไม่สบายใจที่จะบอกให้คนอื่นทราบว่าตัวเองรู้สึกอย่างไร					
32. เมื่อฉันไม่เห็นด้วยกับเรื่องใด ฉันกล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น					
33. ฉันเคารพในศักดิ์ศรีของตนเอง					
34. ฉันเคยประสบความสำเร็จเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิต					
35. ฉันชอบให้คนอื่นช่วยตัดสินใจให้					
36. เพื่อนๆ ของฉัน ชอบปรึกษาปัญหาส่วนตัวกับเพื่อนๆ					
37. ฉันไม่ชอบปรึกษาปัญหาส่วนตัวกับเพื่อน ๆ					
38. เพื่อนบางคนพูดว่า เขาไม่สามารถพึ่งพาฉันได้					
39. ไม่ว่าจะประสบปัญหาอะไร ฉันจะปรึกษาคนที่ฉันไว้วางใจ					
40. เพื่อนๆ ไม่ค่อยเข้าใจความคิดของฉัน					
41. มันยากมากที่ฉันจะเปลี่ยนความคิดความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง					
42. ฉันสามารถจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นได้โดยไม่หวาดวิตก					
43. ฉันทนไม่ได้ที่จะให้ใครมาเอาเปรียบ					
44. ฉันรู้สึกว่า ตัวเองยิ้มยาก					
45. ฉันหวังว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ฉันทำ จะต้องดีที่สุด					
46. มันยากที่จะเข้าใจความรู้สึกของตัวเอง					
47. แม้ว่าฉันอยากจะปฏิเสธ ฉันก็ไม่กล้าปฏิเสธ					
48. ฉันรู้สึกไม่ค่อยพอใจตนเอง					
49. ชีวิตของฉันไม่ค่อยจะมีความหมาย					
50. ฉันรู้สึกยุ่งยากใจที่จะต้องตัดสินใจด้วยตนเอง					
51. ถ้าฉันเดินไปพบเด็กที่กำลังร้องไห้เพราะหลงทางกับพ่อแม่ ฉันก็จะให้ความช่วยเหลือ					
52. ฉันเป็นคนร่าเริง					
53. ในบางสถานการณ์ ถ้าฉันสามารถทำผิดกฎระเบียบได้ ฉันก็จะทำ					
54. ฉันพยายามถ่วงเวลาในการแก้ปัญหา จนกว่าจะมีเวลาที่จะคิดอย่างรอบคอบ					
55. ไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น ฉันพยายามจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง					
56. ฉันพร้อมที่จะเปลี่ยนนิสัยบางอย่างของตนเอง					
57. เวลาฉันเครียด ฉันจะทำอะไรไม่ถูก					
58. ไม่ว่าจะเถียงกับใคร ยิ่งเถียง เสียงของฉันก็ยิ่งดังขึ้นๆ จนคนรอบข้างบอกให้ลดเสียงลงบ้าง					
59. ชีวิตของฉันค่อนข้างสดชื่น					
60. ไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใด ฉันก็ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค					

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
61. มันยากที่จะแสดงออกตามความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอง					
62. ฉันกล้าบอกคนอื่นว่าตัวเองคิดอย่างไร					
63. ถ้าเป็นไปได้ ฉันก็ไม่อยากเป็นอย่างที่ฉันเป็นในปัจจุบัน					
64. ฉันไม่ค่อยสนใจอะไรอย่างจริงจังนัก					
65. ฉันรู้สึกว่า ตัวเองเป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ					
66. ฉันใส่ใจกับความรู้สึกของผู้อื่น					
67. ฉันไม่มีปัญหาในการคบเพื่อน					
68. ฉันให้ความเคารพนับถือผู้อื่น					
69. ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอะไร ฉันก็สามารถแก้ปัญหานั้นได้					
70. ฉันชอบจินตนาการและคิดฝันไปเรื่อยๆ					
71. ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ฉันก็ปรับตัวได้					
72. ฉันพยายามลืมเรื่องที่ทำให้ฉันเสียใจ แต่ก็ลืมไม่ลง					
73. ฉันไม่ค่อยอดทน					
74. ฉันพอใจชีวิตของตนเอง					
75. แม้ว่าฉันจะหมดกำลังใจ ฉันก็พยายามสู้ต่อไปเพื่อความสำเร็จในชีวิต					
76. ฉันสามารถรู้ว่า ตัวเองกำลังรู้สึกอย่างไร					
77. เพื่อนๆ คิดว่า ฉันไม่ค่อยกล้าแสดงออก					
78. ฉันรู้สึกว่า ตนเองเป็นคนที่มีความสุข					
79. ฉันรู้สึกภูมิใจ หากได้คิดสร้างสรรค์อะไรใหม่ๆ					
80. ฉันรู้สึกว่า ฉันยังต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น					
81. ฉันมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
82. เพื่อนๆ รักและไว้ใจฉัน					
83. ฉันคิดว่า ทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม					
84. ในการแก้ปัญหาใดๆ ฉันรู้สึกว่า มันยากที่จะตัดสินว่า คำตอบใดหรือทางออกใดจะเป็นคำตอบหรือทางออกที่ดีที่สุด					
85. เรื่องบางเรื่องฉันก็ชอบพูดต่อเติมเสริมแต่งขยายความจนเกินความเป็นจริง					
86. ไม่มีความจำเป็นอะไรที่ฉันต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง					
87. ฉันรู้ว่าจะทำจิตใจของตนเองให้สงบได้อย่างไร					
88. เมื่อฉันอยากได้อะไร ฉันก็ต้องหาทางเอาให้ได้					
89. ฉันเป็นคนสนุกสนาน					
90. เมื่อคิดจะทำอะไร ฉันรู้สึกล่วงหน้าว่าจะทำไม่สำเร็จ					

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
91. เวลาที่ฉันโกรธ ฉันก็รู้ว่าอะไรทำให้ฉันโกรธ					
92. ฉันรู้สึกลำบากใจที่จะเรียกร้องสิทธิของตนเอง					
93. ฉันเป็นคนคล่องแคล่ว ว่องไว					
94. ฉันมีความสุข ถ้าได้ทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ					
95. ฉันต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มมากกว่าที่กลุ่มจะต้องการฉัน					
96. ฉันทนไม่ได้ที่เห็นคนอื่นทุกข์ยากลำบาก					
97. เพื่อนๆ ชอบคบฉัน					
98. เมื่อประสบปัญหา ฉันพยายามคิดหาวิธีการต่างๆ ที่จะแก้ไขปัญหานั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้					
99. ฉันสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงได้					
100. ฉันรู้สึกลำบากใจที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น					
101. ฉันรู้สึกทนไม่ได้ที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่เลวร้ายในชีวิตซ้ำแล้วซ้ำอีก					
102. ฉันค่อนข้างจะเอาแต่ใจตัวเอง					
103. เพื่อนๆ มักจะพูดว่า ชีวิตของฉันค่อนข้างเศร้า					
104. ฉันรู้สึกยุ่งยากลำบากใจ ที่จะพูดถึงความรู้สึกของตนเอง					
105. ฉันรู้สึกพอใจรูปร่าง หน้าตาของตนเอง					
106. ฉันพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อความสุขในชีวิต					
107. ฉันพยายามจะไม่ทำให้คนอื่นเสียใจหรือไม่สบายใจ					
108. ฉันค่อนข้างเข้ากับคนอื่นได้ยาก					
109. โดยทั่วไป ฉันมักจะพบอุปสรรคมากมายในการแก้ปัญหา ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหานั้นๆ ได้					
110. มันยากที่จะรักษาทุกสิ่งทุกอย่างให้เหมือนเดิม					
111. ถ้าฉันถูกบังคับให้ออกจากบ้านฉันก็ไม่รู้จะทำอย่างไร					
112. ฉันเชื่อว่า ฉันสามารถจัดการปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ได้					
113. ฉันหงุดหงิดง่าย					
114. ฉันอยากมีความสุขมากกว่าปัจจุบัน					
115. เมื่อพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียของตนเอง ฉันก็มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง					
116. ฉันคิดไม่ค่อยออกว่า ฉันต้องการอะไรในชีวิต					
117. มิตรภาพมีค่ามากสำหรับตัวฉันและเพื่อนๆ					
118. เวลาฉันเครียด ฉันจะวิตกกังวลและกระวนกระวายใจ					
119. ฉันค่อนข้างโกรธง่าย					
120. ฉันมีความสุขที่ได้พักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์					

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
	จริงที่สุด	ส่วนใหญ่จริง	จริงพอประมาณ	จริงเพียงเล็กน้อย	ไม่จริงเลย
121. ฉันมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น					
122. ฉันชอบทำตัวให้สดชื่น มีชีวิตชีวา					
123. คนมักคิดว่า ใครๆ ก็รู้จักฉัน					
124. ฉันไม่ค่อยได้ติดต่อกับเพื่อนๆ					
125. ฉันได้ตอบข้อความต่างๆ ของแบบสอบถามตอนนี้ครบทุกข้อแล้ว					

ตอนที่ 5 แบบสอบถามความวัดความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมตามความเป็นจริงของท่าน

ข้อความ	ระดับพฤติกรรม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เมื่อต้องแยกกับเพื่อนสนิท ข้าพเจ้าคิดว่าไม่เป็นไรอีกไม่นานคงได้เจอกัน					
2. เมื่อต้องรอเพื่อนที่มาไม่ทันตามนัดหมาย ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนคงมีธุระสำคัญและพยายามนัดหมายใหม่อีกครั้ง					
3. เมื่อทำงานชิ้นสำคัญผิดพลาด ข้าพเจ้าจะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการแก้ไขข้อผิดพลาดจนสำเร็จ					
4. ในการสอบสัมภาษณ์การเรียนต่อเมื่อข้าพเจ้าได้รับคำตำหนิ ข้าพเจ้าสามารถระงับความไม่พอใจและกิจกรรมต่อไปได้					
5. ในขณะที่ข้าพเจ้ากำลังเดินทางหากเกิดพายุ ฝนตกหนัก ข้าพเจ้าจะอดทนและพยายามเดินทางจนถึงที่หมาย					
6. เมื่อเพื่อนสนิทของข้าพเจ้ารู้สึกเศร้า มีปัญหา ข้าพเจ้ามักเป็นคนที่จะช่วยเพื่อนแก้ปัญหานั้น					
7. เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาเรื่องการใช้จ่าย ข้าพเจ้าจะใช้จ่ายอย่างประหยัดและหาวิธีหารายได้พิเศษเพิ่ม					
8. เมื่อข้าพเจ้าไป*ไม่ทันรถ*ที่จองไว้ในการเดินทาง ข้าพเจ้าสามารถหาวิธีการเดินทางวิธีอื่นได้					
9. เมื่อข้าพเจ้ากับเพื่อนมีปัญหากัน ข้าพเจ้าจะหาวิธีพูดคุยปรับความเข้าใจกับเพื่อนให้ได้					
10. เมื่อพบว่าสุขภาพของข้าพเจ้าไม่ดีเลย ข้าพเจ้าจะดูแลตนเองและไปพบแพทย์ทันที					
11. เมื่อคะแนนกลุ่มออกมาไม่ดีข้าพเจ้าจะต้องหาสาเหตุและนำมาพัฒนาปรับปรุง					
12. เมื่อพ่อแม่ไม่พอใจกับผลการเรียน ข้าพเจ้าจะขอโทษและจะพยายามตั้งใจเรียนให้มากขึ้น					
13. เมื่อข้าพเจ้าทำงานเสร็จไม่ทันที่ครูกำหนดส่ง ข้าพเจ้าจะบอกครูด้วยตนเอง					
14. เมื่อกลุ่มของข้าพเจ้าทำงานเสร็จไม่ทันที่ครูกำหนดส่ง ข้าพเจ้าจะเป็นตัวแทนกลุ่มไปบอกครูด้วยตนเอง					
15. เมื่อถูกครูเรียกเพื่อรับฟังคำติจากผลงานที่ทำข้าพเจ้ายินดี ที่จะรับฟัง					
16. ข้าพเจ้าอ่านหนังสือก่อนเวลาเรียนเสมอ					
17. ข้าพเจ้ามักจะหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากที่เรียน					
18. ข้าพเจ้าเตรียมตนเองก่อนเป็นตัวแทนในการพูดหน้าชั้น					
19. ข้าพเจ้าเตรียมความพร้อมของร่างกายเพื่อเป็นตัวแทนในการแข่งขันกีฬา					
20. ข้าพเจ้าเตรียมฝึกซ้อมเชียร์ก่อนการแข่งขันกีฬาสี					
21. เมื่อได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนกลุ่มในการนำเสนอผลงาน ข้าพเจ้าคิดว่าตนเองเหมาะสมกับตำแหน่งนี้					
22. ข้าพเจ้าชอบการนำเสนองานด้วยวิธีการที่แปลกใหม่					
23. ข้าพเจ้าชอบประดิษฐ์สื่อประกอบการเรียนเพื่อเพิ่มความเข้าใจในบทเรียน					
24. ข้าพเจ้าคิดว่าการเรียนหนักเป็นพื้นฐานที่ดีของอนาคต					
25. ข้าพเจ้าเชื่อว่าความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น					

ภาคผนวก ค
รายชื่อคณะผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อคณะผู้เชี่ยวชาญ

ผศ.สมหมาย มหาบรรพต	ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
อาจารย์เปรมสุรีย์ เชื่อมทอง	ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
อาจารย์เพชราวดี จงประดับเกียรติ	ภาควิชาวัดผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
นายมิ่ง เทพครเมือง	ปริญญาดุษฎีมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
นางสาววันวดี สุขแจ่ม	ปริญญาดุษฎีมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวกนิษฐา หมั่นกิจการ
วันเดือนปีเกิด	5 กันยายน 2523
สถานที่เกิด	เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	188/14 ตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครู คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเสนานิคม สำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนสตรีนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2540	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาการบัญชี จากโรงเรียนพณิชยการสยาม จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2544	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกการวัดผลการศึกษา จาก ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2550	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ